

TESTIMONIA
EX CATHOLICÆ ECCLESIAE,
ET SUMMORUM PONTIFICUM
ORACULIS,

Atque sapientissimorum et probatissimo-
rum virorum scriptis pro commendatione
Doctrinæ Angelici Doctoris S. Thomæ
Aquinatis undique decerpta, atque
in unum collecta.

AUTHORE

*R. P. F. ANTONIO MICHAELE JURAMI,
Sancti Inquisitionis Officii in rebus Fidei
Censore, Examinatore Synodali hujus Ar-
chiepiscopatus Toletani, ac in Matritensi
S. Thomæ Conventu Studentium
Magistro.*

Nunc primùm typis edita curâ ac impensis

Emmi. D. D. Francisci Antonii Lorenzana
S. R. E. Presbyteri Cardinalis, Archie-
piscopi Toletani, Hispaniarum Primatis,
&c. &c. &c.

S. C. M. Permissu.

MATRITI MDCCLXXXVIII.
Apud viduam D. Joachimi Ibarra.

TESTIMONY

IN THE MATTER OF THE ESTATE OF

JOHN D. JOHNSON, DECEASED

GRANTING

of a petition for the appointment of an executor of the estate of the deceased, and for the appointment of a guardian of the property of the said deceased, and for the appointment of a guardian of the person of the said deceased.

IN FAVOR OF

the appointment of the said executor, guardian of the property, and guardian of the person of the said deceased.

and in favor of the appointment of the said guardian of the person of the said deceased.

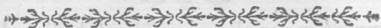
and in favor of the appointment of the said guardian of the property of the said deceased.

and in favor of the appointment of the said guardian of the person of the said deceased.

and in favor of the appointment of the said guardian of the property of the said deceased.

T. 1031016

PRÆFATIO.

Elogia Viri præstantissimi, cujus doctrinæ ac sanctitatis fama per omnium ora undique volitat, in unum opus colligere si cui fortè supervacaneum videatur, is profecto sciat me in eâdem mansurum sententiâ, si authores eruditissimi, iique emunctæ naris, qui D. Thomæ encomia vel à se prolata, vel ab aliis celebrata congresserunt, eâ, quâ decet, extensione, ordine, methodoque, proposuissent. At vero, cum hi, qui censoria pollebant arte, curis diversis aliò distracti officium encomiastæ suscipere detrectassent, neque vero possent nisi à suscepti operis proposito recederent, contraque qui paullo fusions Div. Thomæ laudes sunt prosecuti inter plura indubitataque testi-

monia nonnulla anilibus fabulis ad-
jungenda retulerint , et quæ ulterio-
ri commendatione non egerent , inor-
dinatè proposuerint : rem absdubio
viris doctis gratam , piis jucundam,
omnibus utilem me facturum existi-
mavi , si iudicium veterum , recen-
tiorumque litteratorum de Div. Tho-
mæ doctrinâ in unum opus collige-
rem , ut uno veluti intuitu , qualis
quantusque Doctor iste fuerit , univer-
so orbi litterario innotesceret. Ne ve-
ro fucum facere videar , nævumve
aliquem Aristarchus , vel rugatoris
frontis , erectiorisque supercilii se de-
prehendere gloriatur , id profecto
curavi ne quid exscriberem , quod
probatæ fidei authorum testimonio
non esset comprobatum , devitans cre-
dulitatem cœcam , quæ omnia sine
delectu recipit , perinde ac nimiam
justumque limitem prætergressam cri-
sim , quæ de omnibus dubitans , et

ideas confundit , et potius ad destruendum quam ad ædificandum inservit. Minimè tamen lector existimet se in hoc tantillo opere reperturum, quidquid de Div. Thomæ doctrinâ retro quibusque sæculis pronunciatum est ; laudes ejusmodi , ut verum fatear , neque ingentia volumina capere possent ; hîc tantum quædam transcripta sunt, quæ sufficere queant, ut et præsentium sciorum calumnia et libertinorum confundatur perfidia, dum intelligant cœlestem Div. Thomæ doctrinam eandem ac Ecclesiæ esse , neque ullos pati posse adversarios , nisi qui et Ecclesiæ hostes, et Religionis insidiatores , et Reipublicæ inimicos , et veritatis æmulos et rationi contrarios se esse demonstraverint. Hinc ne aliquibus suspicio forte subrepat allatorum testium, perpauca Familia ex dominicana AA. referimus , eosque tantum ingerimus,

quorum antiquitas , scientiæ laus, præclaraque de Republica litteraria merita extrâ aleam commendant. Faxit D. O. M. ut opus hoc æqui bonique consulant eruditi , quod pro Dei gloria , veritatis defensione , totius Regni utilitate susceptum est.

DIVISIO OPERIS.

Cum vero scripturæ hujus scopus sit quanti ab omnibus retro sæculis à morte Doctoris Angelici S. Thomæ ad nos usque doctrina ejus habita sit , tum ab Ecclesia universali, tum à Romana Sede , tum à Conciliis , Academiis , necnon à viris quibusque illustribus ob oculos ponere ; fortassè ab aliquibus id solum expediens judicari posset , ut juxta ordinem chronologicum commendationes ejusmodi proponerentur. Hoc equidem et mihi primum arrisserat, et ita agere paratus eram, cum su-

periori præcepto hoc opus aggressus fui. Verum enim vero cum postmodum tacitus apud me considerassem, si hujusmodi chronologicus ordo admissim observaretur, et obscuritatem, et non parvam confusionem ortum iri ex promiscuâ mixtione Sedium, Institutorum, et Virorum qui prædictæ doctrinæ elogia concinnarunt; expeditius fore existimavi, si authores omnes in certas classes distinguerem, unumquemlibet tamen in propria sede ex ordine collocarem. Ita enim fieret, ut Lector facillimè, quemcumque vellet, invenire, et memoria tenacius retinere posset. Hac mente, sanoque consilio in octo classes Encomiastes Div. Thomæ partitus sum.

Primum locum tenent Christus Dominus, Beatissima Virgo, cœlestesque cum Christo regnantes qui in patria collocati testimonium D. Thomæ dederunt.

Secundum Ecclesia universalis
habebit.

In tertio oracula Sedis Apostoli-
cæ proferentur.

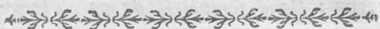
In quarto Conciliorum præsertim
Œcumenicorum encomia recitabimus.

Quintum locum occupabunt Orbis
Universitates seu Academiae.

In sexto Ordines Religiosi sedem
habebunt.

In septimo Cardinalium, Episco-
porum, aliorumve Prælatorum, Theo-
logorum, Juris utriusque peritorum,
Philosophorumque dicta referentur.

Et ne aliquid ad absolutam com-
mendationem desit, etiam Hæreticos,
qui doctrinam Div. Thom. laudibus ex-
tulerunt, octavo in loco compilabimus.
Ita enim fiet, ut nedum ex Filiis ma-
tris suæ, scilicet Ecclesiæ Catholicæ,
sed etiam ex alienis testimonium acci-
piat sempiternum. Age ergo, et quod
primo loco promisimus impleamus.

CAPUT I.

Christi Domini, aliorumque coelorum oracula.

§. I.

Christi Domini approbatio.

Et quidem si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est, inquit Evangelista Joannes (1). Deus enim nec falli, nec fallere potest; quod si, et Summæ Veritati falli, et Bonitati Summæ fallere penitus repugnat, profecto nec alieni mendacii testem fieri posse credere fas est: atque adeo verum esse oportet, quidquid divino ejus eloquio comprobatur. Hic ergo Deus verax testimonium perhibet Ang. Præcept. doctrinæ dum Crucifixi ore hæc protulit

(1) Primæ Joan. cap. 5.

verba : *Benè scripsisti de me , Thoma;*
 quibus quidem verbis semel atque ite-
 rum Christum Dominum eum fuisse
 alloquutum , ex historia novimus : pri-
 mum cum esset Luthetiæ Parisiorum :
 » Cum enim ibi difficilis circa Eu-
 charistiam oborta esset quæstio , con-
 venerunt DD. quod determinatio illa
 tenenda esset , quam Frater Thomas
 diffiniret : Qui rem hanc multum
 Deo commendans , id quod scripse-
 rat de illâ quæstione posuit super
 altare , et ad Crucifixum orans pe-
 tiit ut dignaretur ostendere , si illa,
 quæ scripserat , vera essent , ut ad
 ejus gloriam et utilitatem nostram
 vulgarentur ; cumque talia oraret,
 quidam Fratres , qui venerant cum
 socio suo ad observandum eum , su-
 bito viderunt Christum ante ipsum
 super quaternum , quem scripserat,
 stantem , et ipsi Fratri Thomæ di-
 centem : *Bene de hoc mei Corporis*

Sacramento scripsisti , et de quæstione tibi proposita bene et veraciter determinasti , sicut in via ab homine potest intelligi , et humanitatus diffiniri : Cum autem Christus sic loqueretur cum Fratre Thomâ , ipse delectatus de tali visione et loquutione subito elevatus est in aere per unum cubitum , sicut viderunt omnes qui ibi aderant .” Ita ad verbum habet historia Guillielmi de Thocco , qui ipsum Sanctum Doctorem et præsentem audivit , et viventem novit (1).

Iterum Christus Dominus divino suo ore non aliquam determinatam quæstionem , sed indefinite et generaliter doctrinam scriptaque Div. Thom. approbavit , quod idem Guillielmus his verbis refert. “ Cum Neapoli degeret Frater Thomas , Sacrista Conventus , qui vocabatur

(1) Thocco vita S. Thomæ. p. 7. 8. 9. apud Bollandum ad diem 7 Martii.

Frater Dominicus Caserta , qui licet conversus (id est Laicus) tamen devotissimus erat , et Deus multa sibi revelavit , voluit observare Fratrem Thomam quomodo orabat , et ecce retro in Capellâ S. Nicolai ubi fixus in oratione manebat , vidit ipsum quasi duobus cubitis elevatum in aere , et admirans et diu spectans ipsum cum lachrimis orantem , subito audivit de loco ad quem conversus erat adorandum , de imagine Crucifixi Christum sibi loquentem et dicentem , *Frater Thoma , benè scripsisti de me , & quam mercedem vis tu recipere à me de tuo labore ?* et Frater Thomas respondit : *Dominenihil aliud nisi Te* , (1).

Hujus Christi Domini approbationis certitudo nec à rigidissimis Aristarchis minui ullo modo potest , quam constans traditio firmat , hîstoria omnium coævorum testatur , Ecclesia in officio D.

(1) Ibidem.

Thomæ inserit , Summi denique Pontifices suis diplomatibus comprobant. Sanctus Pius V. in Bullâ , quæ incipit : *Mirabilis Deus* (1). Indulgentias concessit orantibus in dicto Sacello S. Nicolai , vel ante imaginem Crucifixi à quo tale responsum Neapoli S. Doctor accepit. Clemens VIII. in duplici Bulla ad Neapolitanos directâ (2) eam refert et approbat. In prima enim sic dicit , “cujus (S. Thom.) doctrinæ tantum fuit tributum , ut Christianæ eruditionis suæ divinum etiam illud habeat testimonium , *benè scripsisti de me Thoma*. In secundâ vero ingentis numeri Librorum Div. Thomæ mentionem faciens addit” , quos ille sine ullo prorsus errore conscripsit , et quos deinde conscriptos expressa Christi Domini voce comprobatos audivit.”

(1) Dat. ann. 1567.

(2) 1603.

Demum Sixtus V. in publicum rei testimonium jussit in Vaticanâ Bibliotheca depingi Div. Thomam sinistrâ manu Ecclesiam sustententem, dextera vero, qua scripsit, magnum luminis splendorem in eam ipsam Ecclesiam immittentem cum hac inscriptione: „S. Thom. de Christo scripta à Christo crucifixo probantur(1)„.

Cardinalis de Lugo vir in litteraria Republica notissimus cum docere vellet quâ veneratione suscipi à fidelibus debeant historiæ piæ communiter receptæ hanc pro exemplari posuit, inquiens: (2)„ temerarius est qui negat historias pias communiter ab Ecclesiâ receptas, et propositas, v. g. quod Christus Beato Thomæ dixerit, bene scripsisti de me Thomâ. Cum etiam aliunde apud Fideles hæc approbatio doctrinæ Div.

(1) Ita refert Angelus. Roca in lib. de Bibliot. Vatic; et de oper. Sixti V. pag. 236.

(2) Disp. 20. de Fide. sect. 3. num. 91.

Thom. à Christo Domino data adeo invaluerit, ut jam non simplici historiæ, sed Ecclesiæ Catholicæ traditione nitatur, et Apostolicæ Sedis acceptatione et publicatione confirmata sit, non nisi ingenti temeritate negari, aut in dubium revocari potest. Quis vero doctrinam hanc veram non dicet, quam veritas ipsa confirmat? verba sunt Joannis à S. Thoma (1).

§. II.

*Beatissimæ Virginis Mariæ, aliorumque
Cælitum testimonia.*

Nec minus illud est acceptione dignum quod Beatissima Divinæ Sapientiæ Mater, SS. Apostoli Petrus et Paulus, Angeli quoque sancti in conspectum Div. Thom. sese dantes nodos difficultatum solvebant, viamque veritatis ostendebant. Quod ab

(1) Tom. I. disp. I. art. 2.

Angelis aliquando illuminatus fuerit nemo dubitabit, si semel animo conspexerit fere quotidianam familiaritatem, frequentiaque illorum cum Div. Thomâ colloquia. Nec mirum, si ministerio Angelorum castitatem ad profectum proprium adeptus, ad Ecclesiæ utilitatem perfectionem scientiæ acciperet. Quin et inter alios Div. Vincentius Ferrerius id affirmat, inquitens (1) » quando sibi dubia occurrebant statim ab Angelo, seu Apostolis Petro et Paulo ei visibiliter apparentibus de dubiis certificabatur ».

Quod vero ab Apostolis Petro et Paulo edoctus fuerit, et omnium Scriptorum autoritas, et Clementis VIII. Diploma, et officium quod de ipso S. Doctore in ordine Præd. recitatur satis abundeque demonstrant cum enim multis diebus in afflictione spiritus permansisset, eo quod cujusdam

(1) Serm. 1. et 2. de Div. Thom.

loci Isaiaë Profetæ intelligentiam
 haud capere posset , ut alter Daniel
 prosternebat preces suas in conspec-
 tu Dei sui , ad orationemque jeju-
 nium adhibebat , postulans ut sibi da-
 retur intelligentia , et ecce in silen-
 tio noctis Petrus et Paulus conve-
 niunt , qui simul divina fantes mys-
 teria ipsum et consolantur et ins-
 truunt. Quæ omnia ex ore S. Tho-
 mæ Frater Reginaldus Socius ejus
 rescivit, datâ primum fide quod non-
 nisi post ejus obitum aliis nuntia-
 ret (1).

Alter hujus rei testis est Frater
 Petrus de Aquila , qui in visione
 aulam vidit Scholas Thomæ ingre-
 dientem , cumque ab eo S. Doctor
 quæreret , num in expositione suarum
 Epistolarum verum sensum assequutus
 fuerit , idem Apostolus respondit af-

B

(1) Ita S. Antoninus 3. part. historiæ tit.
 18. cap. 10. §. 2. Surius ad diem 7. Martii.

firmativè quantum in hâc vitâ haberi potest (1).

Demum quod à Virgine Mariâ doctrina Div. Thomæ approbationem acceperit, ipsemet Doctor Sanctus testatus fuit, nam morti proximus Confessario suo Fratri Reginaldo dixit: „ Se Beatæ Virginis apparitione recreatum fuisse, atque ab illa hâc inter alia audivisse verba consolationis plena, quod ejus scientia vera erat, et vita Deo grata (2).

Hæc aliaque ejusmodi testimonia et à Clemente VIII. et à Julio III. comprobata reperientur: ac primus quidem ad Neapolitanos scribens (3), cum de numero Librorum Div. Thomæ loqueretur, hæc adjungit, in quibus conscribendis interdum Apostolos Petrum et Paulum alloquentes,

(1) Castillo I. part. historiæ cap. 33.

(2) S. Antoninus 3. p. hist. tit. 23. cap. 7. §. 6. Thoc. Castillo &c.

(3) Ubi supra.

locosque illi quosdam Dei jussu enarrantes habuit.” Ubi et hoc quoque notandum est, Clementem VIII. non apposuisse vulgarem illam clausulam in revelationibus seu visionibus referendis à Summis Pont. apponi solitam (ut piè fertur), sed absolutè pronunciasse quod in prædictis verbis continetur. Etsi vero hoc in materia facti firmam certitudinem nullatenus præstet, summam tamen probabilitatem visioni, et approbationi tribuit. Alter vero, nempe Julius III. in Officio Div. Thom. pro Ordine Prædicatorum hæc in communi approbavit, dum responsorium quintum hujuscemodi verbis exprimi jussit.” Felix Doctor, cujus solatio Angelorum servit attentio, Petrus, Paulus favent obsequio, Dei Mater mulcet alloquio”.

Et quoniam Officii S. Thomæ mentionem fecimus, præterire haud fas est visionem illam in Responsorio

9.º indicatam (1), neque enim parum ad commendationem doctrinæ ejus deservit, eaque ab omnibus vitæ Ang. Doct. Scriptoribus unanimiter referatur. Nam cum frater Albertus de Brixia diu desiderasset scire gloriam S. Thom. et semel ante altare B. Mariæ positus hoc ardentius postularet, vigilantibus apparuerunt duo viri, unus in Pontificali habitu mitram habens in capite, alter in habitu Frat. Prædicatorum, qui coronam auream in capite habebat lapidibus pretiosis intextam, et circa collum duas aureolas quasi torques, argenteam unam, alteram auream, in pectore vero gestabat quasi magnum lapidem pretiosum, qui splendore mirabili plures radios emittens irra-

(1) Sertum gestans cum torque duplici, cappa gemmis ornata cernitur ex monili fulgoris cælici lux emissa Mundo diffunditur: Augustinus Fratri sic loquitur, Thomas mihi par est in gloria, virginali præstans munditiâ. Breviar. Ord. Præd. in officio Div. Thom. B. 9.

diare totam Ecclesiam videbatur : in cappa vero inserti per totam lapides pretiosi : qui stupens ad pedes eorum prostratus suppliciter petiit sibi declarari, quæ illæ personæ essent : tum ille qui mithram gestabat in capite inquit.” Ego sum Augustinus Doctor Ecclesiæ qui sum missus ad declarandam gloriam S. Thomæ : is est qui mecum est, qui doctrinam meam et Apostolicam in omnibus sequutus est, et Ecclesiam Dei sua doctrina illustravit : lapis pretiosus in pectore tanto splendore enitens significat rectissimam intentionem quam habuit ad declarationem et defensionem Fidei : lapides plures pretiosi sunt libri quos edidit ; ipse igitur mihi par est in gloriâ , virginali me excedens munditiâ , et ego illum pontificali excellentiâ ; ” sicque disparuerunt (1).

Neque verò cuiquam mirum vi-

B iiij

(1) S. Antoninus ubi supra.

deri debet si dum de cœlitibus sermo instituitur , alicujus etsi nondum ab Ecclesia Sanctorum albo adscripti in Patria tamen degentis testimonium proferatur : tale est illud Fr Romani Socii Discipulique S. Thom. ac in Parisiensi Cathedrâ Succesoris. Hic cum è vitâ sublatus esset , quodam die astitit coram S. Thomâ qui mortem ejus penitus ignorabat , postquam vero de ejus obitu instructus , quod ad statum animæ suæ attinebat ab eo requisivit , ad subtiles quasdam quæstiones investigandas animum applicans , Fr Romanum interrogavit , quomodo Deum videret , num immediatè in se ipso , num aliquo medio interveniente : cui ille verbis Psalm. 47. respondit inquiens : “ *sicut audivimus sic vidimus in Civitate Dei nostri* ” quasi diceret , eo modo in cœlis video , quo à te in terris explicante audi-

vi (1). Qui attente prædicta verba animo perpenderit, haud equidem scio, num majus aliquod doctrinæ Div. Thomæ encomium requirere audeat, aut velit, cum ex his liquido constet S. Thomam rectè explicasse in terris arcana illa verba, quæ Paulus in cœlis audivit, et non licere homini loqui pronunciavit; simulque homines docuisse, quæ juxta Isaiam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt: qui autem cœlestia novit, nihil mirum si eum terrena etiam optimè percalsuisse dicamus.

CAPUT II.

Ecclesiæ universalis Testimonia.

Post auditam Sponsi vocem æquum est, ut et ejus Sponsæ audiamus:

B IV

(1) Apud Boll. pag. 674. n. 46.

mirâ enim uniformitate concinit, neque aliud loqui potest, nisi quod Sponsum loquentem audierit: hæc est autem Ecclesia Catholica Sponsa sine macula et absque rugâ, Magistra veritatis, quæ per omnes terræ partes diffusa id ipsum sapit in Domino, et à cujus ore verba, quæ in eâ Dominus posuit, non recedent amodo usque in sempiternum. At vero quam magnum, quam solidum argumentum de hujus Ecclesiæ sensu seu sententiâ, ex ejus orationibus, quæ universaliter publiceque ad Deum funduntur, deducatur, omnes Ecclesiæ ejusdem DD. Augustinus præsertim, testificantur: hic in Epistola 107. ex Ecclesiæ orationibus ad Deum pro infidelibus ostendit conversionem ad fidem esse donum Dei: in epistola 95 ex hoc quod Deus oratur ne peccemus, ut tentationes vincantur &c. demonstrat hæc

omnia ad Dei gratiam pertinere : in libro de *bono perseverantiæ cap. 23.* postquam hæc omnia repetit , rationem assignat , inquiens „ Nam si hæc ab ipso quidem poscit Ecclesia , sed à se ipsa dari putat , non veras sed perfunctorias orationes habet quod absit à nobis „ . Si vero Augustinus orationes Ecclesiæ ut perfunctorias , et non veras orationes haberet , si id à Deo postularet quod crederet se solâ posse perficere , quanto magis illas à vero aberrare existimaret , si à Deo intelligentiam alicujus doctrinæ peteret , cum tamen illa doctrina erroribus scateret ? absit hoc à nobis ut Magistram veritatis intelligentiam erroris putemus à Deo posse postulare . Quæ omnia cum ita sint , audiamus , si placet , quid circa doctrinam Div. Thomæ à Deo petat : sic ergo orat : „ Deus qui Ecclesiam tuam Beati Thom. Conf-

fessoris , tui atque Doctoris mira eruditione clarificas , et sancta operatione fœcundas , da nobis , quæsumus, et quæ docuit intellectu conspicerè, et quæ egit imitatione complere. » Ita ne Ecclesia indiscriminatim , sine restrictione ad hoc vel illud, postulat intellectu conspicerè , quæ Thomas docuit? quæ ergo Thomas docuit bona , sana , vera absque dubio sunt. Nisi forte eo impietatis quidam devenirent , ut existimarent Ecclesiam aliud à Deo posse petere , præter id quod bonum existimat , verumque judicat. Quod certe temeritatis notam, ne quid amplius addam , nequaquam effugiet.

Ad hoc Ecclesiæ in orationibus publicum testimonium doctrinæ Div. Thomæ proximè accedit , quæ olim ab Episcopis in solemnibus festivitatis ejusdem S. Doctoris dabatur benedictio : mos erat antiquitus

in ritu Episcopalis benedictionis , quæ ante finem Sacrosancti Missæ Sacrificii populo dabatur in Solemnitatibus præcipuis ex præscripto Ritualis seu Pontificalis Romani quasdam profferre orationes in ejus Sancti aut solemnibus festivitatis laudem aut memoriam ; extat igitur in antiquo Pontificali Romano sub Paulo III. impresso Venetiis 1543. cujus in Bibliotheca Conventus S. Stephani Salmanticensis vetustus codex asservatur, hic orationum ritus pro Episcopali benedictione in die S. Thomæ solemniter dandâ.

» Benedicat et custodiat vos omnipotens Deus , qui per B. Thomam Aquinatem Virginem , Doctorem , et Confessorem suum divinâ sapientiâ illustratum Ecclesiam suam sanctam hæresibus purgare et criminibus , ac luce veritatis et doctrinæ integritate illuminare est dignatus. Resp. Amen.»

» Et qui ejus doctrinam in veritate et charitate fundatam nullis permisit adversantium telis pessundari, ipse vos in recta fide et perseverantia in sua voluntate dignetur confirmare. Resp. Amen.»

» Quatenus in fide vera firmati, et in bonis operibus perseverantes ejus precibus, et meritis ad æternam valeatis pervenire lætitiã, et cum ipso semper in cœlestibus gaudiis lætari. Resp. Amen.»

Sic sensit Ecclesia de veritate, integritate ac soliditate doctrinæ Div. Thomæ, sic illi acclamavit, sic à Deo postulavit.

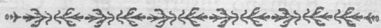
Etsi vero lectiones in Breviario pro Divini Officii penso persolvendo appositæ haud quaquam talem tantamque ad faciendam fidem vim habeant ac orationes Ecclesiæ publicæ, nemo tamen sanæ mentis inficiabitur illarum testimonium cujusli-

bet privati authoris dictis esse præferendum, tum vel maximè cum et à quibusdam Summis Pontificibus approbatæ ac in lucem editæ dignoscuntur.

Hujusmodi sunt, quæ pro die festo S. Thomæ circumferuntur à Julio III. pro Fratribus Prædicatoribus approbatæ, jussu S. Pii V. Breviario Romano insertæ, et à Clemente VIII. recognitæ. In his ergo inter alia hæc habentur: „quin etiam Sodali suo Fratri Reginaldo dicere solebat, quidquid sciret, non tam studio ac labore suo peperisse quam divinitus traditum accepisse,“ et alibi: „Scripta ejus et multitudine, et varietate, et facilitate explicandi res difficiles adeo excellunt, ut ob eam causam etiam nomen Doctoris Angelici jure sit adeptus.“

Ne vero lectori stomachum faciamus ab aliis memorandis clausulis

supersedemus , integrum enim Officium esset transcribendum , si omnia notatu digna vellemus afferre. Consulat qui voluerit ejusdem S. Doctoris Officium pro Ordine Prædicatorum concessum , ex quo forsitan in hujus operis progressu aliqua indigitabimus. Nunc vero ad alia properemus.

CAPUT III.

Ecclesiæ Romanæ Oracula.

Neminem latere potest inter plurima eaque gravissima munera , quibus Summi Pontifices implendis student , quæque illis ob supremum Ecclesiæ Primatum competunt , id præcipuum esse , ut fidelibus tradant doctrinas veras , sanas , integras , ab omni suspitione falsitatis quam longissimè alienas , et tum ad explica-

tionem Fidei , tum ad munimen Religionis pietatisque incrementum accommodatas. Imitatores effecti illius Petri cui à Domino dictum est (1) „pascere oves meas“, omnem adhibent sollicitudinem ut nedum oves arceant ab insalubribus herbis venenatæ doctrinæ errores proscribendo , et si ita fieri expedit ab immaculato Ecclesiæ agro radices , unde hujusmodi pestifera germina pululant evellendo ; verum etiam ut illas in loco pascuæ salutaris collocent , et ad aquas refectionis deducant , potumque vitæ propinent de nectare doctrinæ sanæ et integræ ; ut sic in pietatis scientiâ proficiant , et utiliter conversatione sanctâ reficiantur. Cum autem in his omnibus ut Pastores Ecclesiæ agant , et imperium eorum à Suprema , quâ polent, Autoritate proficiscatur , neces-

(1) Joann. cap. 29.

se est eâ prono animo à Fidelibus excipi , et Diplomatus Pontificiis de eâ re scriptis fidem ita haberi, ut qui eam inficiari ausus fuerit , hæresis , vel temeritatis notam nequam possit effugere : hæresis quidem , si vel doctrina illa proposita fuerit ut canonica , vel definita tamquam ad fidem aut mores perti- nens , sive nomine Concilii genera- lis , sive solius Romani Pontificis ex Cathedrâ illam proponentis. Teme- rarius vero is esset , qui cum Sum- mi Pontifices sive Concilia doctrinam aliquam non definiendo sed appro- bando proponunt tamquam sanam, integram , erroris expertem , uti- lemque ad Ecclesiæ defensionem, eam ut talem non susciperet, et quod pejus est , impugnaret : prior qui- dem approbatio doctrinam tamquam de fide credendam constituit ; sic fuit approbata Epistola S. Leonis

Papæ ad Flavianum , cujus mentio fit in capite *Sancta Romana* , ubi dicitur quod “ ejus textum aut jota unum siquis idiota disputaverit , et non eam in omnibus venerabiliter acceperit , anathema sit ” : eodem modo Agathonis Papæ epistola in 6. Synodo generali , et anathematismi Cirili in Ephesinâ approbantur : posterior vero id tantum efficit ut doctrinam illam tamquam veridicam habeamus , et ut probabilitate cæteris præferatur. Sic Ecclesia S. Augustini Tractatus *de gratia* approbavit , ut videre est in Epistola Joannis II. ad Abienum Senatorem , Hormisdæ in suâ ad Possessorem , et alibi sæpè.

Hæc omnia etsi paullo fusius , à nobis ideo dicta sunt , ne aliquis Summorum Pontificum verba audiens , quibus doctrinam Ang. Præceptoris commendat , aut parvipendat eorum vim et authoritatem , aut

plus justo extollat. Nam ut præclare Horatius:

Est modus in rebus , sunt certi denique fines.

Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Nunc ergo reliqua persequamur , et Summorum Pontificum de approbatione Doctrinæ Div. Thom. testimonia proferamus.

Alexander
IV.

Agmen ducit Alexander IV. qui occasione illius ferventissimæ persecutionis in Universitate Parisiensi contra Fratres Mendicantes suscitata à Guilliemo à S. Amore et Sociis , qui DD. SS. Thomam et Bonaventuram ex aulis expulerant , munereque docendi privaverant , cum rescivisset S. Thomam à Cancellario Parisiensi iterato ad Cathedram restitutum fuisse , gratulatorias litteras ad eum misit XI. Martii datas anno 1256. ubi hæc habet. » Delectabile

nobis est auditu percipere , quod te in his promptum reddis et vigilem, quæ pietatem continent vel sapiunt honestatem , prout patenter agnoscitur , quod dilecto Filio Fr Thomæ de Aquino Ordinis Prædicatorum viro utique nobilitate generis , et morum honestate conspicuo, ac *The-
saurum litteralis scientiæ per Dei gra-
tiam assequuto* , licentiam in Theolo-
gica facultate docendi &c.

Cum etiam sub hoc Pontifice Pari-
siis editus fuisset Libellus quidam cui
titulus „*de periculis novissimorum tem-
porum*“, quo nihil procacius , nihil
contra Fidem audacius , nihilque
magis saluti fidelium noxium, Sum-
mus Pontifex Div. Thomam Ana-
gniam ad se vocavit , ac ejus sapien-
tiæ fidens libellum tradidit ut men-
dacium impugnaret , veritatesque ca-
tholicas defenderet. Nec fefellit
eventus ; brevi enim temporis inter-

vallo et Libellum perlegit, et errores detexit, et in audientiâ publicâ coram Sanctissimo sacroque Cardinalium Collegio non minori soliditate quam acutissimis rationibus objecta confutavit, nodos dissolvit, catholicamque stabilivit fidem: ita ut Summus Pontifex in admirationem raperetur, Cardinales plauderent, cunctique docti pariter ac pii viri in spem erigerentur doctrinam tanti Doctoris id quam primum assequuturam, ut et pax animis, et finis imponeretur negotio illi tenebricoso, quod spiritus exagitabat, Italiamque ac Galliam in periculum amittendæ fidei perducebat (1). Tot tantosque fructus et Regnum, et Sacerdotium ex doctrinâ Ang. Doctoris vel in ipsius Magisterii exordio decerpebat.

Urbanus IV. Non inferius de Div. Thom. doctrinâ judicium efformaverat Ur-

(1) Ita Boll. pag. 666. n. 20. ^{c ij}

banus IV. Cum primum enim Pontifex inauguratus fuit, D. Thomam ad se Romam vocavit, ejusque operâ usus est, ut Ecclesiæ nova comoda per illius scripta pararet (1). Hinc ut Græcos Schismaticos retunderet, ad S. Doctorem confugit, eique author fuit ut Opusculum contra errores Græcorum scriberet, quod postmodum præstantiâ doctrinæ ita animos Orientalium illexit, ut illud in vernacula idiomata non semel vertere curaverint.

Ejusdem Summi Pontificis jussu totum officium, quod in solemnitate

Officium SS.
Corp. Christi.

Sanctissimi Corporis Christi in Ecclesia Catholica canitur, composuit, ipsumque esse omni laude majus, ille solum inficiabitur, qui vel varietatem sententiarum, vel utriusque Sacræ Pagine mirificè sibi consentientem rela-

c iij

(1) Verba sunt Tholom. Luc. tom. I. pag. 272.

tionem, vel unctionem spiritus gravitatemque animo non adverterit.

Catena aurea.

Nullatenus his laboribus contentus Summus Pontifex Div. Thomæ doctrinæ lucernam sub modio abscondi passus est, quin potius ut luceret omnibus qui in domo Ecclesiæ sunt, opus ei arduum injunxit, explanationem nempe quatuor Sacrorum Evangeliorum ex dictis SS. PP. compilatam, in quâ sensus litteralis, et mysticus exponerentur, errores refellerentur, necnon et veritas Catholica confirmaretur: quod opus propter mirabilem concatenationem PP. Catena aurea meruit appellari: quam tamen Urbanus morte sublatus absolutam non vidit, ut patet ex Epistola S. Doctoris ad Cardinalem Annibaldum in principio Evangelii secundum Marcum apposita.

Opusculum contra Averroes.

Sub hoc item Pontifice in lucem prodiit publicam D. Thomæ opuscu-

lum, quo errores Averrois de unitate intellectus quibus Libertini quique protecti absque divini judicii metu in vitia prolabebantur, solide confutavit, in orcumque fecit abire. Urbani successor Clemens IV. Div. Thom. Clemens IV. impensissimè coluit, ac Sanctitatis ejus fama permotus cùm Abbatiam de Monte-Cassino, tùm etiam alias dignitates ecclesiasticas obtulit: postremo tandem ad Archiepiscopatum Neapolitanum promovit datâ Bullâ quam se vidisse testatur Baronius (1): quæ omnia vir humillimus S. Thomas constantissimè recusavit.

Tantum vero doctrinæ ejus Clemens detulit ut cum Libellus à Guilielmo de S. Amore compositus, cui titulus *collectiones Sacræ Scripturæ* in publicum prodiisset: atque omnes merito pertimescerent nequid detri-

c iv

(1) In annotat. ad Martyrolog. ad diem 7. Martii.

menti fides inde caperet, si lues virulenta libere per Gallias discurreret, Div. Thomæ tradendum curaverit ut antidotum ex ejus doctrinâ Ecclesia Catholica reportaret. Pro-
 tinus S. Doct. duo vulgavit opuscula; alterum adversus eos qui juvenes ab ingressu Religionis retrahere conabantur; alterum de perfectione spirituali, et de mediis ad eam assequendam necessariis.

Sub idem tempus ad Hugonis II. Regis Cipri instructionem libros *de Regimine Principum* S. Doct. elucubrari cœperat, quos Rege morte prævento non absolvit, ex quatuor enim qui vulgariter circumferuntur duo tantum primi genuini Ang. Præcept. sunt fœtus.

Gregorius X. In dicto Lugdunensi Galliarum Generali Concilio ad stabiliendam Græcorum cum Latinis unionem inter alios eximios doctrinâ et sancti-

tate viros, Div. Thomam accersit Gregorius X. utque secum opusculum contra errores Græcorum à se editum afferret imperavit, rationemque assignans cur ipsum ad Concilium vocaret, ait „ cum illius sanctitatis, et doctrinæ gloria latè in Dei Ecclesia effloresceret, ut illius operâ in Sacro Cœtu uteretur” (1).

Hunc excipit Innocentius V. an- Innocent. V.
tea dictus Fr Petrus de Tarantasia Ordinis Prædicatorum, qui familiaritate ac contubernio Div. Thomæ, eum in primis charum habuit, ejusque doctrinâ imbutus in supradicto Concilio Lugdunensi strenuè adlaboravit, Ecclesiæque Catholicæ partes contra Græcos egit: hic semper S. Doctoris opera præ manibus habebat, illorumque compendium fecit teste Sixto Senensi (2): additque Lean-

(1) Ita Odoricus Raynaldus continuat. in Baron. ad ann. 1274. num. 9.

(2) Lib. 4. Bibliothecæ Sancti, c. 113 (1)

der Albertus quod ” strictim Thomæ Aquinatis doctrinam complexus est; maximus enim fuerat propugnator sectatorque ipsius doctrinæ quâ mirum in modum delectabatur (1).”

Joann. XXII. Vix credibile est quot quantaque Joannes XXII. de Div. Thom. doctrina protulerit testimonia. In primis cum Legati Regis Neapolitani Avinionem venissent pro Canonizatione Fratris Thomæ libellum supplicem prorrecturi, ne forte de ejus sententia dubitarent Legationem illorum præveniens, dixit : ” minimè dubitamus quod Frater Thomas de Aquino gloriosus existat in Cœlo : vita enim ejus sanctissima fuit , nec doctrina potuit esse absque miraculo.” Idem rursus in alia allocutione ait : ” Ipse Thomas plus illuminavit Ecclesiam quam omnes alii Doctores , in cujus libris plus

(1) Lib. 3. de viris illustribus.

proficit homo uno anno quam in aliorum Doctorum toto tempore vitæ suæ (1).”

Idem Summus Pontifex cum aliquando coram se inter Cardinales sermo fieret de inquisitione miraculorum S. Thomæ, quæ tunc temporis fiebat pro solemnibus ejusdem canonizatione, et opponeretur à quibusdam quod non fecerat miracula in vitâ, vel non multa, respondit: „non esse curandum, nam tot miracula fecit quot quæstiones determinavit (2).

z Quid vero dicemus de his egregiis laudibus quibus doctrinam Ang. Doctoris in Bullâ Canonizationis, quæ incipit *Redemptionem*, persecutus est? (3). In hâc inter alia ait:

(1) Bolandus tom. 1. Martii pag. 681. et 82.

(2) Verba sunt Joann. Gerson Chancel. Parisiens. tom. 2. tractat. 39. Lit. A opusc. contra impugnatos Religion. Cartus.

(3) Data Avenione XV. Kal. Aug. Pont. sui ann. 7. hoc est ann. Domin. 1323.

„in brevi adeo profecit scientia :: ut ætate adhuc juvenis ad Theologiæ Magisterium Parisiis , loco utique celeberrimo assumptus cathedram regeret Magistralem :: operaque tam brevi confecta tempore admirationem merito exhiberent , ut illud Psalm. *rigans montes de superioribus suis , de fructu operum suorum satiabitur terra* (1) , in eo verissimè impleretur , “et infra numero 2.” Nam et in primitivis scientiis et diversis Philosophiæ partibus , ut non esset otiosus , sed operaretur terram: necnon in Sacræ Scripturæ paginam tam super novum quam vetus Testamentum scripta, plurimaque alia opera in Dei laudem fideique dilatationem , eruditionemque studentium clara cum sciens esset , famosa cum cognitus non absque speciali Dei infusione perfecit.”

(1) Psalm. 103. v. 13.

¶ Quid ad Ang. doctrinæ commendationem expresius dici potuit? Summus Pontifex non in privato aliquo colloquio, non in angulo, aut sub modio, sed super candelabrum constitutus, in Bullâ Canonizationis, in quâ non ut particularis Doctor sed ut Pontifex procedit, auctoritative pronunciat D. Thomam, *sua opera non absque speciali Dei infusione perfecisse*. Quam aptè congruit hæc Summi Pontificis assertio cum illis ejusdem Div. Thomæ verbis, quibus ait: *Se, quidquid sciret, non tam studio ac labore suo peperisse quam divinitus traditum accepisse* (1)!

¶ Hunc excipit Clemens VI. in com- Clemens VI.
mendanda doctrinâ Div. Thom. nemini secundus: hic in sermone quem habuit de Sancto Thomâ, qui incipit: *Docebat eos de Regno Dei*, ait: » Scri-

(1) In Breviar. Ord. Prædic. et in actis ejus vitæ.

psit S. Thomas tot , et tanta , tam profunda et alta , quod mirabile est, quod ad hoc potuit sufficere tempus vitæ suæ : unde videtur impossibile, nisi fuerit ab Spiritu Sancto , et de eodem dicamus quod scribitur Ecclesiast. 12. cum esset sapientissimus, docuit populum quæsiuit verba utilia , conscripsit sermones verissimos, et veritate plenos. Et videtur , quod doctrina istius Sancti ostendatur esse vera supra omnes doctrinas Doctorum modernorum.”

Idem alio in sermone de S. Thomâ , qui incipit : *Ecce plusquam Salomon hic* : loquens de ejus doctrina ait : “Hæc ergo doctrina , charissimi, non recedat ab ore , non recedat à corde ; quia ipsam sequens non devias , ipsam cogitans non erras, ipsam tenens non corruis , ipsam loquens non mentiris , ipsam studens ad veritatem pervenis : tenui ergo

nec dimittam. Cant. 3. (1).

In Bullâ item Avenione datâ ann. 1344. VIII. Idus Februarii, Pontificatus sui anno 2.º postquam ipsum S. Thomam prælucidum ac fructuosum Palmitem, Doctorem egregium, et almificum appellavit, hæc addit: “ex cujus sapientiæ, et doctrinæ scriptis et traditis Universalis Ecclesia, multiplicis ubertatis spiritualis fructum colligens, ipsius fructus odore reficitur incessanter.”

Paucioribus sed tamen omnem Innocent. VI laudem prætergressis verbis Angelicam doctrinam commendavit Innocentius VI. in Sermone de S. Thomâ incipiente.” *Ecce plusquam Salomon hic*, his verbis: “Hujus doctrina præ cæteris exceptâ canonica habet proprietatem verborum, modum

(1) Maximam utriusque sermonis partem refert Episcopus Lucarinus sub finem operis inscript. Manuale Thomistic. controv. Rom. impres. ann. 1666.

dicendorum, veritatem sententiarum, ita ut numquam qui eam tenuit inveniatur à veritatis tramite deviasse, et qui eam impugnaverit, semper fuerit de veritate suspectus.”

Scio nonnullos extitisse qui ejusmodi testimonium tamquam apocriphum rejiciendum esse autumant: ego vero cui cordi est nihil in præsentiarum afferre, quod non exacte discussum, accurateque examinatum fuerit, quibus momentis ad illud transcribendum permotus sim, paucis expediam: In primis S. Pius V. in impressione operum D. Thom. Romæ factâ, cui omnes, quæ in posterum operum ejusmodi fierent editiones, Bullâ ad hoc datâ, et ibidem inserta voluit conformari: in principio tabulæ aureæ jussit supradictum testimonium apponi: certissimè non jussurus, si cum ipse eadem verba proferre posset, ab alio prolata non

invenisset. Insuper Urbanus VIII. in
lectionibus pro die octavâ S. Thom.
concessis , et approbatis ann. 1639.
hæc eadem Innocentii VI. verba et
vidit , et recitari concessit. Lamber-
tus de Monte in initio libri de ani-
mâ impressi Coloniae Agripinæ 1494.
affirmat se ejusmodi verba ex suo
authographo exscripsisse. Universitas
Salmantina in memoriali pro tuendo
juramento de sequendâ doctrinâ SS.
Augustini , et Thomæ oblato art. 3.
§. 3. numero 12. eadem verba Inno-
centii VI. repetit et inculcat. Quin
et doctissima Religio Seraphici Pa-
tris Francisci in Memoriali hâc de
re dato art. 1. §. 3. n. 7. et hujus-
modi testimonium confirmat , et as-
serit “ testimonium hoc verum esse lo-
quendo de doctrinâ Div. Thomæ in
communi , et quod sub hac ratione
ipsam Summus Pontifex approbat
tamquam catholicam et veram , et

in hoc sensu ab ipsâ deficere est à veritatis tramite deviare, deserereque viam illam, quæ ad salutem animarum necessaria est, atque ad vitam perducit æternam". Mitto testimonia Petri de Rivadeneira (1). Thomæ Pii à Ponte (2). Didaci Granado (3), ex Societate Jesu, Fr. Petri Cabrera (4), ex Ordine S. Hyeronimi, et Domini Thomæ de Aquino (5), Clerici Regularis, qui hæc eadem attestantur. Dicta enim pro veritatis elucidatione sufficient.

Urbanus V. Constitutione III. datâ 16. Junii anno 1368. quæ incipit, *Copiosus* hæc habet. "Decens reputantes et congruum ut dictum Corpus gloriosi Sancti, qui dum vixit, Ordinis Fratrum Prædicatorum pro-

(1) In vita Div. Thom. 7. Martii.

(2) In I. part. D. Thom.

(3) Tom. I. in I. p. Div. Thom. præfation. I. cap. 3. num. 10.

(4) 3. p. tom. I. prolog. ad lectorem.

(5) De *Vinea Christi* tom. 2. cap. 6.

fessus existens tamquam Doctor egregius per sua profunda , et salutifera documenta universalem illustravit Ecclesiam :: cum eisdem Fratribus collocetur : “et infra : ” volumus autem quod si Magistro , et Capitulo generali dicti Ordinis proximè celebrando placuerit , ejusdem corporis dextrum brachium Priori et Fratribus dicti Ordinis Parisiorum , ad decus et honorem totius Studii Parisiensis in quo idem gloriosus Sanctus sua facundiâ fœcunda, Cœlestis irrigui gratiâ influente , Scripturarum enigmata reseravit , solvit nodos , obscura dilucidavit , dubiaque declaravit , ad augendam devotionem Fidelium transmittatur.”

Idem Constitutione V. data 3. Augusti 1368. ad Cancellarium Universitatemque Tolosanam directâ hæc ait.” Nos attendentes quantâ à Deo scientia dotatus (S. Thom.) Ordinem

Fratrum Prædicatorum , et Universam Ecclesiam illustravit , ac B. Augustini vestigia insequens Ecclesiam eandem doctrinis et scientiis quamplurimis adornavit” , et infra : volumus inquam , et tenore præsentium vobis injungimus , ut dicti B. Thomæ doctrinam tanquam benedictam et catholicam sectemini , eamque studeatis totis viribus ampliare. “ De-
 mum præsentem Magistro Generali Ordinis Prædicatorum coram Cardinalibus , in obsequium Div. Thomæ hæc verba protulit” : Non timeo hæreses , nec earum pullulationes isto Ordine perdurante. (1). *Nota*, quod hic Summus Pontifex nedum doctrinam Div. Thomæ approbat , verum etiam ipsam sequendam præcipit; quid est enim injungimus? An mera et sola laus , et commendatio,

(1) Hæc dicta sunt Sabb. post resurrect. ita Bol. pag. 729. num. 9.

qualem potest declamando Orator magnificare? An superioris potestatis præceptum, quod subjectis imponitur? Id præceptum vocatur, quidquid sit quanto rigore constringat.

Constitutione 29. data 20 Julii ann. 1451. quæ incipit, *Cum et plantare*, tribuens facultatem commutandi vota Priori Conventus Tolosani Ordinis Prædicatorum ob honorem et reverentiam Corporis B. Thomæ, quod illic asservatur, ejusdem S. Doctoris mentionem faciens sic ait: "ex cujus doctrinâ tota universalis illuminatur Ecclesia."

Constitutione 50. quasdam Iar-AlexanderVI. giens Indulgentias pro Altari S. Thomæ Matrity erecto ab illustri Domino Petro Castellæ, sic exorditur: "Etsi cunctæ orbis Ecclesiæ sub Sanctorum fundatæ vocabulis sunt piâ fidelium devotione venerandæ, illas tamen quæ in honorem S. Thomæ

de Aquino dedicatæ noscuntur , eo celebriori memoria convenit venerari quò ipse quasi lucerna præfulgens in Universo Christianum orbem illustrat.”

Cum universitas Salmantina , quæ Pius IV. quotannis colere solet Doctorem Angelicum ad Ecclesiam S. Stephani Ordinis Prædicatorum accedendo, ibique solemniter Sacrum faciendo in die festo Div. Thomæ , à Summo Pontifice Pio IV. quasdam spirituales gratias suppliciter petiisset ut majori cum solemnitate , animarumque fructu hujusmodi festum ab omnibus celebraretur , Summus Pontifex nedum votis ejusmodi annuit , sed et partâ occasione in Div. Thomæ laudes prorupit , inquit : “ ut ad tanti Doctoris ex cujus sacrâ doctrinâ quanti fructus Ecclesiæ Dei pervenerint , et quotidie perveniant , nullus est ferè , qui nesciat , sanctissimos mores imitandos , assequendam

doctrinam , et festum majori cum devotione celebrandum , quod ad Dei gloriam et Ecclesiæ Catholicæ bonum cedere dubium non est , avidius accendantur.”

Hujus proximus succesor S. Pius V. Pius V. cum primùm in Apostolicam Cathedram evector est , nihil secundum Deum antiquius habuit , quam , ut S. Thomam in numerum DD. Ecclesiæ cooptare , ejusque festum ab omnibus celebrari faceret , perindè ac festa aliorum quatuor Ecclesiæ Latinæ DD. Hinc Bullâ datâ die 11. Aprilis anno 1567. ab ipso Summo Pontifice sub sigillo majori et triginta et quinque Cardinalibus obsignata hæc inter alia interserit : ” Nam miraculorum signis quibus servi sui Thomæ perpetua veræ pietatis opera nobilitare voluit inexhausta Dei benignitas , et certissimâ Christianæ regulâ doctrinæ , quâ S. Doctor Apos-

D IV

tolicam Ecclesiam infinitis confutatis hæresibus illustravit , adductus felicitis recordationis Joannes XXII::: Sed quoniam Omnipotentis Dei providentiâ factum est ut Ang. Doct. vi, et veritate Doctrinæ ex eo tempore quo cœlestibus Civibus adscriptus fuit, multæ, quæ deinceps exortæ sunt hæreses , confussæ et convictæ dissiparentur : quod et antea sæpe , et liquido nuper in Sacri Tridentini Concilii decretis apparuit , ejusdem memoriam cujus meritis Orbis terrarum à pestiferis quotidie erroribus liberatur majore etiam , quam antea grati et pii animi affectu colendam statuimus” , et infra , ipsum appellat, *clarissimum Ecclesiæ Dei lumen.*

Idem Constitutione 93. datâ 29. Julii anno 1570. quæ incipit : *In eminenti* pro erectione Canonatus S. Petri in Vaticano pro Præbendâ Theologali ad docendam Div. Tho-

mæ doctrinam hæc ait : “ attendentes D. Thom. qui Theologiæ et Ordinis Prædicatorum professor fuit , doctrinam Theologicam ab Ecclesiâ Catholicâ receptam aliis magis tutam et securam existere : &c.”

Idem Constitutione 99. datâ 14 Novembris ann. 1570 , quæ incipit, *Cum dilecti* : approbat editionem Romanam operum Div. Thomæ ejus jussu factam, “ non dubitans hujusmodi opera plurimum conducere ad Christianæ Religionis augmentum et utilitatem.”

Summus hic Pontifex Sixtus V. Sixtus V. Constitutione 11. datâ 1 Junii ann. 1586. quæ incipit, *Salvator* , post plurimum privilegiorum concessionem factam Confraternitati studentium Barchinone erectæ sub invocatione S. Thomæ , quô eos ardentius ad sectandam Angelicam doctrinam impelleret , aliosque ad imitationem eorum

induceret, concedit pariter indulgentias omnibus assistentibus conclusionibus, disputationibus Theologicalibus, quæ ab ipsis studentibus haberentur.

Idem Constitutione 20. datâ 14 Martii ann. 1588. quæ incipit *Triumphantis Div. Thomam vocat Ordinis sui decus, et Ecclesiæ Catholicæ ornamentum.*

Clemens VIII. Neapolitanis rescribens Clemens VIII. cum ad ipsum pro obtinendâ facultate Apostolicâ eligendi S. Thomam de Aquino in Patronum suæ Civitatis humili devotione supplices accessissent, tria direxit Brevia; ac in primo quidem quod incipit, *In quo nos* hæc habet: “piè prudenterque cogitatis de novo Civitati Patrono adsciscendo Cive vestro, Divinæ voluntatis Angelico interprete, vitæ sanctitate et miraculis claro Thomâ Aquinate, cujus doctrinæ tantum fuit tributum ut christianæ eruditionis suæ divi-

num etiam illud habeat testimonium:
Benè de me , Thomâ , scripsisti.

In altero quod incipit , *Quantum prodesse* , sic ait” : erat quidem antea multo optandum ut Civitas ista pietati in primis dedita , novum Patronum ad reliquos quos habet addendum curaret Thomam Aquinatem, cujus divino eloquio cœlestis doctrina , miraculisque illa quidem illustris , merito apud remotissimas Nationes , summâ christiani nominis cum laude , atque Ecclesiæ utilitate celebratur. “ Et infra.” Et nos solemus ut decet semper favere supplicationibus ; sed huic certè ardentiori quadam voluntate annuimus , quod et nos ipsi Angelico huic Doctori et nostro , et totius Christianæ Ecclesiæ nomine plurimum debemus.”

In altero item Brevi ad Civitatem Neapolitanam hâc eadem occasione directo ait : “ Hic siquidem honor

ejus virtutibus cum admirabili doctrinâ conjunctis , jure optimo debetur : ac doctrinæ quidem testis est ingens librorum numerus , quos illè brevissimo tempore in omni ferè disciplinarum genere singulari ordine, ac mirâ perspicuitate , sine ullo prorsus errore conscripsit , in quibus conscribendis interdum Sanctos Apostolos Petrum et Paulum colloquentes , locosque illi quosdam Dei jussu enarrantes habuit , quos deindè conscriptos expressâ Christi Domini voce comprobatos audivit.”

Paulus V. Non minori studio doctrinæ Div. Thomæ laudes decantavit Paulus V. nam Constitutione 28. datâ 27 Decembris 1607. quæ incipit, *Splendidissimi* — hæc habet : “ Splendidissimi Catholicæ Fidei Athletæ B. Thomæ Aquinatis cujus scriptorum clipeo militans Ecclesia Hæreticorum tela feliciter elidit , honorem , et veneratio-

nem in dies magis magisque augeri plurimum in Domino gaudemus, et his quæ ad illius honorem devotè sancita sunt ut firma, et illibata permaneant libenter Apostolicæ Dignitatis robur adjicimus.”

Idem Constitutione 81. datâ 20 Octobris anni 1614. cum quasdam elargiretur spirituales gratias Confraternitati S. Thomæ in Conventu S. Stephani Salmantino erectæ, ipsum S. Doctorem appellat, *Ecclesiæ Catholicæ defensorem ac Hæreticorum expugnatorem.* Alexand. VII.

Summus Pontifex Alexander VII. Doctoribus Universitatis Lovaniensis Breve quoddam dirigens occasione quinque propositionum Jansenii, gratiasque agens Universitati, quod neminem ad Gradus admitterent, qui illas propugnaret, sic eos alloquitur: “De reliquo non dubitamus, quin vos pro singulari scientiæ pietatisque studio sanam et incorruptam, qua-

lem tot Apostolicæ Sedis declarationes et SS. PP. traditiones requirunt doctrinam semper amplexuri, et adversus Orthodoxæ Religionis hostes defensuri sitis. Nec non præclarissimorum Ecclesiæ Catholicæ Doctorum Augustini et Thomæ Aquinatis inconcussa tutissimaque dogmata sequi semper, ut asseritis, atque impensè venerari velitis : Quorum profecto sanctissimorum virorum penes Catholicos Universos ingentia et omnem laudem supergressa nomina novi præconii commendatione planè non egent."

Innocen. XII. Aliquos post annos Innocentius XII. et Cathedrâ Romanâ, et devotione erga Div. Thomæ doctrinam Alexandri VII. successor fuit. Hic in suo Brevi dato 6. Februarii ann. 1694. ad eandem Universitatem directo summis laudibus effert doctrinam Div. Thomæ iisdem ferè verbis quibus olim Celestinus I. in quinto

Ecclesiæ sæculo Doctorem magnum Augustinum extulerat : sic enim ait : “Apostolicâ vos primum autoritate monemus, ut sublatis contentionibus, sapientiæ, quæ de sursum atque pacifica est vacetis, profitentes, ut asseritis, doctrinam præclarissimorum DD. August. et Thomæ : quorum ille tantæ scientiæ fuit, inter Magistros optimos etiam à nostris prædecessoribus haberetur : et cujus doctrinam secundum eorundem prædecessorum statuta Romana sequitur et servat Ecclesia : alter vero eandem Dei Ecclesiam clarificat, et sanctâ operatione fœcundat. Hos dum Universitas vestra doctrinæ duces sequuta fuerit, securè pugnabit contra hostes Orthodoxæ Fidei in Ecclesiæ gloriam et edificationem.”

Testimonia hucusque allata expressè uniformiterque à Summis Pontificibus tradita utique sufficere pos-

Benedictus
XIII.

sent ad adstruendam invariabilem traditionem Sedis Apostolicæ super approbatione doctrinæ D. Thomæ: sed sine temeritatis nota asserere possum testimonia à subsequentibus Pontificibus prolata præcedentia longè multumque superasse, et usque ad supremum authoritatis gradum Angelicam doctrinam evexisse: id palam fiet si matura discussione istorum verba consideremus. Atque primo loco adest Benedictus XIII: hic in Brevis quod incipit, *Demissas preces*, dato 6. Novembris 1724 ad Universum Prædicatorum Ordinem directo, postquam elogia à Pio V. et Alexandro VII. Div. Thomæ tributa retulisset, addidit: "pergite porro Doctoris vestri opera sole clariora, sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mirâ eruditione clarificavit, inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam christianæ doc-

trinæ regulam, Sacro-Sanctæ Religionis veritatem, incorruptæque disciplinæ sanctitatem tueri ac vindicare: hæc sunt enim, dilecti Filii, quæ Prædecessores nostri de S. Thomæ doctrinâ senserunt, et prædicarunt, quæque nos libentissimè usurpamus, et præconio Apostolicæ vocis efferrimus.”

Idem Constitutione 79. data 26 Maji 1727. quæ incipit *pretiosus*, hæc ait: “Cum autem silere nos minimè deceat de doctrinâ Ang. Doct. S. Thomæ Aquinatis, ignoramus planè quibus illam laudibus pro magnis suis in Ecclesiam meritis extollamus: satius ergo ad absolutum ejus præconium putamus commemorare ipsam ex Salvatoris Crucifixi ore, sicuti pia attestatur historia, fuisse probatam, et constanti Summorum Pontificum testimonio Orthodoxis commendatam populis. Æquum verò erat ut Ange-

lica doctrina tanti Doctoris non vulgaribus efferretur encomiis , quæ Solis instar mundum universum illustrans uberrima Christianæ Ecclesiæ bona peperit , paritque in dies singulos multiplici fructu , Supremo Apostolicæ Sedis Magisterio adversus quoscumque veteres ac recentes errores , quos revincit , fidissimè famulans. Luculentius vero æstimationis argumentum in ipsam S. Thomæ doctrinam nunc edituri , quô magis magisque Prædicatorum Ordo , cæterique Orthodoxi ac veri ipsius Sectatores ad illius sinceram et tutam professionem inflammentur, prædictas omnes , et singulas Decessorum nostrorum Constitutiones , Litteras , seu ut vocant Brevia , necnon omnia et singula in eis contenta supremâ quâ fungimur autoritate , motu , scientiâ et deliberatione præmissis comprobamus , et rursus quatenus opus

fuerit cum ipsismet editis nuper à nobis litteris innovamus. Ut autem turbulenti ac pertinaces tranquillitatis Ecclesiæ Catholicæ perturbatores desinant Orthodoxam S. Thomæ doctrinam calumniari :::: Constitutioni 38. quæ incipit =*Pastoralis Officii*= felicis recordationis Clementis XI. omnibusque in eâ contentis firmiter inhærentes, sub divini interminatione iudicii, iterumque sub canonicis pœnis, omnibus et singulis Christi fidelibus mandamus, ne doctrinam memorati S. Doctoris, ejusque insignem in Ecclesiâ Scholam, præsertim ubi in eadem Schola de divinâ gratiâ per se et ab intrinseco efficaci, ac de gratuitâ prædestinatione ad gloriam sine ullâ meritorum prævisione agatur, ullatenus dicto vel scripto contumeliose impetant.”

Non minori affectu doctrinam Div. Clemens XII. Thomæ commendavit Clemens XII.

Constitutione 22. datâ 28. Augusti
 1733. quæ incipit = *Verbo Dei* =
 Sic enim exorditur : “ Verbo Dei
 scripto et tradito in ipsam scientiam res
 divinas et mores christiano homine
 dignos ad rectam Ecclesiæ Ministro-
 rum institutionem et salutem anima-
 rum solide pertractantem , ejusque
 DD. ac magistros pietate venerabiles
 commendari tunc maximè convenit,
 cùm ingruente falsorum Dogmatum
 illuvie Fides Catholica , et Christia-
 ni mores supremæ curæ nostræ com-
 missi periclitantur. Quo loco De-
 cessores nostri Romani Pontifices
 Sanctum Christi Confessorem Tho-
 mam Aquinatem Ordinis Prædicato-
 rum , et Ecclesiæ Doctorem honoris
 causa Angelici cognomento appel-
 latum semper habuerunt ; cum pro-
 pterea justis laudibus in suis diplo-
 matibus prosequuti, et præsertim Ale-
 xander IV. qui Thomam adhuc vi-

ventem per Dei gratiam thesaurum litteralis scientiæ adeptum pronunciavit: Hincque ejus vestigia subinde incurrentes alii Romani Pontifices subsequuti Joannes XXII. Clemens VI. Urbanus V. Nicolaus V. Pius IV. Pius V. Sixtus V. Clemens VIII. Paulus V. Alexander VII. Innocentius XII. et Benedictus XIII. qui omnes uno eum ore approbantes in Sacris Ecclesiæ fastis juxta ac magnos Ecclesiæ Doctores Gregorium, Ambrosium, Augustinum et Hieronymum, Thomam quoque ut vitæ probitate et Sanctoris Theologiæ scientiâ venerabilem, mirâque eruditione Ecclesiam Dei clarificantem, ac sanctâ operatione fœcundantem coli voluerunt. Itaque tanti viri doctrinam in Conciliis Œcumenicis celebratam debitis præconiis Reipublicæ causâ nos quoque ornare cupientes“ &c. Constitutionem hanc aliâ Constitutione

datâ 11. Octobris 1733. confirmavit simulque asserit laudes omnes Thomisticæ Scholæ delatas, sive à se, sive à suis Prædecessoribus iterato suo judicio comprobare et confirmare, hæc addendo : “ per hujusmodi laudes nihil esse detractum cæteris catholicis scholis diversa ab eadem in explicanda divinæ gratiæ efficacia sentientes.”

Benedictus
XIV.

Hunc excipit Benedictus XIV. cujus et eruditionem vastissimam, et omnigenam litteraturam, integerrimumque judicium, crasimque non vulgarem omnes sapientes suscipiunt pariter ac venerantur. Hic ergo in alloquutione habita ad Vocales in Comitibus generalibus Ordinis Fratrum Prædicatorum Romæ celebratis V. Nonas Julii 1756. inter alia hæc habet : “ Quod si forte reliqua Familiæ vestræ ornamenta, et in Ecclesiam Catholicam promerita ex animo nos-

tro excidere unquam potuissent , hoc tamen profitemur nullo unquam tempore evenire potuisse , ut è memoriâ nostrâ dilaberetur Theologorum Princeps , Scholarum Angelus , Ecclesiæ Doctor , præclarum Ordinis vestri S. Thomas Aquinas , cujus doctrinæ complures Romani Pontifices prædecessores nostri perhonorifica dederunt testimonia (1) , quemadmodum etiam nos ipsi , in Libris , quos de variis argumentis conscripsimus , postquam Ang. Doctoris sententiam diligenter scrutando percepimus atque suspeximus , admirabundi semper atque lubentes eidem adhæsimus atque subscripsimus : candidè profitentes , siquid boni in eisdem Libris reperitur , id minimè nobis sed tanto Præceptori esse adscribendum.”

Similiter in suis litteris sub for-

E IV

(1) Tom. 8. Bull. Ord. FF. Prædic. in tract. consen. Bull. tit. 6. quæst. 2. per tot.

mâ Brevis dat. 21 Augusti ann. 1752
 ad Collegium Dionysianum extra mu-
 ros Granatæ urbis in Hispaniâ di-
 rectis omnia ferè elogia à Summis
 Pontificibus Prædecessoribus suis
 Doctrinæ Div. Thomæ Aquinatis tri-
 buta et repetit, et suo calculo pro-
 bat : en ejus verba : “ Doctrinæ enim
 S. Thomæ Aquinatis , divinæ volun-
 tatis Interpretis , vitæ Sanctitate et
 miraculis clari , tantum fuit tributum
 ut christianæ eruditionis suæ divi-
 num etiam illud habeat testimonium
 sicuti piè testatur historia : *Benè de
 me , Tboma , scripsisti* = Atque ejus-
 dem quidem doctrinæ testis est in-
 gens Librorum numerus , quos ille
 brevissimo tempore in omni fere dis-
 ciplinarum genere , singulari ordine,
 ac mirâ perspicuitate , sine ullo pror-
 sus errore conscripsit , in quibus
 conscribendis interdum SS. Apostolos
 Petrum et Paulum colloquentes , lo-

cosque illi quosdam Dei jussu enarrantes habuit, et quos deinde conscriptos expressâ Christi voce comprobatos audivit. Quandoquidem omnipotentis Dei providentiâ factum est, ut Ang. Doctoris vi, ac veritate doctrinæ, non solum innumeræ, quæ vel ipsius ætate vel antea grassatæ sunt; sed multæ etiam quæ deinceps exortæ sunt hæreses confusæ et convictæ dissiparentur. Ea propter cum tanti Doctoris opera sole clariora, sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mirâ eruditione clarificavit inoffenso pede decurri possint: nos qui peculiari pietate ac veneratione eundem Ang. Doctorem semper prosequuti sumus, quemadmodum Romani Pontifices prædecessores nostri magno etiam in honore ipsius doctrinam habentes, meritis quoque laudibus cumularunt, nostris itidem Apostolicis vocibus

collaudantes , statutum ejusmodi approbamus et confirmamus , necnon Apostolici præsidii munimine roboramus , ita ut deinceps nemo ex Magistris , sive Lectoribus ejusdem Collegii Dionysiani aliam doctrinam , ac præsertim in rebus Theologicis præter unicam S. Thom. doctrinam in Scholis et Cathedris dicti Collegii auditoribus legere , tradere , et explicare unquam possit : Præterea eisdem Magistris et Lectoribus in virtute sanctæ obedientiæ et sub pœnis et censuris Ecclesiasticis nobis et Romano Pont. pro tempore existente reservatis , à quibus , à nemine præterquam in mortis articulo absolvi quisque valeat , districtè præcipimus et mandamus , ut omnes et singulas opiniones in rebus præsertim Theologicis à commendatissima S. Thomæ doctrinâ alienas legere , tradere , et explicare omnino abstineant.,

A referendis encomiis D. Thom. ejusque doctrinæ , quæ in suis operibus passim reperiuntur consulto abs- tineo , cum hactenus dicta satis, abundeque ad declarandam ejus men- tem sufficient. *supra*

Adsit pro coronide Sanctissimus Pius VI. Dominus noster Pius VI. qui hodie nunc Ecclesiam Christi gubernat , at- que utinam Sospes , incolumisque in æternum vivat. Hic in alloquutione habita in comitiis item generalibus Ordinis Fratrum Prædic. Romæ XVII Kalendas Junii ann. 1777. postquam vocales omnes adhortatus esset , ut illum in eligendo Magistro Ordinis generali cæteris præferrent , qui in scholis custodiri vellet germanam doctrinam Angelici Magistri , proti- nus addidit : “ inter multiplices Scho- ” las Thomas Aquinas Sol Doctrinæ, ” et Theologorum Antesignanus jure ” fuit appellatus , cum nihil , nisi è

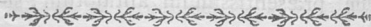
„ Sacrarum Litterarum , Patrumque
 „ consensu asserat , ac quidquid
 „ scripsit , meruit (ut pie fertur) di-
 „ vina voce confirmari : proindeque
 „ Prædecessores nostri eximiis præco-
 „ niis commendarunt tamquam Chris-
 „ tianæ Religionis Clipeum , firmum-
 „ que Ecclesiæ præsidium , ac no-
 „ vissime Benedictus XIV. cujus sa-
 „ pientiæ intimi admiratores fuimus,
 „ Thomisticam Doctrinam restitui jus-
 „ sit in Collegio S. Dionysii Areopa-
 „ gitæ Montis Illipulitani extra Civita-
 „ tem Granatensem , proposita Sacro-
 „ rum interdictionis pœna cuicumque
 „ qui ab ea recessisset ::: (1) et infra.”
 „ Incumbite igitur , ac Suffragia
 „ vestra dirigite in eum , de quo haud
 „ incertum sit , an à majorum ves-
 „ trorum studiis non abscesserit , an

(1) Lit. in form. Brev. die 11 Decemb. 1752.
 impres. in collect. actor. capit. generalis
 Ord. Prædic. habit. Romæ 3. Julii 1756.
 p. 41.

„in hodierna doctrinæ depravatione,
 „in tanta Ecclesiasticæ Doctrinæ per-
 „turbatione , ac pene interitu , ne-
 „que indulturus , neque ullo mo-
 „do passurus sit , ut *Divinum Tho-*
 „*mæ eloquium* quasi novella doctrina
 „discutiatur , et otiosa disputatione
 „impugnetur.”

Hujusmodi testimonia Summorum Pontif. quæ in hoc capite transcripta sunt , aperte indicant Sedem Apostolicam ab obitu S. Thomæ semper doctrinam ejus suspexisse tamquam Ecclesiæ columen , veritatis firmamentum , et contra virus hæreticorum præsentissimum antidotum : si quis vero animadvertat posteriores Summos Pontif. in promendis D. Thomæ laudibus profusiores esse , is certe agnoscat non aliam ob causam accidisse , quam quod mendacii Spīritus fortissima molimina his postremis temporibus tentavit ad veritatis

scientiam evertendam : vel fortasse, quia cœlesti cognitione instructi, zeloque communis Ecclesiæ boni ducti, et concipiebant, et aliis inspirare volebant altiorem ideam doctrinæ D. Thomæ animarum fructui profectuique Religionis ex illa quotidie ortis accomodatam : Hinc tantum cum Benedicto XIII. concludere oportet, *Supplices Deum rogate, ut sincero Angelici Doctoris doctrinæ studio omnes in simplicitate animæ nitantur comprehendere, quæ ipse docuit, ac in vinculo Charitatis Christi, quæ ipse egit, studeant imitatione complere.*

CAPUT IV.

Conciliorum auctoritas.

Et si omnibus omnino hominibus oracula Supremi Ecclesiæ Pastoris ejusdemque in terris Christi Vicarii

sufficere possint , ac debeant , ut suscipiant reverenter , avide perlegant , studiose sequantur , siquam per illum viderint probatam , laudatamque doctrinam , ingens tamen sine dubio illius commendationi pondus accedit , cum nedum Ecclesiæ caput , sed et omnes toto terrarum orbe diffusi Pastores , ejus Sententiis imbuti conspiciuntur. Quod tunc liquido apparet , cum in Concilio pro communi Ecclesiæ bono congregati ad doctrinam illam tamquam ad liddium lapidem recurrunt ; ex illa sua decreta conficiunt , per illam dubia resolvunt , illa demum duce , sive in condendis fidei definitionibus , sive in regulis morum statuendis utuntur. Hujusmodi esse doctrinam D. Thomæ ille solum inficiabitur , qui Ecclesiasticam historiam , et Conciliorum præsertim Œcumenicorum notitiam neque à primo , ut ajunt,

limine salutaverit. Sic ergo postquam primos Ecclesiæ Pastores Div. Thomæ acclamantes audivimus, publice prædicantes ipsum esse lumen Ecclesiæ Catholicæ; quomodo in Conciliis doctrina ejus irradiaverit, videamus, ne forte mendaces, quo absit, Patres nostri inveniantur.

Concilium
Lugdunen. II.
ann. 1274.

Atque in primis Concilium generale Lugdunense II. cui morte præventus D. Thomas interesse non potuit, ex ejus opusculo contra errores Græcorum promptissima eaque fortissima arma deprompsit ad stabiliendam processionem Spiritus Sancti ex Patre, Filioque, unde tota inter Græcos, et Occidentales dissensio oriebatur, omnesque illorum cavillationes, omnia sophismata dissipata sunt, ope, vi, ac efficacia doctrinæ ab eodem S. Doctore tum in prælaudato opusculo traditæ, tum in 1. p. Summæ suæ Theologiæ, cujus

verba etiam in capite de Summa Tri-
nitate videri possunt (1).

In Viennensi Concilio Œcume-
nico nedum doctrina D. Thomæ
Viennense
ann. 1311.
approbata est, sed et tanto in ho-
nore fuit habita, ut nec minimum
Canonem reperiri fas sit, qui non
ex resolutione expressâ alicujus arti-
culi S. Doctoris sit depromptus: quin
et Beguardorum, Beguinarumque er-
rores, eisdem pæne verbis à PP.
Concilii proscripti sunt, queis D.
Thomas in Summa sua Theologica
præoccupando damnaverat. Qui ple-
nius hac in re instrui desideret, adeat
Ignatium Galban volum. 1. lib. 3.
cap. 3. et Gravinam Cherubim Pa-
radisi lib. 2. cap. 5. n. 3. 4. 5. ubi
decisiones Concilii cum articulis D.
Thomæ collatas inveniet.

F

(1) Ita Cajet. Banez, Seraphim 1. p. q. 36.
et Viescas tom. 1. in 1. p. quæst. præem. de
doct. D. Thomæ dubio 6.

Constantiense
ann. 1413.

Quo loco D. Thomàs ejusque doctrina , in Constantiensi Œcumenica Synodo haberentur , esto ex condemnatione errorum Joannis Wiclef , Joannis Hus , et Hieronymi Pragensis abunde cognosci possit , cum ex ejus doctrina convicti , damnatique fuerint , non tamen ex aliis testimoniis evidentius colligi potest , quam ex inimicorum Ecclesiæ spontanea confessione. Audiatur Lutherus , qui in libro contra Brunonem (1) ait :
 “Constantiæ in Concilio Joannes
 ”Hus, et Hieronymus Pragensis dam-
 ”nati , atque exusti sunt , vere
 ”sancti , filii et martyres Dei. Contra
 ”vero Thomas Aquinas fons , et sen-
 ”tina omnis hæreseos , errorisque,
 ”et extinctionis Evangelii , sicut
 ”indicant libri ejus , exaltatus fuit.”
 Ita Virulentus ille homo efutiebat,

(1) Apud Coccæum in actis et scriptis Lutheri ann. 1524.

ferre non valens , quod doctrina D. Thomæ tamquam acutissimo gladio duo illa hæreticæ pravitatis capita confossa fuerint.

Quid Florentinum doctrinæ D. ^{Florentinum} Thomæ detulerit , ex ejus actis colligitur. Semel , atque iterum nedum ejus sententia profertur , sed et proprio nomine allegatur. Hoc videre est, in Ses. 7. ubi expenditur quidam locus Summæ suæ contra Gentiles lib. 4. cap. 23. et in Ses. 12. ubi in Confirmationem rei de qua agitur, adducitur quod D. Thomas docuerat 2. 2. q. 1. art. 10. : quin et verba in Sess. 25. in Decreto Unionis appo-^{1439.}sita excerpta sunt ex Angelico Doctore 1. p. q. 36. art. 2. et 3. Tota igitur doctrina D. Thomæ quodammodo consecrata est , et à Concilio usurpata , maximè , quæ statuit processionem Spiritus Sancti ex Patre , et Filio : quod Filius non sit ejus cau-

sa, sed principium : quod vera consecratio Corporis Christi fiat æque in azymo pane ac in fermentato : quod animæ purgantes juventur sacrificiis, et orationibus Fidelium : quod in inferno variarum differentiâ pœnarum pro qualitate delictorum damnati puniantur : quod purgatæ animæ statim in Cœlum rapiantur : sed quid moror? Non à vero aberrabit, qui dixerit, Concilium Florentinum compendium esse Summæ Divi Thomæ.

Certum est insuper, ac indubitatum, quod ex rationibus à Fr. Joanne à Montenigro in Concilio allatis ad retundendum Schisma Græcorum, quibus resistere non valuerunt, admoniti Græci eas ex armamentario doctrinæ D. Thomæ depromptas esse, tanti illam fecerunt, ut labori non parerent, quo ejus opera diligenter perquirerent, ac semel habita in proprium transferrent

Sermonem , quod et Genadius Patriarcha Constantinopolitanus , et Besarion postmodum S. R. E. Cardinalis cumulatissime præstitere. Hoc ut ab aliis , refertur à Domino Thoma de Aquino Cleric. Regul. *Vinea Christi* cap. 6. his verbis , *ubi compertum habuere , ab Aquino sacras defluxisse sapientiæ undas , ad se derivare tentant sapientiæ fontem. Ita PP. Græci ut Latinam Disciplinam in Græciam traducerent , D. Thomæ Summam Latino idiomate compositam in Græcum traduxere.*

In Lateranensi V. sub Julio II. ^{Lateranense} V. ann. 1512. inchoato nihil in definitionibus fidei actum est , quod non adamussim ex D. Thoma deprompserint PP. maxime id agente Thoma de Vio Cardinali Cajetano , cujus erga doctrinam S. Doctoris amor , et illius sententiarum acuratissima intelligentia nemini non nota sunt. In hoc eodem

Concilio quæstio illa , quæ ab Heterodoxis ut philosophica pure inspiciebatur , tamquam de fide ex doctrina D. Thomæ definita est , videlicet , *quod anima rationalis est immortalis , et per se et essentialiter forma corporis humani , et multiplicabilis in corporibus , non una tantum in omnibus.*

Tridentinum
ann. 1545.
inchoat , et
absol. 1563.

De Tridentino autem , quis enarrare sufficiat (verba sunt Eminentiissimi Cardinalis Baronii in Martyr. Rom. anot. ad diem 7. Martii) quot vir sanctissimus , atque eruditissimus , Thomas Aquinas Theologorum præconiis celebretur , quantumque illius illibatæ doctrinæ à SS. PP. in Sacrosancto Œcumenico Concilio Tridentino considentibus fuerit acclamatum ? “ In aulæ magnæ medio , ubi erant congregati Sanctæ Tridentinæ Sinodi Præsules ac Doctissimi PP. fidedignissimi retulerunt , mensam extitisse Sacro Librorum pon-

dere gravem , in qua hi sacri codices inspiciebantur , Sacra Scriptura , Decreta Pontificum , et S. Thomæ Summa. Expende quo honore habita , quæ inter Codices divinos numeratur. Par erat , ut post divinos Libros Angelici recenserentur.” *Ita loquitur Dominus Thomas de Aquino lib. 2. cap. 6. de politia Christiana.*

Quanto porro D. Thomæ doctrina honore , quantâ reverentiâ à PP. Concilii haberetur id vel maximè confirmat , quod in Sess. 21. accidisse refert Didacus de Payva Lusitanus , à Rege Sebastiano Theologus ad Concilium missus. Hic ut ocularis testis sic loquitur : (tom. 2. Serm. de Sanctis Sermone 2. de D. Thoma)
 “ celebrabatur forte Sessio 21. Concilii , visumque fuit Legatis oportune Decreto illi addi debere , tantquam rem omnibus notissimam
 ” Christum Dominum in ultima cœ-

na suos Apostolos in Sacerdotes
ordinasse illis verbis : *hoc facite in
meam commemorationem.* Jam fere
discussum erat negotium , et præ-
suffragia , et res in concordia,
cum nescio quis ex Patrum con-
sessori (1) in eam vocem erupit
videri sibi D. Thomam 3. p. q. 73.
art. 5. ad 3. sentire Christum Do-
minum nihil aliud ordinasse in his
verbis quam quod illud Sacrosanc-
tum Mysterium in Passionis ejus
memoriam celebraretur. Mirum!
Sumitur jussu Concilii liber , no-
tatur locus , discutitur , cumque
in ejus intelligentia paululum hæsi-
taretur , tantum injecit ponderis in
Concilii lancem sola D. Thomæ
auctoritas adhuc dubitata , ut pla-
cuerit Concilio potius Decretum
suspendere , quam stante dubita-

(1) Is fuit Illustrissimus D. D. Petrus Guerre-
ro Archiepiscopus Granatensis.

» tione de sensu D. Thomæ alioquin
 » definire. Dilatum est iudicium, et
 » majori otio de mente S. Doctoris
 » disputatum: cumque inveniretur
 » nihil in præfata assertione contra
 » D. Thomæ sententiam definiri, se-
 » quenti sessione ab universo Con-
 » cilio sancita fuit. Hactenus ille.

Apposite post hujusmodi verba
 relata addit Fr. Joannes à S. Tho-
 ma (1). "*Quid ad hæc dicent, qui
 tam libero animo D. Thomæ sensum,
 non dubitatum, sed certum, et cons-
 tantem nullo scrupulo rejiciunt? hæret
 Ecclesia, anxiatur, suspenditur, de-
 finitio jam in procinctu detinetur, ne
 etiam sub dubio sensus D. Thomæ præ-
 termittatur: proculdubio quia mens Con-
 ciliî Thomas erat.*" Quin et Gravina
 ad hujus facti enarrationem stupens
 subjungit (2): "*Si Concilium adeo ve-*

(1) In 1. p. disp. 1. art. 2.

(2) Cherubim Paradysi lib. 2. cap. 5. n. 3.

neratum est doctrinam D. Thomæ ut in re tam gravi manum suspenderit à subscriptione , et Decreti assignatione, ecquis erit adeo præceps , ut in eum Doctorem irruat temerè , quem tanti fecit Ecclesia? ”

Neque vero in hac tantum controversia Angelici Magistri doctrina à Patribus Concilii plausibus excipitur : quin et fere omnia Concilii Decreta adamussim ex ejus articulis desumpta sunt. Audiatur Pater Thomas Pius à Ponte Societatis Jesu (1). “ Concilia omnia , inquit , tam Generalia , quam Provincialia quæ post D. Thomam acta fuerunt , Canonibus suos , et Decreta juxta hujus S. Doctoris doctrinam præcipue ediderunt , ut ex Generalibus Florentino , Lateranensi , et Tridentino constare cuivis potest , et ex multis Provincialibus , sed unum

(1) In 1. p. q. unica prolog. dubio 14.

„vobis Tridentinum Sanctissimum,
 „ac gravissimum sit pro omnibus,
 „quod gravissimas ac difficillimas
 „tractavit, ac decrevit Materias Theo-
 „logicas, omnes vero ejus Canones
 „et Decreta sumpta videntur ex
 „doctrina, et articulis D. Thomæ,
 „in quibus eas tractavit et dissolvit
 „quæstiones: constabit hoc facile
 „consideranti capita, et Canones
 „Sessionis 6. hujus Concilii, qui sunt
 „de justificatione, gratia, et meri-
 „to: et de Sessione 7. quæ est de
 „Sacramentis in genere, Baptismo,
 „et Confirmatione: ex Sessione 13.
 „quæ est de Augustissimo Eucha-
 „ristiæ Sacramento: ex Sess. 14. quæ
 „est de Sacram. Pœnitentiæ et Ex-
 „tremæ Unctionis: ex Sess. 22. quæ
 „est de Sacrificio Missæ: ex Sess.
 „23. quæ est de Sacram. Ordinis:
 „tandem ex Sess. 24. quæ est de
 „Sacram. Matrimonii. In his ergo

”omnibus Sancta Synodus unum et
 ”sequi et probare videtur Doctorem
 ”D. Thomam, ut legenti, et con-
 ”ferenti facile patebit.” Hæc ille.

Et quidem de Sess. 6. quæ est
 de justificatione, hoc idem testatur
 Illustrissimus Dominus Jacobus Be-
 nignus Bossuet (1) qui doctrinam S.
 Concilii Tridentini de justificatione
 explicaturus ita ait: *Hanc doctrinam
 ex S. Thoma depromptam esse, immo
 ex ejus verbis pæne contextam postea
 demonstrabimus.*

Similiter totam doctrinam noni
 Canonis 14. Sessionis Concilium
 hausit ex opusculo à D. Thoma
 edito de forma absolutionis.

Hæc omnia paucis verbis com-
 plexus est Hieronymus Wielmius
 Episcopus Argolicensis, qui eidem
 Concilio interfuit his verbis (2) “cer-

(1) Tract. de dilect. Dei pag. 22.

(2) Lib. 1. de Scriptis S. Thomæ.

„tè in hac Tridentina Œcumenica
 „Synodo , quam cùm hæc scribimus,
 „frequentissimam celebramus , nemo
 „Patrum esse videtur , cui Religio
 „non sit , cum de fidei Dogmatibus
 „agitur à Thomæ sententia , vel la-
 „tum ungem abscedere , aut ab illa
 „provocare , ut et à veteribus Patri-
 „bus nihil minus Aquinas habuerit,
 „et Scholastici omnes Principem hunc
 „suum receperint modis omnibus or-
 „natissimum.”

Sed quid moramur? unus pro
 omnibus loquatur , qui in consessu
 omnium Patrum Concilii Tridentini
 orationem in die festo S. Thomæ
 pronunciavit (1), is Sanctissimos illos
 Patres alloquens ita ajebat : “ Non
 potuit (D. Thomas) Ecclesiasticis in-
 „teresse Conciliis morte præventus,

(1) Hic fuit Fr. Joannes Gallo Doctor Theo-
 logus ad Concilium missus à Catholico Rege
 Philippo II.

„verum ecce superstes atque in æter-
 „num victurus vobis adest : bona
 „sua , spirituales doctrinæ Thesau-
 „ros , hereditario jure vobis delega-
 „vit. Nulla proinde ab ejus felici
 „transitu Concilia sine Sacro Doc-
 „tore celebrata sunt : ut enim de
 „cæteris sileam , quod audimus, quod
 „videmus , quod manibus nostris
 „contrectamus , quidni aperta voce
 „ad ejus laudem testemur? vestra co-
 „mitia perpendite , ex plurimo, eo-
 „que honorabili DD. cætu , quo-
 „tusquisque Consultor accedit , qui
 „D. Thomæ auctoritate veluti splen-
 „descente gemma suam sententiam
 „non exornet? At in consultissimo
 „Patrum recessu Doctor hic senten-
 „tiam rogatus frequentissime censet,
 „ad quem ut ad Liddium lapidem,
 „siquid ambiguitatis , aut controver-
 „siæ fuit exortum , communibus vo-
 „tis referendum existimetis , et qui

„eum sui placiti Patronum obtinuerit, incertam judiciorum aleam non sit habiturus, quin secundum eum sententia ferenda sit.”

Poterit ne quidquam Splendidius, clariusve pronuntiari, ut omnibus quanto in honore à Patribus Concilii Tridentini S. Thomas sit habitus innotescat?

Conciliorum Provincialium mentionem nullam facere decrevi, ne Lectoribus tædium ingerat opus, et quia, approbatione doctrinæ D. Thomæ facta in Generalibus Conciliis inspecta, nihil est quod desiderari possit: unum tantum, vel alterum addemus, atque imprimis Arelatense Concilium occurrit: Cum enim D. Thomas adhuc vivens acri sanctæ fidei commotus (1) zelo gnaviter decertâverit adversus quosdam spiritus

Arelatense
III. ann. 1268.

(1) Verba sunt Mr. Bayllor tom. I. vitæ S. Thomæ.

in Sanctam Sedem injuriosos , ex quibus postmodum Fratriceli prodierunt , ille vero unitatem Ecclesiæ propugnaverit , Libellumque cui titulus *Evangelium æternum* confutaverit , diris devoverit , flammisque adjudicari fecerit , ejus doctrinâ protecti Arelatensis Concilii Patres in ipsum Libellum , ejusque doctrinæ Sectatores anathema pronunciarunt (1).

Coloniense item Concilium jure merito his accenseri debet : esto enim Œcumenicum non sit , celebratum tamen est à Cardinali Cussa auctoritate Sedis Apostolicæ , consensuque Archiepiscopi Thierry : in eo statutum fuit” quod in Synodis Diocesanis legerentur tractatus de articulis Fidei , et de Sacramentis à D. Thoma compositi , simulque adi-

(1) Ita refert Dupin hist. sæculi XIII. pag. 556.

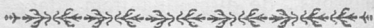
gerentur Parochi , ut solícite studio
incumberent omnium eorum , quæ
à Doctore Angelico de Sacramentis
Ecclesiæ scripta sunt.”

Neque vero prætereundum est, Cathecismus
Concillii Tri-
dentini.
quod Cathecismus Concillii Tridenti-
ni , et à Discipulis D. Thomæ (1) et
fere unice ex doctrina , verbisque
ejus compactus sit. Cum autem hic,
et à Summis Pontif. toti Ecclesiæ da-
tus sit tamquam universæ doctrinæ
christianæ compendium , in quo quid-
quid in omnibus retro habitis Con-
ciliis maximeque in Tridentino stabi-
litum fuit , tum de fide , tum de
moribus , de disciplina item , de ad-
ministratiõne , usuque Sacramento-
rum cumulatè traditur : Et pari ho-
nore , venerationeque à compluribus,
ne dicam ab omnibus Conciliis Pro-

G

(1) Compositus à Leonardo Marini Archie-
piscopo Lanciano , Egidio Foscarari Episcopo
Mutinensi , et Francisco Forerio tribus ex Or-
dine Prædicatorum.

vincialibus receptus sit, simulque à permultis hisque Doctissimis Præsulis in examine promovendorum ad Curata Beneficia prælectiones super eo fieri stabilitum sit, prout videre est hac nostra ætate in Archiepiscopatibus Toletano, Valentino, Episcopatu Segoviensi, aliisque; palam est nihil in doctrina D. Thomæ à Præsulibus doctis, integerrimisque, verisque Ecclesiæ Pastoribus desiderari sive ad fidem stabiliendam, sive ad mores componendos, sive ad docendum populos, fidelesque exhortandum in doctrina sana.

CAPUT V.

Quid Universitates de Doctrina D. Thomæ senserint.

Nullus hominum est, qui nesciat quantum ponderis in approbatione cu-

jūscu mque doctrinæ habeat judicium alicujus Universitatis , quæ scientiæ laude clareat. Potiori jure à sapientibus omnibus suscipienda illa sententia erit , quæ ab unanimi , perpetua , constantique omnium Universitatum consensione procedat. Hæ sunt Magistræ populi Christiani , Seminaria Prælatorum , virorumque omnium , quibus gregis Domini instruendi cura est. Itane vero D.O.M. illas omnes in errorem præcipites sedari permittet , ut calculo suo probent , quod in perniciem Reipublicæ Christianæ vergere possit? Absit: Nunc igitur è re nostra erit , quamnam Universitates fere omnes de S. Thomæ doctrina protulerint sententiam , paucis indicare.

Mittimus pro nunc contentiosam illam æmulationem , qua ann. 1272. à Capitulo generali Patrum Prædicatorum Florentiæ celebrato pluri-

mæ Universitates expetierunt , ut ad publicam Studentium instructionem D. Thomam Doctorem ad se mitteret. Bononiensis ne sibi auferretur contendebat , Parisiensis ut sibi redderetur expetebat ; Neapolitana tandem obtinuit , quod volebat , operâ Caroli I. Regis , cui gratulabunda pro tanto munere gratias egit.

Parisiensis. Ad singulas vero in particulari descendendo , primo loco occurrit Parisiensis Academia , quæ sicut doctrinæ D. Thomæ radiis meruit diutius illustrari , ejusque Magisterio frui , sic supra omnes Orbis Academias , et devotissima , et ut ita dicam in tuenda ejus doctrina supersitiosa fuit , adeo ut dicere licuerit Doctissimo Cardinali Perron , qui ultimo sæculo floruit : *Summa D. Thomæ tamquam Theologiæ Oraculum semper suspecta fuit , sine intermissione publice explicata , et (si ita loqui fas*

est) *jugiter adorata in Schola Parisiensi* (1). Jam dictum est cap. 1. §. 1. quantum D. Thomæ detulerit hæc Universitas , dum adhuc in vivis ageret , cum omnes professi sunt se constanter sententiam illam de Eucharistiæ Sacramento propugnatos, quam tantus Doctor calculo suo probasset. Post mortem vero ad Capitulum generale , quod tunc Lugduni à FFr. Prædicatoribus celebrabatur , litteris datis , hæc inter alia intarserunt : “ Quis posset existimare „ Divinam Providentiam permisisse „ Stellam matutinam præminentem „ in Mundo , jubar in lucem sæculi, „ immo ut verius dicamus , luminare „ majus , quod præerat diei , suos „ radios retraxisse? Plane irrationaliter „ judicamus suum revocasse „ fulgorem , et passum fuisse umbro-

G iij

(1) In alloquutione habita in consessu generali Statuum Regni ann. 1615.

„sam Eclipsim , cum toti Ecclesiæ
 „tanti splendoris radius est subtrac-
 „tus :: Nihilominus , si antiquorum
 „Philosophorum auctoritatibus vel-
 „lemus inniti , eum videbatur Con-
 „ditor noster specialiter posuisse *Na-*
 „*turam* ad ipsius naturæ occulta illu-
 „cidanda.” Ibi similiter vocat eum
Patrem , et Doctorem , simulque ex-
 postulat à Capitulo , *ut sibi mittat*
quædam scripta Philosophiam spectan-
tia , specialiter super Libros de Cælo,
et mundo , et expositionem Thimæi
Platonis , atque de aquarum conducti-
bus , et ingeniis erigendis , et si quæ
similiter ad Logicam pertinentia com-
posuit (1).

Non minus gloriosum testimo-
 nium dedit doctrinæ D. Thomæ Ste-
 phanus tertius Episcopus Parisiensis
 in Decreto sub dat. ann. 1324. die

(1) Datæ sunt hæ litteræ Parisiis ann. 1274.
 habenturque apud Duvoulay tom. 5. histor.
 Univers. pag. 408.

jovis ante Cineres , nomine totius
 Universitatis vulgato , ubi de D.
 Thoma Sermonem instituens , hæc
 habet : “ *Præsertim cum fuerit , et
 sit Universalis Ecclesiæ lumen præ-
 fulgidum* , *gemma radians Clericorum ,
 fons Doctorum , Universitatis nostræ
 Parisiensis speculum clarissimum , et
 insigne , claritate vitæ , famæ et doc-
 trinæ , velut stella splendida , et ma-
 tutina refulgens* “ Rursus illud addit.”
*Comperto per Dei gratiam Confessorem
 Beatum , et Doctorem egregium nihil
 sensisse , docuisse , seu scripsisse quod
 scientiæ , fidei , vel moribus adversetur.*”

Post Parisiensem Academiam ju-
 re merito Salmantina occurrit , ut
 pote quæ et illius Filia , et fœcun-
 ditate Virorum Illustrium minime se-
 cunda existit : Hæc ergo tantum
 doctrinæ D. Thomæ honorem detu-
 lit , ut Clientes suos juramento obs-
 trinxerit se numquam discessuros à

Salmantina.

sequela illius doctrinæ : En formulam juramenti : “juro in quotidianis lectionibus quas in Academia , vel Cathedræ Moderator, vel voluntarius Professor legero , me docturum , atque lecturum in Theologia Scholastica Doctrinam S. Augustini , et conclusiones D. Thomæ, quas in Summa Theologiæ docet, ubi horum SS. mens aperta fuerit, ubi vero anceps , et dubia , nihil docturum , neque lecturum , quod eorum doctrinæ adversari senserim, sed quod juxta meum sensum , vel eorum qui Discipuli SS. Augustini et Thomæ communiter censentur, tantorum Patrum doctrinæ magis conforme judicaverim.” Décretum hoc editum fuit , 9. Junii. 1627. In litteris vero supplicibus directis ad Senatum magnum Castellæ pro obtinenda illius confirmatione expressè testatur Universitas, “causas omnes,

„quæ Professores suos feliciter necessari-
 „tarunt ad sequendam unanimiter pu-
 „ram doctrinam SS. Augustini et Tho-
 „mæ, respicere gloriam Dei, bonum
 „Ecclesiæ, publicam utilitatem, Regni
 „pacem, et tranquillitatem, rectam
 „juventutis educationem, scientiarum
 „profectum, denique demissam ve-
 „nerationem Patribus Ecclesiæ, ce-
 „lebrioribusque Doctoribus debitam.”

Sic ab antiquis temporibus de D.
 Thomæ doctrina Sapientissimi Viri
 ita senserunt, ut sine ea et publi-
 cam utilitatem, et Regni pacem et
 tranquillitatem prorsus eliminandas
 fore crediderint. Videant qui illam
 suscipere detrectant, ne dum ami-
 cos Patriæ se jactant, hostes et pe-
 remptores deprehendantur.

Nec certe præteriri oportet quod
 eadem Academia, venerationis, re-
 verentiæque erga folia ipsa Summæ
 Angelicæ protulit testimonium: hoc

habetur, ex statuto 10. tit. 62. sic
 præcipiente: "mandamus studiorum
 „Præfecto, seu Rectori, et illius Ju-
 „dici, ne ob civilia debita faciant
 „sequestrare, aut vendere Libros
 „Scholasticorum, quandiu Lectores
 „audiunt, quod tamen de solis Li-
 „bris ad intelligentiam lectionum ne-
 „cessariis accipiendum est, quales
 „sunt utrumque corpus juris civilis,
 „et canonici pro Jurisconsultis, et Sum-
 „ma S. Thomæ pro Theologis."

Eademmet Universitas in reso-
 lutione ad Supremum Senatam Cas-
 tellæ missa, ab omnibusque nemine
 discrepante approbata die 23 Fe-
 bruarii 1760. super quæstione qua-
 dam ab ipsomet Senatu proposita,
 inter alia, de D. Thomæ doctrina
 sermonem faciens, et adstruit, et
 probat, "Doctorem Angelicum cri-
 „ticâ insigni pollere, in modo ex-
 „plicandi quæstiones etiam difficilli-

„mas , celsè , clarè , acuteque se
 „habere , in rebus Philosophicis nul-
 „lam partialitatem ostendere , nedum
 „Philosophorum dictis , sed et sacra
 „eruditione, Scripturarumque, Conci-
 „liorum , ac Patrum sententiis pro-
 „prias conclusiones stabilire.”

Ipsa rursus in privata sententia,
 quam rogata ab eodem Supremo Se-
 natu protulit die 1. Augusti ann.
 1780. Cum forte D. Thomæ men-
 tionem faceret, dum execraretur Auc-
 torem quendam , qui in rebus qui-
 busdam Philosophicis D. Thomæ
 opinionem despectui habebat , hæc
 interserit : “ *Nos hujusmodi Philoso-
 phos cum D. Thoma comparantes jure
 optimo usurpare possumus , quod Ci-
 cero de Platone , et Socrate agebat,
 cum illos Sectariis Carneadis et Epi-
 curi prætulisset : Plato , et Socrates
 ut rationem non redderent , auctori-
 te tamen hos minutos Philosophos vin-*

cerent. (1).” Certe , addunt Salman-
tini DD. *necdum de illis aliquis
Summus Pontifex protulit , quod de
D. Thoma Clemens VIII. doctrinæ
quidem testis est ingens librorum nu-
merus , quos ille brevissimo tempore,
in omni Disciplinarum genere , sin-
gulari ordine , ac mira perspicuita-
te sine ullo prorsus errore conscripsit.”*

Huic finitima est Complutensis,
Complutensis. in scientiæ, fœcunditatisque laude non
impar. Hæc ab incunabulis doctrinam
D. Thomæ amplexata est , ejusque
vestigia cum juramento premit , ip-
sum nedum in Doctorem , sed in Pa-
tronum elegit , de illaque ait “ Doc-
,,trina firmissima est et inconcusa,
,,quæ falsa hæreticorum dogmata,
,,quæ perfidiam Arrianam , quæ Ju-
,,dæorum vesanam malitiam, quæ Gen-
,,tilium Philosophorum versutiam, quæ
,,denique Schismaticorum abominan-

(1) Lib. I. de Divinit.

„dam scissuram concutiat (1). Illum
 „denique Angelum inter Doctores
 „Doctorem inter Angelos prædicat.”

Vallis-Oletana non minus erga D. ^{Vallis-Ole-}
^{tana.}
 Thomæ doctrinam affectam se præ-
 buit, ac præbet: In ejus verba jurat,
 Dogmata tuetur, et ut amplius ma-
 ximæ erga suum Doctorem venera-
 tionis signa demonstret, quotannis
 omnes ejus DD. infulati ad Conven-
 tum S. Pauli Vallis-Oletanum acce-
 dunt die 7. Martii Sacra facturi, Ora-
 tionemque de D. Thomæ laudibus
 audituri.

Quid de Tolosana dicemus? Si ^{Tolosana.}
 olim Urbanus V. Universis ejus Pro-
 fessoribus præcepit, ut doctrinam D.
 Thomæ tanquam veridicam, et ca-
 tholicam sectarentur, eamque stu-
 derent totis viribus ampliare, merito
 dici potest Sapientissimam Acade-

(1) Ita refert Joannes à Sancta Maria in
 vita S. Thomæ cap. 24.

miam , et cumulatissime olim , et etiam nunc feliciter votis hujusmodi respondere. Fere innumeras probationes afferre possemus ; sed pro omnibus sufficiat iudicium de ejus doctrina prolatum à R. P. Francisco Gilbert Societatis Jesu in oratione coram Universitate habita , et typis mandata. “ Divinum , inquit , hunc „ardorem nutrit Dignissimus Dominici „Filius S. Thomas , ille Scholæ Angelus , ille quem nullus unquam „sinistræ suspicionis rumor aspersit, „ille fidei scutum inexpugnabile , et „Clypeus Ecclesiæ adversariis terribilis ::: Academia hæc non solum „Corpus , sed etiam spiritum habet, „Doctrinam S. Thomæ profitens , et „propriâ sponte , et voluntate Pontificum qui Sanctissimum Doctorem „Academiæ Tolosanæ Ducem , et „Doctorem præfecerunt.”

Lovaniensis.

Universitas Lovaniensis ita erga

D. Thomam amore exarsit, ut Doctorem simul ac Patronum elegerit, Pontificium Diploma ab Alexandro VII. acceperit, in quo hoc Universitatis Studium impense laudat, commendatque semper sequenda et impense reverenda, *inconcussa, tutissimaeque Dogmata SS. Augustini et Thomæ*. Et ut gratias Deo agerent die 6. Novembris ann. 1660. de mandato Decani et cæterorum Magistrorum notum omnibus factum est, ut ad Missam celebrandam concurrerent, addentes in hujusmodi Decreto hæc verba notatu dignissima. *Quod* (præceptum Summi Pontif.) *cum non tantum in dictæ facultatis, sed in totius Ecclesiæ bonum cessurum optimè optime confidant, rogant omnes, et singuli eidem Missæ, &c.*

Eadem Academia Lovaniensis adeo D. Thomam colit, ac veneratur, ut etiam speciali statuto tenean-

tur illius Alumni ad S. Thomæ nomen prolatum, nudato, pronoque capite reverentiam illi exhibere (1). Anno 1496. octavo Kalendas Maii decrevit, quod pro Mag. Sententiarum Libris Theologicum D. Thomæ opus in Sacro auditorio explicaretur (2). Quin et Serenissimus Rex Philippus Secundus cum eandem Universitatem visitaret ann. 1559. et de doctrina interrogaret, cognito, quod D. Thomæ opera explicabantur, et probavit, et ut in perpetuum ita doceret, injunxit (3).

Duacensis. Duacensis non solum Ecclesiam FFr. Prædicatorum ad solitas Academiae Congregationes elegit, sed voluit eleganti Statuæ S. Thomæ speciem referenti hanc subscribi epi-

(1) Ita Joannes à Sancta Maria in vita S. Thomæ cap. 14.

(2) Ita Bernuley lib. 2. Academ. Lovan. cap. 1.

(3) Ita Cabrera historia Philip. II. lib. 5. cap. 3.

graphem *S. Thomæ Aquinati Patro-*
no Academiæ Duacensis.

Sed quidni faceret? Erat enim et
propria devotione erga Angelicam
Doctrinam affecta, et Serenissimi Phi-
lippi Secundi Hispaniarum Regis de-
creto facta ferventior. Anno siquidem
1594. die 18. Decembris ex Matrifo
ad Archiducem Arnestum litteras,
„misit, præcipiens, ut in omnibus
„Universitatibus Flandro Belgicis suæ
„dictioni subjectis D. Thomæ textus
„in Theologia legeretur: hancque
„notatu dignissimam rationem red-
„dit: ejus enim doctrina fulget Ec-
„clesia, ut Sole Luna: et qui olim
„Bos mutus contemptibiliter audie-
„bat, ita processit, ac crevit, ut
„Cherubinus, vel Angelicus dici, et
„esse meruerit, tum à vitæ purita-
„te, tum à famæ celebritate, tum
„ab scientiæ sublimitate, et doctri-
„næ certitudine, per quam velut stel-

„la splendida , et matutina refulget,
 „ut non Dominicanæ dumtaxat Fa-
 „miliæ honor sit , et speculum , sed
 „Universalis Ecclesiæ lumen præful-
 „gidum , gemma radians Sacerdotum,
 „fons Doctorum , Scholasticæ Theo-
 „logiæ Splendor , Flos , et Princeps,
 „Latinæ Ecclesiæ V. Doctor , ac to-
 „tius orbis lumen , Academiarum
 „omnium communis Magister , Ca-
 „tholicæ Fidei Athleta splendidissi-
 „mus , et fortissimus , cujus Scripto-
 „rum Clypeo Militans Ecclesia hæ-
 „reticorum tela feliciter elidit , quem-
 „admodum dicit Paulus istius no-
 „minis V. Pontifex Maximus.” Hucus-
 „que Sapientissimus , piissimus ac
 Catholicus Rex. (1).

Bononiensis
 et Neapolitana.

De Universitatibus Bononiensi,
 et Neapolitana quid dicemus? Ipsæ
 enim sicut viventem D. Thomam

(1) Vide Silvium in 1. p. præfat. encom. in
 laud. D. Thomæ.

amplexatæ sunt , ita et ejus scripta post mortem veneratæ sunt , et ut in omnibus unanimiter susciperentur, docerenturque publicè , decreverunt, Professoribus suis de tuenda ipsius doctrina adjuratis.

(Idem esto judicium de Patavina, Turinensi , Budensi à Mathia Rege Ungariæ ann. 1480, restaurata; Cantabrigensi , et Oxoniensi in priscam formam redactis sub tutamine Mariæ Reginae Angliæ , Dilligensi ab Othone Cardinali , ac Episcopo Ausburgensi instaurata , Avenionensi, ubi Cathedræ quædam de novo erectæ fuerunt ab Illustrissimo D.D. Dominico de Marinis Archipræsule , ut genuina D. Thomæ littera traderetur magno Orbis , ac Universitatis bono , ac ornamento.

Conimbricensis in Portugaliæ Regno nedum D. Thomæ doctrinam amplexata est , sed et ipsum publice

deprædicat tamquam naturæ genium,
 gratiæ miraculum, Orbis oculum, Ec-
 clesiæ lumen ac columen, Christianita-
 tis decus, omnium ingeniorum com-
 pendium, Scholæ Magistrum, Docto-
 rem Eucharisticum, sapientiæ Visum,
 et Antesignanum suum acclamat (1).

Mexicana. Mexicana, Manilensis, Pacensis,
 Peruviana, eodem plane modo doc-
 trinam D. Thomæ venerantur, et
 sequuntur; ac Peruviana quidem,
 hæc in marmore scripsit: “Qui Stu-
 ,,dii Sacræ Doctrinæ fontis sitit ha-
 ,,bere puritatem: qui inviolatæ pu-
 ,,ritatis dulcore pasci: qui vanos pra-
 ,,vorum Dogmatum errores optat de-
 ,,vitare: qui lumen veræ fidei, ac
 ,,cœlestis gloriæ vult respicere Doc-
 ,,trinam D. Thomæ respiciat, et se-
 ,,quatur. (2).

Præter has, in Hispania, Cæsar-

(1) Ita P. Labbe encom. D. Thomæ n. 20.

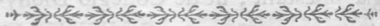
(2) P. Labb. ubi supra.

augustana, Oscensis, Toletana, Valentina, Abulensis, Pampilonensis, Hispalensis, Compostellana, et de Irache doctrinam D. Thomæ sequuntur, ordinem, methodumque servant, et in ejus verba jurant, quod et plurima Collegia præstant, ut de Collegio Dionysiano extra Muros Granatæ urbis in Monte Illipulitano Vallis Paradisi supra dictum est. (cap. 3.)

His aliisque documentis brevitatibus causa missis diligenter inspectis, quilibet facili negotio intelliget, quod sicut olim pro themate in Magistrii laurea percipienda, divinitus S. Thom. illa verba notata sunt: *rigans Montes de Superioribus suis* (1): Sic impræsentiarum felici omine, Orbis Christiani Montes, Universitates inquam, quæ et scientiæ magnitudine et cognitionum ubertate cæteris particularibus Gimnasiis, quantumvis

(1) Psalm. 103.

illustrioribus supereminet, à Doctrina D. Thomæ tamquam Paradisi fonte irrigantur, et aqua sapientiæ salutaris undequaque perfunduntur, ita ut de fructu operum ejus satietur universa terra.

CAPUT VI.

§. I.

*Ordinum Religiosorum de D. Thoma
judicium.*

Post præclarissima Mundi lumina, quæ fulgore doctrinæ suæ Ecclesiam illuminant: Imperiaque tamquam firmissimæ columnæ sustentant, post Universitates, inquam, convenientissimè Ordines Religiosi succedunt: qui in adjutorium Ecclesiæ Præsulibus à Deo dati et in stabilimentum Populi, prædicatione et doctrinâ fulgentes quod sine fictione ab Univer-

sitatibus didicerunt , sine invidiâ communicant, ex eisque tamquam fecundis vitibus incliti Palmites alii aliis absque intermissione succedentes prodierunt , qui frondositate et fructuum abundantiam pie solantur materna Ecclesie viscera , simulque protegunt ac defendunt. Hi ergo semper Div. Thomam tamquam Angelum suspexerunt , et ut Magistrum sequuti sunt , non declinantes , nec aliquem ex suis subditis à vestigiis ejus declinare sinentes , aut saltem quod ei debitus honor tribuatur singulis præcipientes.

§. II.

Ordo S. Benedicti.

Hos inter supereminet , quantum lenta solent inter viburna cupresi, clarissimus Ordo S. Benedicti : Ordo ille qui per plura sæcula et super Romanam Sedem Beatissimi Pe-

tri, et super alias præcipuarum Ecclesiarum maximè in Hispaniis Tole-
 tanæ, Hispalensis, Compostellanæ,
 Cathedras Episcopales, Filios suos
 cum ingenti gloriâ sedentes admira-
 tus est. Nemo certè mirabitur Ordi-
 nem hunc Summis laudibus Div.
 Thomam ejusque doctrinam extulis-
 se, si semel illi in mentem venerit
 „divinum hunc Solem (verba sunt Sci-
 „pionis Placentini) (1) qui latissimè pa-
 „tentes Campos Prædicatorum Fami-
 „liæ ubi provector est factus immen-
 „so lumine complevit, sui exortûs ra-
 „diis Cassinensem Montem illustrasse.

Congregatio igitur Cassinensis,
 et suo in alumnum quondam amore,
 et in communem nunc Magistrum
 reverentiâ, prima statutum edidit,
 quo ipsius doctrinam tam in Philo-
 sophia, quàm in Theologiâ suos jus-
 sit amplecti.

(1) In elog. Abbat. Cassinens. Abb. 56, 109

At vero Gallicana Congregatio S. Mauri in Capitulo Generali ann. 1654. in Statuto illo, quod inscribitur = *Regulæ pro Lectoribus, et Scholaribus Monachis Congregationis S. Mauri* = hæc habet: "Lectores Sacræ Theologiæ erga Div. Thom. sint ita affecti ut ejus doctrinam maximi faciant, et quoad fieri potest, sequantur vel benignè interpretentur."

Congregatio autem Hispana nullis præceptorum stimulis agitata, sed a vitâ consuetudine, et rei utilitate perspectâ, sicut virorum illustrium fœcunditate, Doctorumque insignium multitudine nulli est secunda, sic in tenendâ doctrinâ Div. Thomæ omnibus antecellit, et nullus istius Sacri Ordinis professor invenitur, qui non inter præcipuas læudes reponat, quæ ex tanti Doctoris veneranda religiosâque sequelâ procedit.

§. III.

Ordo Prædicatorum.

Hunc proximè sequitur Sacer Prædicatorum Ordo qui Div. Thomam tanquam charissimum Filium enutrivit primùm , postmodum ut colendissimum Parentem ac Magistrum veneratus est. Hic ergo ann. 1279. qui quartus erat à Div. Thomæ morte Parisiis in Capitulo Generali hæc ordinavit : “ cum venerabilis vir memoriæ recolendæ Frater Thomas de Aquino , suâ conversatione laudabili , et scriptis suis multò honoraverit Ordinem , nec sit aliqualiter tolerandum , quod de ipso , vel scriptis suis aliquid irreverenter , vel indecenter Fratres loquantur , et aliter sentiant , injungimus Prioribus Provincialibus , et Conventualibus , ac eorum Vicariis , et Visitoribus ut , si quos invenerint excedere in præ-

dictis, eos punire acriter non postponant.”

Anno 1313. in Capitulo Generali Metis celebrato Ordinatione octavâ statuitur: “Quod nullus ad Studium Parisiense mittatur, nisi in doctrinâ Fratris Thomæ saltem tribus annis studuerit diligenter.”

Item in Capitulo Generali apud Cistericum anno 1329. habito, sexto post ejusdem S. Doctoris Canonizationem, hæc habentur Ordinatione secunda: “Cum doctrina S. Thomæ toti Mundo sit utilis, et Ordini honorabilis, volumus, et ordinamus quod omnes studentes in dictâ doctrinâ studeant diligenter: Lectores autem et Cursores ipsam doctrinam in suis lectionibus et disputationibus pertractent, et conclusiones ejusdem Doctoris finaliter teneant. Quicumque autem contrarium inventus fuerit attentasse, per Priores Provin-

ciales , vel eorum Vicarios privetur
Officio Lectoris.”

Item in Capitulo apud Carcaso-
nam ann. 1342. sic fuit ordinatum:
“Cum præclarissima Doctoris Ang.
S. Thomæ Aquinatis doctrina in to-
to orbe terrarum tamquam lux So-
lis eluceat , et ut firmissima ac so-
lidissima doctrinarum omnium à Se-
de Apostolica , et à principalibus Ec-
clesiæ Doctoribus , cum testimonio
Episcopi ac Universitatis Parisiensis
honorifice approbata fuerit , et divi-
nis laudibus ornata : imponimus
Lectoribus et studentibus , ut spre-
tis et postpositis vanis et curiosis , ac
frivolis doctrinis , quarum plurimæ
à veritate abducunt , ejusdem S. Doc-
toris doctrinæ omnino dent operam,
et assiduè studeant.”

Postremo in Constitutionibus ejus-
dem Ordinis Dist. 2. cap. 14. Text. 1.
litt. C. hæc leguntur : “Districtè in-

jungimus Lectoribus omnibus, et Sub-
 lectoribus , ut præstantissimam nos-
 tri Ang. Præcept. S. Thomæ doctri-
 nam semper legant , discant , et do-
 ceant , et juxta eam omnia quæsitæ
 et disputata determinent , ac defi-
 niant , suosque Discipulos erudiant,
 et faciant ut studentes in eam toto
 animi impetu diligenter incumbant.
 Est enim excellentissima hæc doctrina,
 sana præ cæteris , culta à doctioribus
 viris , Ordini nostro utilis , salutaris
 Universæ Ecclesiæ , et toti terrarum
 Orbi admirabilis , ac denique Chris-
 ti Salvatoris nostri judicio compro-
 bata ::: Strictè prohibentes ne Fra-
 tres legendo , determinando , respon-
 dendo , asserere audeant ex propriâ
 sententiâ oppositum ejus , quod com-
 muni omnium judicio creditur assere-
 tum à S. Præceptore. inno. minoribus
 Hinc in consequentibus generali-
 bus Capitulis usque ad Romanum

ann. 1756. sub Reverendissimo Patre Fratre Joanne Thomâ , tum Magistro Generali, postmodum Cardinali de Boxadors , eadem doctrina sequenda præcipitur , atque in hoc postremo ita habetur : “ illud præcipuo studio commendamus , graviterque præcipimus , ut omnes Ordinis alumni Summâ Religione teneant, ac sectentur sanctissimam ac tutissimam S. Thomæ Aquinatis doctrinam, jam dudum tot Romanorum Pontificum , novissimèque Benedicti XIV. Pontificis Maximi illustribus laudibus , Universæque Ecclesiæ consensione probatam , firmatam , et commendatam : siqui vero ita degeneres ab Ordine Prædicatorum se præbuerint , ut novorum placitorum cupidi solida Ang. Præceptoris dogmata deseruerint, omnibus pœnis hactenus latis totiesque confirmatis eos reipsa subjicimus , subjectosque esse volumus.”

Tanto studio , tamque singulari curâ hic sacer Ordo adlaboravit , ne minima rimula discolis patefieret , qua veritatis spiritus in S. Thomæ scriptis exacte custoditus , erroribus subinquantibus evaderet.

§. IV.

Ordo Regalis ac Militaris B. Mariæ de Mercede.

Matrem Filia sequitur : sicut enim Dominicanæ familiæ alumnum S. videlicet Raymundum de Pennafort SS. Patris sui Petri Nolasco in sui institutione coadjutorem habuit , ita et amorem Filialem erga Ang. Præcept. doctrinam ad modum latis exhibuit. Vix enim ab incunabulis egressa magnum illum Doctorem habuit R. P. F. Hieronymum Perez , qui in 1. part. Div. Thom. scripsit ann. 1548. librumque S. Francisco de Borgia tunc Gandiæ Duci dicavit , post-

modum ejusdem et Consiliarius et Doctor fuit, rogatus namque à tanto viro et ipsum Theologiam Div. Thomæ docuit, et primus etiam ejus Facultatis Lector ab eodem datus est Patribus Societatis Jesu, qui eosdem in doctrina D. Thomæ informaret (1). Post hunc surrexit Raymundus Zumel, qui et Generalis ejusdem Ordinis, et Decanus Universitatis Salmantinae, Div. Thom. Summam egregiis Commentariis illustravit. Unde in Compendio Constitutionum hujus Regii Ordinis, verb. *Doctrina* tit. 6, hæc apposita sunt: "ad assequendos Religionis gradus legi debet doctrina S. Thomæ prout explicatur à nostro Reverendissimo Patre Mag. Zumel. Ita præcipitur in virtute obedientiæ, et statuitur à tribus continuis Generalibus Capi-

(1) Ita Rivadeney. in vit. S. Francisci Borg. lib. I. cap. 18. et Nieremberg. in vita ejusd. lib. I. cap. 31.

tulis: " ac si diceret vim habet Constitutionis.

In capit. etiam Murciæ habito ann. 1612. inter alia hæc ordinantur: " Præcipitur Lectoribus nostri Ordinis quod nullus possit legere, vel docere in Sacrà Theologiâ nisi tantummodo in omnibus sequendo doctrinam Ang. Præcep. S. Thomæ, et pro ut ejus Expositores scripserunt, et juxta mentem Reverendissimi P. bonæ memoriæ Fr. Francisci Zumel: in his vero quæ à prælaudato Mag. tradita ac explicata non fuerint, omnino doctrinam D. Thomæ teneant ac interpretentur juxta sensum Auctorum, Expositorumque Dominicanorum.

Postremo in novissimis constitutionibus à SS. D. N. Innocentio XII. confirmatis distinct. 6. cap. 4. n. 5. hæc habentur: Universis Lectoribus enixe præcipimus " ut juxta antiqua

„Ordinis Decreta sæpius in Capitulis
 „Generalibus iterata , semper in om-
 „nibus , et per omnia Doctrinam D.
 „Thomæ secundum sensum et expo-
 „sitionem Thomistarum ita doceant,
 „ut si in aliquo ab ea recesserint , ip-
 „so facto Provincialis eos lectura
 „destituatur.

§. V.

Ordo Seraphici S. Francisci.

Nobilissimus hic ordo Seraphicus,
 quem Prædicatorum Ordini parem
 Divina providentia ut efficeret , tot
 in ea luminaria posuit , quot in illo
 resplendent, tot infulas concessit, quot
 ille se habere gloriatur , præter cœ-
 lestem illum Bonaventuram , Docto-
 rem Joannem Duns Scotum D. Thomæ
 ferè supparem habere meruit. Sed
 quamvis illius Magisterio gaudeat,
 ejusque vestigia mordicus teneat,
 tantam tamen reverentiam Angelico

Doctori , ejusque sententiis deferre voluit , ut in Cap. Generalissimo Romæ die 27 Maii ann. 1641. habito, hoc Decretum in §. 3. n. 4. illius tabulæ affigi jusserit : “ Præcipimus „omnibus Fratribus nostri Ordinis sub „pœna privationis Officiorum , et aliis „infligendis arbitrio Superiorum , ne „deinceps in controversiis Scholasticis verbo , aut scripto taxent minus „reverenter notis , censuris , et exaggerationibus opiniones Angelicæ „Scholæ.”

Hinc est quod Scriptores quique Patres Minores Doctrinam D. Thomæ miris laudibus efferunt , prout in Cathalogo Virorum illustrium , qui eam egregie commendarunt , notum fiet.

§. VI.

Religio S. Augustini.

Si Magistri amor suavissime , facillimeque rapit in dilectionem Dis-

cipuli , nemini mirum videri debet,
 quod præclarissimus hic Ordo , qui
 Magisterio SS. Patris sui Augustini
 gloriatur , D. Thomam impensis co-
 lat obsequiis , quem et Summorum
 Pontificum Oraculis , et lectione suo-
 rum operum , fidelissimum Augusti-
 ni Interpretem pariter ac Discipulum
 recognoscit : Ea propter Congrega-
 tio S. Salvatoris Lateranensis in suis
 Constitutionibus p. 2. cap. 11. de lit.
 stud. ad sequendam doctrinam D.
 Thomæ tali lege subditos omnes obs-
 trinxit : “ Porro Lectores certam me-
 ” thodum in legendo observent : im-
 ” primis in Sacra Theologia viam
 ” D. Thomæ sequendam præcipimus,
 ” quæ cæteris Scholasticorum viis,
 ” Ordine Doctrinæ , facilitate , inte-
 ” gritate , et soliditate , merito præ-
 ” ferri debet” : Et ibidem : “ Si am-
 ” bo Theologi ex nostris haberi non
 ” poterunt , saltem alter sit ex nos-

„tris, alter vero ex Ordine D. Do-
 „minici, vel ex alio, qui viam D.
 „Thomæ sequatur, quam in nostris
 „Scholis sequendam fore manda-
 „mus.”

Gallicana Congregatio hoc idem
 statuit: “Capitulum Generale, in-
 „quit, Canonorum Regularium S.
 „Augustini Congregationis Galliae
 „congregatum in Abbatia S. Geno-
 „vesæ Parisiis Mense Septembri
 „ann. 1650. statuit, ut in Scholis
 „Theologiæ dictæ Congregationis
 „legatur S. Thomæ doctrina pura.”

Nec dissimile illud est quod Religio-
 si Augustiniani Eremitæ in suis cons-
 titutionibus part. 5. cap. 2. de Officio
 et auctorit. Mag. Regentis præscrip-
 tum habent: “ut autem uniformitas
 „quoad doctrinam, quemadmodum
 „quoad alia, in Ordine nostro cus-
 „todiat, volumus ut Magistri Re-
 „gentes in lectionibus et determina-

„tionibus disputationum sequi, et
 „tueri debeant sanam, et Catholi-
 „cam Doctrinam fundatissimi Doc-
 „toris B. Egidii Romani quondam
 „nostri Sacri Ordinis Generalis. Ubi
 „ejus scripta non reperiuntur, ex
 „D. Thomæ Aquinatis doctrina sup-
 „pleatur.”

Egidium porrò istum Generalem
 Mag. ipsius Ordinis primum, post-
 modum Archiepiscopum Bituricen-
 sem, ac tandem R. E. Cardinalem.
 Discipulum, Auditorem, Amanuen-
 semque D. Thomæ, ejus doctrinæ
 Sectatorem, et adversus eam calum-
 niantes propugnatorem acerrimum
 extitisse, nullus est, qui nesciat, si
 tantummodo litterariam historiam, vel
 à limine, ut ajunt, salutaverit.

§. VII.

*Religio Minimorum Sancti Francisci
de Paula.*

Religiosi nuncupatione humili Minimi , doctrina et litteris revera Maximi firmiter à suo Exordio D. Thomæ adhæserunt. Unde in Cap. Generali Barcinone celebrato ann. 1661. die 29. Maii sic habetur Sess. ult. n. 48. “ Et in primis statuerunt ” (PP. Capituli) Lectores nostri Ordinis veridicam et securam Doctoris Angelici D. Thomæ doctrinam sequi debere , quos studio quo possunt majori exhortantur , eisque imperant , ut ab Scopo tanti Doctoris numquam discedant.”

§. VIII.

Carmelitarum Excalceatorum Ordo.

Si Sanctissima Virgo Theresia non parvum animæ suæ profectum , ut

ipsamet fatetur , ex doctrina Discipulorum D. Thomæ accepit , quid mirum , quod filios suos ad tanti Magistri sectanda vestigia peramanter hortaretur ? Hinc est quod in dicti Ordinis Constitutionibus hæc ordinata reperiuntur : “ ad hoc munus „(Lectoris) personæ virtutibus , et „litteris idoneæ assumantur , qui operam dabunt Sacram Doctrinam à SS. „Patribus , præcipue à D. Thoma traditam , edocere , idemque Lectores „artium observent , sin minus officio „Lectorum priventur ; studeantque „subtiliores quæstiones , quæ neque „utilitatem , neque ædificationem afferunt , aliasque periculosas difficultates à nostra Religione arcere.”

Hujus autem tam saluberrimi statuti , à quo ne latum quidem unguem ullus quispiam recessit , quadante-nus rationem assignant Auctores operis Theologici dicti Collegium Sal-

manticense tom. 1. in. 1. p. orat. ex-
 hort. per hæc verba : “ ad cœlestem
 „ Hierusalem majores nostri nos per
 „ constantem D. Thomæ ducere doctri-
 „ nam prudentissime sanxerunt , non
 „ quia nobis non suppeterent Illustris-
 „ simi et Sapientissimi Doctores , non
 „ quia inter plures alios insignes Theo-
 „ logos , et Scriptores non haberemus
 „ viginti quinque Expositores Mag.
 „ sententiarum quos refert Possevinus ;
 „ sed quia Pastores nostri meliora caris-
 „ mata æmulantes , non qualicumque
 „ quamvis domestico et bono , sed
 „ optimo doctrinæ lacte , et pane non
 „ alieno , sed communi , non huma-
 „ no sed Angelico eos alere et nutri-
 „ re optarunt. In Angelico Mag. vo-
 „ luerunt defigere totum suæ mentis
 „ obtutum , ab illo sapientiæ fonte
 „ sumere sitibundi pectoris haustum ,
 „ illam etiam sapientiam quærere de-
 „ creverunt , illam doctrinam totis vi-

„ribus ardentem amplecti, ex qua va-
 „lerent sapere, vivere, ac per eam
 „sine fine gaudere.”

Nihil amplius ex hujusmodi Or-
 dinis decretis depromimus, quidquid
 enim ab illis scriptum est, neque ve-
 ro ea pauca sunt, satis superque in-
 dicant, quid de Angelicæ doctrinæ
 sublimitate, ac securitate sentiant.

At vero in Constitutionibus Car-
 melitanæ Observantiæ ab Urbano VIII.
 et Innocentio X. confirmatis sequela
 doctrinæ D. Thomæ præscribitur, nam
 1. p. de Studiis cap. 21. n. 15. ita
 habetur: “ Mane unus Lector, alter
 „à prandio legat, ita ut intra trien-
 „nium tota D. Thomæ Summa per-
 „legatur:” et n. 17. “ Lectores Theo-
 „logiæ quoad spectat ad D. Thomam
 „quantum in ipsis erit, illius doctri-
 „nam amplectantur, cum interpre-
 „tatione DD. Ordinis nostri.

§. IX.

Societas Jesu.

Neque vero Societatis Jesu de D. Thomæ doctrina judicium reticendum erit : licet enim deficiens , ut fumus defecerit , et Vaticano fulmine dissipata fuerit , hoc clarius , et augustius D. Thomæ testimonium est. Quandiu enim ejus doctrinæ adhæserunt , et Ecclesiæ utiles , et Regibus proficui , et Populis chari erant : At vero quo passu ab illius sanâ recesserunt Disciplinâ , Zizania triticum oppreserunt , nec amplius in horreum Domini triticum purgatum valuerunt inferre , sed paleis similes ventilabro Domini sparsi in area sunt.

Hæc igitur doctrinam D. Thomæ ita à suis exordiis amplexata est , ut primus illius Parens S. Ignatius nullam aliam tenuisse deprehendatur. Ita habetur ex processu Canoniza-

tionis ejusdem pag. 13. ubi hæc leguntur verba : “ Sanam et Catholicam Doctrinam semper docuit , et retinuit , novas opiniones haud unquam admisit , et in Theologia Scholastica Doctoris Angelici doctrinam sequutus est.”

Parum tamen sibi videbatur , si solus S. Ignatius doctrinam illam sequeretur: omnes itaque suos filios ejusdem S. Doctoris Sectatores esse voluit, hinc in 4. p. constit. cap. 14. §. 1. ait: “ In Theologia legatur Vetus, et Novum Testamentum , et doctrina Scholastica D. Thomæ :” Unde quinta Congregatio generalis in suis Decretis can. 41. hæc statuit : “ sequantur nostri DD. in Scholastica Theologia Doctrinam D. Thomæ , neque deinceps ad Cathedras Theologicas promoveantur nisi qui D. Thomæ doctrinæ bene affecti fuerint ; qui vero ejusdem Auctoris parum studiosi, vel

„etiam ab eo alieni sunt , à docendi
„munere repellantur.

Et Can. 56. ejusdem Congrega-
tionis : “ Nostri omnino S. Thomam
„ut proprium Doct. habeant , eum-
„que in Scholastica Theologia se-
„qui teneantur. Tum quia Constitu-
„tiones eum nobis commendant (ubi
„supr.) et Summus Pontifex Cle-
„mens VIII. id se cupere significavit.
„Tum quia cum unius Scriptoris doc-
„trinam in Societate eligendam Cons-
„titutiones moneant p. 8. cap. 1. lit.
„K. nullius hoc tempore doctrina po-
„test occurrere , quæ sit ea solidior,
„aut securior , ut non immerito S.
„Thomas Theologorum Princeps ab
omnibus habeatur.”

O! Utinam in hoc securo litore
Societas ista constitisset , ibique tu-
mentes fluctus suos confregisset , non
utique cum ejulatu magno dicere-
tur , *quomodo obscuratum est aurum,*

mutatus est color optimus! (1).

§. X.

Ordo S. Hieronymi.

Observantissima S. Hieronymi Religio non minus ac prædictæ erga doctrinam Angelici Præceptoris affectam, devotamque se præbuit, ac præbet. Unde in 53. Constitutione in extravagantibus notationibus, et monitionibus in Cap. Generali ann. 1510. factis, illa habetur, “Ordinamus, et præcipimus, quod in Collegiis, et Studiis totius Religionis legatur ac teneatur doctrina S. Thomæ, et non alia.” Item ann. 1603. istud additur: “Ordinamus, et præcipimus, quod cum doctrina D. Thomæ gloriosi magno in pretio sit habita, et ab Ecclesia suscepta, in nostris Collegiis totius Ordinis, in Conclusionibus, et Disputationibus,

(1) Tren. 4. v. 1.

„quæ habeantur , semper ejus doctri-
 „na , et teneatur , et sequenda pro-
 „ponatur , tum in Artibus , tum in
 „Theologia , et PP. Lectores nec le-
 „gant , nec conclusionibus subscri-
 „bant , nisi conformiter ad illam sub-
 „pœna clausuræ per unum annum:
 „Quod si hæc non suffecerit Reve-
 „rendissimus P. N. Generalis severio-
 „ribus pœnis adversus delinquentes
 „procedat : Et injungimus , præci-
 „pimusque R. P. Priori S. Lau-
 „rentii Regalis , ut in suo Monas-
 „terio hæc à Lectoribus servari curet.”

Serenissimus quoque Hispaniarum
 Rex Philippus Secundus in Consti-
 tutionibus quas Collegio Escorialensi
 S. Laurentii præscripsit, tit. 3. de Stu-
 diis , lectionibus &c. cap. 1. hæc præ-
 cepit : “ Statuimus , et ordinamus,
 „quod lectiones quas PP. Lectores le-
 „gerint , sint ex doctrina et Summa
 „S. Thomæ , et quod perfectè ejus lit-

„teram auditoribus exponant , si-
„mulque commentum Cajetani.

iii Quam alte hæc salubris ordinatio
animis Clientum hujus Religionis in-
fixa fuerit , testatur , et verbis , et
operibus Doctissimus ille Fr. Petrus
de Cabrera , qui in tom. 10. in 3. ad
Candidum Lectorem hæc aurea ver-
ba profert. “Unus solus D. Thomas
„est mihi Magister propositus ::: Aliis
„vero Theologis , ut tanti Magistri
„Discipulis , et sectatoribus utor,
„illisque adhæreo , quibus tantum et
„ego assentio , quantum et ipsi in
„Theologiæ negotio à Summo Theo-
„logo , et eximio Theologorum Ma-
„gistro D. Thoma non dissentiunt:
„Novas vero Theologias domi denuo
„natas in hoc opere non adduco , ta-
„les enim nusquam didici , neque
„discere volo. Omnes antiquæ sem-
„per mihi sanctæ fuerunt , ac vene-
„randæ , novæ suspectæ , et fugien-

„dæ: Innovatione periculosius nihil
 „unquam extitit, quod innumeræ
 „Republicæ deletæ funditus et su-
 „blatæ testantur.”

§. XI.

Ordo Præmonstratensium.

Pervetusta Canoniorum Præmons-
 tratensium Religio, ut vicem redde-
 ret illius quondam devotionis qua
 B. P. Dominicus Ordinis Prædicato-
 rum Institutor ex primitivis ejus ob-
 servantiis quasdam arctiores rigidio-
 resque pro suis filiis mutuavit ad
 bene vivendum accomodatas, doctri-
 nam D. Thomæ, qua ipsi ad recte
 docendum instituerentur, peraman-
 ter susceperunt. Hinc in pluribus
 Capitulis, maxime vero in celebratis
 ann. 1727. et 30. quorum acta ser-
 vantur in archivio Monasterii S. Ma-
 riæ (vulgo *Retuerta*) filios suos mo-
 net hortaturque ut Doctrinam Ange-

lici Doctoris D. Thomæ fideliter sequantur , ac teneant , insuper præcipit “ ut Universitates adeundo, tantum Magistros Cathedricosque Ordinis S. Dominici , et non alios audiant , quo purius Doctrinam prædictam ebibant , et accuratius legitimum sensum percipiant.”

Eos hæc omnia cumulate præstitisse , testatur ingens Studium , quo nostris etiam temporibus D. Thomæ adhærent , et doctrinam ejus ubique diffundi curant , operâ Reverendissimi illius omni laude majoris P. Fr. Ildephonsi Apodaca , viri et ingenio singulari , et erga D. Thomam propensa devotione omnibus litteratis maxime vero Salmantinis DD. apprimè noti.

§. XII.

Religio Clericorum Minorum.

Religio hæc quæ in Hispania , Ita-

liaque propagata mirificos virtutis literarumque fructus incessanter protulit , D. Thomam in omnibus Duce[m] sequitur , atque ut ab omnibus hujusmodi institutum professis ita fiat, districtè præcipit : sic enim habet in Constitut. p. 1. cap. 32. n. 3. “ Quæ
 ”doctrina in his tradendis scientiis
 ”prælegetur , ea sit , quæ securitate
 ”ac soliditate præstet ::: In Theolo-
 ”gia D. Thomas ut Dux eligendus,
 ”eique summo studio inhærendum:”
 et cap. 33. n. 2. “ Cæterum Theolo-
 ”giæ Lector nemo constituatur , qui
 ”erga D. Thomæ doctrinam bene
 ”affectus non fuerit.”

§. XIII.

*Religio Clericorum Regularium , qui
 Theatini dicuntur.*

Stricte suis Filiis Religio hæc honorabilis et frequenter præcipit , ut doctrinam D. Thomæ in omnibus

sectentur , maxime vero in ordina-
 tione cap. 2. n. 5. ubi dicitur: “ quod
 „ omnes sequantur et ordinem D.
 „ Thomæ , et ejus doctrinam , prout
 „ illis possibile erit.” Certe metas
 non præscribit , qui usque ad pos-
 sibilitatis terminos abire jubet.

Hæc fere eadem habet in 2. p.
 Decretor. fol. 35. n. 14. ubi dicitur:
 “ Tractatus omnes morales non simul
 „ ultimo anno , sed promiscue cum
 „ speculativis explicentur , non re-
 „ cedendo , quoad fieri potest , ab
 „ ordine in Summa à D. Thoma ob-
 „ servato.”

§. XIV.

*Religio Clericorum fidelibus in extremo
 agone luctantibus ministrantium.*

Quo major est in extremo agone
 pugna, eo difficilius absque perito duce
 triumphus de malignis spiritibus repor-
 tatur. Cum vero Religio hæc ad sub-

sidium hujusmodi luctantium ex sua institutione destinetur , eam doctrinam seligere curavit , quæ et larvas Dæmonum detegere , et veritate ac certitudine principiorum in emergentibus plerumque repentinis casibus fidelium conscientias reddere securas posset. Hinc ad D. Thomam confugit , doctrinam ejus ab omnibus teneri præcepit , et si quando aliquos tantisper ab ea deflectere cognovit , protinus illos corrigere curavit. Unde in Actis Consultationis generalis habitæ die 7. Aprilis ann. 1723. hoc Decretum invenitur: “ Cum
 ” nobis exploratum sit aliquem ex
 ” nostris in Hispania à Scholis ex
 ” doctrina Angelici Præceptoris dis-
 ” cessum moliri : Nos , quibus cordi
 ” est , ea quæ ad Studiorum incre-
 ” mentum , et felicitatem pertinent
 ” pro viribus adimplere , illamque
 ” doctrinam illic addisci , et doceri ,

„quam nostri tum Colegiales , tum
 „Lectores è solis D. Thomæ fonti-
 „bus hactenus ebiberunt , his , aliis-
 „que gravissimis causis permoti , et
 „ne quis sub quovis prætextu audeat
 „contra Priscorum consuetudinem
 „ibi adhuc vigentem , alio divertere ;
 „omnibus et singulis ex nostris Phi-
 „losophiæ et Theologiæ operam na-
 „vantibus , præsentibus , et futuris
 „districte mandamus , etiam sub
 „formali præcepto S. Obedientiæ,
 „cujus violationis absolutionem soli
 „Reverendissimo P. nostro Generali
 „pro tempore reservamus , ut in pos-
 „terum ad prædictam dumtaxat doc-
 „trinam incumbant , ut sive in nos-
 „tris , sive in cujusque Universitatis
 „Scholis illam unice doceant , et ad-
 „discant , et defendant.” Hoc De-
 cretum à SS. P. Benedicto XIII.
 Sub dat. 21. Aprilis 1725. confir-
 matum legitur in Bullar. dicti Or-

»dinis Rom. 1770. pag. 33.

§. XV.

*Congregationes RR. PP. Oratorii
S. Philippi Nerii, et Oratorii Jesu in
Gallia.*

Si filius etiam inter homines non potest aliud facere, nisi quod viderit Patrem facientem, & quonammodo de seligenda tuendaque doctrina D. Thomæ dubitarent, qui optime noverant, SS. Parentem Philippum Nerium inter innumeras sollicitudines, quas Divinæ Charitatis ardore accensus in se susceperat, minime impediri, quin quotidie non minori assiduitate, quam reverentia Summam D. Thomæ perlegeret, isque ejus Doctor, et Casuista ordinarius in dubiis ac difficultatibus haberetur? His permota exemplis congregatio illa altera in Gallia ad instar istius erecta ab Eminentissimo Cardinali Petro de Berulla in Statutis Congre-

gationis Generalis celebratæ Parisiis
 ann. 1675. Sess. 21. sic decrevit:
 “Renovando Statuta Congregationis
 „XI. Sess. 7. et XII. Sess. 8. Con-
 „gregatio decernit ut nostri Profes-
 „sores Theologiæ doceant doctrinam
 „S. Augustini , et S. Thomæ tan-
 „quam solidiorem, et magis univer-
 „saliter in Ecclesia receptam, et ut
 „in exponendo S. Thoma sint con-
 „formes alicui ex præcipuis ipsius
 „interpretibus, quales sunt Capreo-
 „lus, Estius, Silvius, Joannes à
 „S. Thoma, et Gonetus: Nostri
 „quoque Professores Philosophiæ do-
 „cebunt doctrinam S. Thomæ, quan-
 „tum fieri poterit, prout explicatur
 „à præcipuis ejus commentatoribus,
 „ut Complutensibus, Joanne à S.
 „Thoma, et Philippo à SS. Trinitate.

§. XVI.

Congregatio Doctrinæ Christianæ.

Quanti hæc Sapientissima Congregatio D. Thomæ doctrinam fecerit, quo cordis ardore propagare studuerit, nedum ex suis statutis de sequenda Angelica Doctrina, sed multo amplius intelligi potest ex commissione à Capitulo Generali data P. Camblat ut Theologiam ederet juxta mentem Angelici Doctoris, cujus mentionem ipse facit in Præfatione his verbis: “Jussus á venerabili nostro Capitulo Generali in publicum dare opus ad Theologiam Angelicam, quia omnium sanctissimam, tutissimamque, commode, simul et rite addiscendam appositum, &c.”

Nec obscurius studii hujus Congregationis erga S. Thomam argumentum est opus illud vere aureum, Moralis videlicet Christiana R. P.

Jacobi Besombes, quæ recte compendium totius Moralis D. Thomæ appellari potest. Sed quid mirum ita Besombem scripsisse, si insatiabili desiderio propagandi doctrinam hanc exæstuans, ante oculos Provinciæ, cui præerat, juniores Regentes in Theologia quandoque instruebat in Collegio Tolosano, *ut in Domino gaudeam* (ajebat), *si aliquos D. Thomæ Discipulos efformare valeam*? Ita refert R. P. Tournon qui et ipsi familiaritate conjunctus erat. (In vita D. Thomæ lib. 5. cap. XI. in fine.)

§. XVII.

Congregatio Pauperum Matris Dei Scholarum piarum.

Div. Thomam impense colere, ejus doctrinam summis laudibus efferre, eique tenaciter adhærere omnes omnino hujus Congregationis subditos, siquis forte dubitaverit, Scholas in-

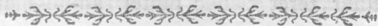
grediatur , tacitus audiat , et forte tertio quoque verbo Thomas sonabit , elogiisque doctrinæ ejus aures circumquaque adstantium tinnient. Hæc sive Theologiam Dogmaticam , sive Scholasticam , sive Asceticam , sive Moralem , sive denique Philosophiam doceat Clericos , ac Sacerdotes , juxta germanam mentem S. Thomæ id præstat ; cujus doctrinâ nihil secundum Deum prius et antiquius habent , atque in ejus verba jurare solent. Hujus felicitis necessitatis sectandi D. Thomæ doctrinam mentionem fecit R. P. Nicolaus Maria à S. Dominico , Romæ in Scholis Piis S. Pantaleonis Sacræ Theologiæ Professoris ann. 1720. Oratione habita in funere Reverendissimi P. Fr. Antonini Cloche totius Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis , ubi inter alia hæc interserit. “Grata semper” in Lycea nostra redibit aureæ illius

„diei recordatio , qua ad Angelici
 „Præceptoris Cathedram provoluti,
 „invictam ejusdem doctrinam sequi,
 „et ne hilum quidem ab ea deflec-
 „tere perpetuo jussi sumus. Hinc
 „Horatianum illud præceptum soli-
 „dioribus longe studiis accomodatum,
 „auditoribus suis nostrates jure me-
 „rito repetunt atque inculcant ::: *Vos*
 „*exemplaria Thomæ nocturna versate*
 „*manu , versate diurna.* (*Ita Graveson.*
 „*Histor. Ecclesiasticæ tom. VIII.*
 „*p. 931.*)

Quin et in Capitulo generali ann.
 1677. habito hæc statuerunt : “ Cen-
 „suerunt Patres , et unanimi con-
 „sensu decreverunt omnibus Reli-
 „gionis nostræ Lectoribus ac Ma-
 „gistris , ex illibato Angelici Doc-
 „toris fonte Theologicam esse hau-
 „riendam doctrinam , et in audito-
 „rum animos esse infundendam.”

In Cap. item generali habito ann.

1692. istud legitur : “ Per commu-
 ” nem omnium acclamationem nos-
 ” tris tum Philosophiæ , tum Theo-
 ” logiæ Lectoribus iterum omnino
 ” mandatur , ut illibatam servantes
 ” Angelici Doctoris in suis Thesibus
 ” Sententiam , eam maximè docere
 ” teneantur circa Physicam præmo-
 ” tionem , et efficaciam gratiæ præ-
 ” determinantis sub pœnis arbitrio
 ” Provincialium subeundis , quorum
 ” vigilantia seriò rem hujusmodi ser-
 ” vandam Congregatio generalis com-
 ” mendat.

CAPUT VII.

*Theologorum , Juris utriusque Perito-
 rum , Philosophorumque de D. Thoma
 judicium.*

Si (ut vulgo ajunt) figulus figulo,
 fabro faber invidet alter , nihil mi-
 rum videri posset , quod D. Thomas

aliquos pateretur obtretractores , maximè cum , ut ait S. Hieronymus, *sint edentuli , qui vescentium dentibus invident , et talpæ , quæ Caprearum oculos contemnunt* , sed hi oleum , et operam perdent , neque enim à Div. Thomæ obitu , viri pietate insignes, scientia præstantes , sano judicio pol- lentes , omnique eruditione ornatissi- mi defuerunt , qui vice versa illius Doctrinam summis laudibus extule- runt , dignisque celebrarunt enco- miis. Horum accuratum texere Catha- logum siquis voluerit , tempus inu- tiliter teret , nec plutei amplissimi capere possent , quæ scribenda fo- rent volumina. Nos aliquod dunta- xat referemus , illud præcipue ca- ventis , ut quoad fieri posset , Do- minicanorum elogia silentio præter- mittantur , ne tanquam domesticæ illorum laudes flocci habeantur. Ni- hilominus , qui et sanctitate vitæ , et

præstantia doctrinæ id apud omnes promeruerunt , ut à partium studio quam longissimè alieni credantur, minime rejiciendi sunt. Nec me lætet , quod alicui forsan supervacaneum videri possit , quod post tot oracula à Cœlitibus , Universali Ecclesia , Sede Romana , Conciliisque emanata , post acceptationem Academicarum , Religionumque , particularium Doctorum de D. Thomæ doctrina sententiæ in medium proferantur. Sed is mirari desinet , si serio animadvertat , hoc ita factum esse, ut monstretur D. Thomæ opera non illam infaustam , et inauspicatam sortem habuisse , quæ contigit multorum auctorum operibus , quæ cum primum prodierunt in lucem , legi avidiùs cœperunt , et magno cum orbis plausu fuerunt excepta , sed cum postea studiosorum manibus terri , et expendi incœperunt , confestim

exciderunt ab eorum æstimatione , et tacito quodam omnium eruditorum sensu ad minora subselia , atque etiam ad angulos rejecta sunt. Istam , inquam , infaustam sortem D. Thomæ opera non habuerunt , nec formidant ; nam posterioribus sæculis Doctores Catholici omnes non minus , quin et amplius , quam prioribus temporibus doctrinam D. Thomæ venerati sunt , ex ejus libris eruditionem hausisse confessi sunt , illum ut Universalem Magistrum deprædicarunt , et parem prisci nostræ Religionis Heroybus nedum sua sponte , sed merito fecerunt. Quod ex eorum verbis in sequenti Cathalogo per seriem sæculorum descripto apposisis , liquido patebit.

§. I.

Sæculum XIII.

Primum inter omnes locum obtinere debet S. Albertus cognomento Magnus qui D. Thomæ quondam Magister, postmodum colendissimus factus adsectator, postquam illud protulit profeticum elogium de D. Thoma, dum adhuc in Scholis degeret, inquit, *bos iste mutus aliquando mugitum talem edet, quod tintinnant omnes orbis aures*, mugitûs nomine doctrinam ejus intelligens, ita ex corde adhæsit ejus scriptis, quod voluerit omnia sibi perlegi per certum ordinem. Cum autem è vivis sublato Angelico Doctore, quidam in Schola Parisiensi adversus ejus doctrinam impudenter insurgerent, re ad S. Albertum delata, protinus è Colonia Parisios venit, et facta convocatione Studii Generalis Pari-

S. Albertus Magnus.

siensis :::: dixit : *Quod ipse paratus erat in examine Peritorum defendere scripta Fr. Thomæ tanquam veritate fulgentia et sanctitate* (1).

S. Raymundus de Pennafort.

Tanti doctrinam ejus fecit S. Raymundus de Pennafort, ut cum Mauros Sarracenosque in Hispania tunc degentes ad fidem Christi pertrahere desideraret, D. Thomæ auctor fuerit, ut Summam contra Gentiles componeret, nec desiderium ejus fraudatum est: non enim minori fructu, laudeque in Hispania floruit adversus infideles, ac in aliis Christianis Regnis adversus hæreticos tanti Doctoris Scientia claruerat (2).

Dominicus Gratia de Brixia Ord. S. Benedicti.

Dominicus de Brixia Ordinis S. Benedicti in processu Canonizationis S. Thomæ cap. 7. ait: "Ego vidi, et Deus mihi revelavit, quod B. Augustinus et Fr. Thomas sub

(1) Ita Boland. tom. 6. p. 714. n. 82.

(2) Thouron lib. 2. vit. D. Thomæ pag. 156.

„eodem jugo erant ambulantes in
 „gloria Paradisi” : En pari passu,
 æque firmo pede , et Doctorum
 Aquila , et Doctor Angelicus pro-
 cedunt , terram linguæ calamique
 ferro scindentes , Divinaque doctri-
 næ semina in Ecclesiæ amplissi-
 mum Campum mittentes.

Jacobus de Viterbio Ord. Ere-
 mit. S. Augustini, Archiepiscopus Nea-
 politanus citatus in processu Cano-
 nizationis S. Thomæ cap. 9. ait: “ Ego
 „credo in fide et Spiritu Sancto,
 „quod Salvator noster Doctorem ve-
 „ritatis pro illuminatione orbis et
 „Universalis Ecclesiæ miserit Pau-
 „lum Apostolum , et postea Au-
 „gustinum , et novissimo tempore
 „Fr. Thomam , cui usque ad finem
 „sæculi non credo alium succesu-
 „rum” : Hinc testis alius in eodem
 processu deposuit , quod cum qua-
 dam die coram eodem Archiepisco-

Jacobus de
 Viterbio.

po de Viris Scientibus , et Scientia aliquorum tractaretur , dixit Archiepiscopus “ quod nulli sibi attribuant, „vel adscribant in Sacra Scientia ali- „quid plene scire , nisi qui sequuntur „et inhærent scientiæ et scriptis Fr. „Thomæ de Aquino , qui viam aper- „ruit intelligentibus ad sciendum (1).

Ludovicus
Rex Galliæ.

Ita S. Ludovicus IX. de D. Thomæ sententiis confidebat , ut si quando magni momenti res aliqua in ejus Supremo Senatu disceptanda erat, S. Doctorem certiozem fieri curabat pridie illius Sessionis , nec aliter die sequenti decernebat , quam à D. Thomæ audierat (2).

Tholomeus
Lucensis.

Hoc eodem tempore Tholomeus ille Lucensis floruit , D. Thomæ per plures annos auditor , qui cum in processu Canonizationis , ut testis adhibitus fuisset , ac de D. Thomæ

(1) Apud Boland. tom. 6. p. 688.

(2) Boland. tom. 6. p. 671.

„poni quibusdam , qui ejus doctri-
 „nam , imo veritatem quam docuit,
 „depravare nituntur , ipsius sermo-
 „nibus veritate plenis , et spiritu ve-
 „ritatis instigante conscriptis detra-
 „hentes (1).” Quid amplius , quid
 Divinius de D. Thoma necdum in
 Sanctorum Cathalogum adscripto di-
 ci potuit?

§. II.

Sæculum XIV.

In hoc sæculo fere nulla suppetunt
 testimonia in scriptis redacta , qui-
 bus doctrina D. Thomæ proclamata
 fuerit , illud tamen reticere minime
 possumus , quod tantam sibi auctori-
 tatem in suo Ordine comparaverat,
 ut qui post ipsum sententias Parisiis,
 Oxonii , Cantabrigiæ , Bononiæ , Ro-
 mæ , Neapoli , Colonia Agripinæ
 legerunt , ejus commentariis fere ute-

(1) In præfatione ad Corrector. corruptor.

rentur, ea stilo suo, suaque scribendi ratione solum imitantes (1).

Universitas Parisiensis tota factionibus discebatur occasione quorundam Philosophorum, qui se in materias Theologicas ingerebant: cumque eorum Theses ab Universitate Parisiensi damnatæ fuissent, nonnulli occasione nacta D. Thomæ doctrinam impugnarunt, ipsamque sententiâ illâ involutam plenis buccis conclamabant, sed laqueum paraverunt, et inciderunt in eum: Audiens enim Stephanus Parisiensis Episcopus, quod de doctrinâ D. Thomæ disceptabatur, ne in Sole quisquam maculas se adinvenisse gloriaretur, decretum illud edidit quod supra retulimus (2).

Sapientissimus æque ac Doctissi-

L IV

(1) Echard. tom. I. Scrip. Ordinis Prædicatorum p. 435.

(2) Cap. 5.

mus, qui hoc sæculo floruit, Joan-
 Gerson. nes Gerson, Cancelarius Parisiensis,
 non minus ægre tulit desertionem ali-
 quorum à Doctrina D. Thomæ, cum
 hac de re conqueritur, simulque
 de D. Thoma hoc cedro dignum
 protulit testimonium (1). “ Non suf-
 „ficio admirari qualiter PP. et Fra-
 „tres quidam (sileo nomen Religionis
 „consulendum in ipso Auctore) di-
 „misso tanto Doct. (S. videlicet
 „Thoma) qualem nescio si unquam
 „in Studio Parisiensi habuerint, con-
 „vertunt se ad nescio quos novos
 „pro quibus parati sunt pedibus, et
 „manibus decertare” : Qui caracte-
 rem, indolemque hujus egregii vi-
 ri Gersonis noverit, sciet profecto,
 quod, quantumque sit hoc ex ejus
 ore prolatum elogium.

(1) In 4. p. in lect. incipiente *pœnitentini*,
 considerat. I.

§. III.

Sæculum XV.

Sæculum XV. auspiciari lubet auctoritate S. Antonini Archiepiscopi Florentini ; quæ etiam rigidissimis quibusque censoribus minimè suspecta erit, si in sanctitatem viri, et scientiam oculos injecerint. Quamvis tamen in ejus operibus sparsim reperiantur plurima D. Thomæ elogia, ab illis tamen recensendis superse- dendum puto, ne Lectoribus stoma- chum faciam, unumque tantum hic proferam: ait enim: (1) *Beatus Thomas de Aquino Summus Doctor in Theologia, cujus doctrina sufficiens esset ad plenam instructionem Ecclesiæ contra omnes errores.*

S. Antoninus
Archiepisco-
pus Florenti-
nus.

Hunc sequitur Besarion Archie- piscopus Nicenus, Patriarcha Cons- tantinopolitanus, et S. R. E. Cardi-

Besarion Car-
dinalis.

(1) 3. p. hist. tit. 23. cap. 2. §. 3.

nalis , unus ex Patribus Concilii Florentini , qui pro unione Græcorum maxime adlaboravit , cui etiam propter eminentem scientiam laus illa tribuitur , quod ejus auspiciis litteræ reflorescere inceperint : Hic ergo ait (1) : *Thomas Aquinas non minus inter Sanctos Doctissimus , quam inter Doctos Sanctissimus*. Qui etiam tanti opera S. Doctoris fecit , ut post Concilium Florentinum in Græcum idioma perplura D. Thomæ opera transferre curaverit , ut ex manuscriptis ejus , quæ adhuc Venetiis asservantur , videre licet (2).

Besarionem suscipit Georgius Scholarius Patriarcha item Constanti-

Scholarius
Patriarcha
Constantino-
polit.

nopolitanus , qui in sua consecratione dictus est Genadius , hic post multos exantlatos labores in Concilio Florentino pro Græcorum unio-

(2) Lib. 2. in Calumniat. Plat. cap. 7.

(3) Ita Thouron. vit. D. Thomæ pag. 545.

ne , videns Schismaticorum perti-
 naciam Dignitati valedixit , ac in Mo-
 nasterium secessit. In libro quem
 conscripsit super opusculum D. Tho-
 mæ de *ente et essentia* , secundum
 interpretationem Michaelis Sophia-
 ni , hæc ait : “ Thomam Aquinatem
 „nescio an aliquis suorum Sectato-
 „rum admiretur plusquam ego , et
 „colat, ego siquis ejus scriptis animum
 „adhibuerit , hunc nullis aliis indi-
 „gere opinor Musis , satisque esse
 „sua recte percipere posse (1).

Non æquali pietatis affectu per-
 motus erat Nilus Archipræsul Thes-
 salonicensis Scholario suppar , Schis-
 maticus enim , et impugnator acer-
 rimus fuit Primatûs Romani , nihil-
 ominus hoc de D. Thoma occinuit:
Thomas Latinæ Theologiæ facile Prin-
ceps (2).

Nilus Ar-
 chiepiscopus
 Thesalonicen-
 sis.

(1) Ita Michael Sophianus in dicto opusculo.

(2) Sophianus ibi.

Quid de D. Thomæ doctrina senserit Thomas Fedrus Lateranensis Canonicus (1) qui Romæ præcepta eloquentiæ tradens, Cicero sui temporis communiter appellabatur, egregie declaravit, dum in Panegirico de D. Thoma sermonem instituens “*eo in dialecticis acutiorem, in mathematicis subtiliorem, in Philosophia locupletiore, in Theologia denique sublimiore, neminem se legisse testatur.*”

Joannes Picus de la Mirandula.

Nemini non nota est eruditionis, et sapientiæ fama, quam sibi inter Doctos comparavit Joannes Picus de la Mirandula: hic ergo tanti D. Thomam fecit, ut in heptaplo eum dixerit: *Nostræ Theologiæ splendorem.* In litteris vero datis ad Fr. Paulum Gentili Dominicanum hæc ait: “abs te impensissime peto, ut quas in Joannis Capreoli opus elucubrationes perfecisti, ad me mittas, nam
(1) Fedrus in Panegir.

„D. Thomæ doctrinæ plurimum af-
 „ficior , sedulus commentationum
 „ejus cultor , atque ob id quoscum-
 „que amplector , qui doctrinam ip-
 „sius à calumnia vindicant (1).

§. II.

Sæculum XVI.

Dum sæculi decimisexti Scripto-
 res indigitare incipimus , qui doctri-
 nam D. Thomæ laudibus celebrarunt,
 illud in primis monendum duximus,
 nos rationem temporum , sive anno-
 rum quibus floruerunt minime ser-
 vaturos , ne confusio magna oria-
 tur , si calculus adamasim servetur.
 Quapropter illud statuimus , quod
 commodius et ab omni disputatione
 remotius credidimus , videlicet eos
 omnes qui Sæculo XVI. vixerunt
 Ordine alphabetico collocandos : sic
 igitur primo loco occurrit:

(1) Ita Echard. tom. I. p. 882.

Alanus Copo,
Cardinalis.

Alanus Copo S. R. E. Cardinalis
in opere illo numquam satis laudato
quod inscribitur: *Dialogi sex editi con-*
tra Summi Pontificatus Oppugnatores,
Dialogo 5. cap. 9. hæc ait: "Div. cer-
tè Thomam singularem in omni pæ-
nè disciplinarum genere, et in Theo-
logia virum planè divinum, omnes
verè et solidè docti venerantur."

Ambrosius
Cathe., Ar-
chiepie. Com-
psanus.

Huic Ambrosius Catherinus unus
ex PP. Concilii Tridentini, atque in
illo consessu spectatissimus, succe-
dit, qui licet ex Ordine Prædicato-
rum assumptus fuerit, nullus tamen
illum aut Thomistam, aut alterius
Scholæ sectatorem pronunciavit, ni-
hilominus de Div. Thomâ sermonem
instituens libro 1. adversus Luthe-
rum, dolo V. ait: "pro ejus (*Div.*
Thomæ) scientiâ ego frequenter illud
usurpare soleo: *ille sciat se valde pro-*
fecisse, cui Thomas valdè placebit."

P. Annatus.

Congregationis doctrinæ Chris-

tianæ Præfectus Generalis Pater Annatus cum Commentariorum D. Thomæ in lib. Sententiarum mentionem faceret apparatu methodico lib. 4. pag. 500. ait: "Hos quatuor Petri Lombardi Libros ob varias ferè insuperabiles difficultates omnibus aliis antea Doctoribus obscuros et invios ita Parisiis dilucidavit, et explicuit olim S. Thomas vigesimum duntaxat percurrens ætatis annum (1), isto in eos edito commentario, ut stupuerit hoc audiens et videns alma Parisiensis Facultas Sacra."

Venerabilis Frater Bartholomeus de Espina Pisanus in præfatione secunda secundæ Div. Thom. impressionis Romanæ jussu Pii V. ait: "Veluti Sol Thomas Aquinas emicuit, Charitatis fervore, Sapientiæ

Bartholomeus de Espina.

(1) Anacronismum quemdam passus est hic auctor in assignanda ætate Div. Thom.

que splendore maximo Ecclesiam Dei fovet et illustrat.”

Contarenus,
Cardinalis.

Doctissimus Cardinalis Gaspar Contarenus Venetus Pauli III. in Germaniâ Legatus, vir profundi ingenii ac in Philosophia et Theologiâ, de quibus scripsit, apprimè versatus in Libro 1. de elementis hæc ait: “Hanc Avicenæ positionem Div. Thomas excellentissimus, et nunquam satis laudatus efficaci ratione reprehendit.”

Cajetanus,
Cardinalis.

Quid de Div. Thomâ Cardinalis Thomas de Vio Cajetanus senserit, nemini dubium erit, si semel ejus commentarios quos in Summam fecit, attentè perlegerit, unde in ejus encomiis referendis nihil immorabor; unum tantum proferam ex 2.^a 2.^æ quæst. 184. art. 4. ubi ait: “summè veneratus est Div. Thom. Sacros DD. ideo intellectum omnium quodammodo sortitus est.”

Eruditissimum Melchioris Cani ^{Canon Melchior.}
 iudicium , quantum apud Sapientes pondus habeat , nullus ignorat : vir enim acutissimus , ingenio subtili præditus , strictioris criticæ tenax omnibus audit : Quid ergo de Div. Thomâ prodiderit videamus : neque vero singulas laudes , sunt enim prope innumeræ , quibus Ang. Præceptorem in opere , quod *de Locis Theologicis* inscribitur , prosequutus est , referemus , sed eas tantummodo , quæ celebriores et habentur , et sunt : Atque ut id quantocius expleamus , à cap. 3. lib. 12. exordium est : ibi enim postquam Doctorem Angelicum , diligentissimum absolutissimumque Theologum appellavit , hæc è vestigio subdidit : “ Et quidem Div. Thomas 1. part. quæst. 1. art. 8. ad 2. restrictè breviterque ut solet Theologiæ locos indicavit , quin etiam ut homo minimè ingratus illi me de-

dam, cui me tantopere debeo, et hujus officii servitatem adstringam testimonio sempiterno : Div. Thomas mihi et author et Magister fuit hujus operis componendi, sed ille locorum naturam explicuit pressè et angustè, ac suo demum modo : non enim dilatat argumentum, sed quasi punctis, quod proponit efficit." Quibus quidem verbis sapientissimus, idemque politissimus Doctor Div. Thomam egregii operis de Locis Theologicis, quod nec hominum iræ nec ignes ::: nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas... Div. Thomam inquam hujus operis componendi sibi Magistrum et authorem extitisse apud omnes venturas ætates in sempiternum grati animi monumentum testatum voluit. Paulloque inferius ut cæteros Theologos reprehendit, quod non admodum compositè et ordinatè disputationes Theo-

logiæ distinxerunt : sic Div. Thomam eximiis laudibus celebrat, quod id omne exactè accuratèque præstiterit : his autem sese explicat : “ Div. Thomam semper excipio, apud quem mirabilis est contextus rerum; Summus quæstionum et articulorum Ordo, et compositio disciplinæ incredibilis. Adeo respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus: nam de argumentorum copiâ & quid attinet dicere? cum de infinitis propè quæstionibus in utramque partem disserendi tanta illi facilitas et abundantia fuerit, ut non contra omnia semper, sicut Archesilas, disputarit, et tamen ut in omnibus, quidquid ex utrâque parte dici posset, expresserit.” Eiusdemque libri cap. 12. cum sui ævi Theologorum disputationem totam jejunam atque aridam esse asseruisset, eamque quæ vix unius fontis, ejusque vulgaris ac triti aquâ communi et perexigua ri-

getur, hæc de Div. Thomâ subjunxit : “ Quanto Div. Thomas copiosior et nervosior est, qui non solum aut rationi, aut authoritati confidit, sed omni modo argumentatur, et accuratè ex omni loco disserit, testimoniisque simul ac rationibus conquisitis disputat. At obscura quædam in Thomæ lucubrationibus sunt, istorum vero lucubrationes sunt lucidæ, sanè quidem, non tamen ab illo ita dicuntur de industria, nec in ingenio inest, sed in rebus ipsis obscuritas.” Atque his quidem postremis verbis vides eruditissimum Theologum, quorundam vaniloquorum rudes atque imperitos sermones refutasse, qui Div. Thomam vel hoc solum nomine contemnendum arbitrantur, quod doctrinas densâ caligine circumfusas persæpè tradit: non enim *in ingenio inest, sed in rebus ipsis obscuritas* : quamquam non

tam multa obscure Thomas docet
quàm illi putant : nam quod quæ-
dam non intelligant , ipsorum potius
hebetudini tribuendum est : scio enim
obscuritatem voluminum quandoque
feri ex legentis duritiâ , id quod non
minus verè , quam sapienter à Do-
ctore Maximo Hieronymo traditum
accepimus.

Sed ne ex eodem Doctore in eam-
dem rem alia atque alia testimonia
afferam , instar omnium sit quod ejus-
dem capituli sub finem extat : “ Cum
vero in omnium artium usu , inquit
egregius Theologus , optimorum imi-
tatio artificum valeat plurimum,
exempla in Theologiâ disserendi ab
iis peti æquum est , qui in hac arte
excelluerunt , quorum Augustinus et
Thomas sunt facile Principes ; Au-
gustinus citra aleam , Thomas judi-
cio peritorum. ” Paucisque interjec-
tis sibi istorum sciorum argumenta

sic objicit : “Aridum quoque illi fuit disputandi genus , et quæstionum tractatus unâ perpetuo specie compositus : in ea denique fuit authorum sectâ , quæ adeo nullum florem orationis sequitur , ut apparentibus sine carne nervis deforme videatur disputationis corpus , certè ab omni eloquentiæ ornatu alienum : ita à doctissimo ac gravissimo viro curiosi quidam homines et delicatuli longioris operis sacietate , fastidio similitudinis , incultæque dictionis horrore abalienantur.”

Paullo vero inferius , postquam hæc cedro linienda verba , *itaque præclarum à Div. Thomâ accepimus morem disputandi , si eum teneremus* , edidit ; continuo sese totum convertit ad ejusmodi malevolorum hominum argumenta , si tamen illa argumenta appellanda sunt , quibus nihil omnino roboris inest , refutan-

da : quod quidem his gravissimis atque elegantissimis verbis ita cumulatè præstitit , ut nihil ultra desiderari posse videatur. “ Nemo , ait , à viro gravissimo orationis delicias quærat , pigmenta muliebria , fucum puerilem , sed veras gravesque sententias , argumenta solida , et propria , sermonem rei de quâ disseritur , accomodatum : quæ omnia Div. Thomas adeo cumulatè præstitit , ut si vitia in eo pauca sint , quæ ab istis invidiosè commemorantur , plurimis tamen maximisque virtutibus illa compenset. Quamquam ut erat et modestus , et prudens , minutissimorum articulorum numerum , legemque disputationis æquabilem , tùm rudioribus , tùm magis suo illi sæculo dedit : equidem non Div. Thomam modo , sed scholæ authores quosdam alios existimo , si humaniores litteras coluissent , et quæ in

schola didicerant eloqui voluissent, ornatissimè splendidèque potuisse facere” hucusque Canus. Nunc vero vos, quicumque hæc legitis per Deum immortalem, perque veritatis studium, quo et ipse incendor, et vos omnes incensos cupio, oro obtestorque, ne de S. Thomâ iudicium ferre velitis priusquam hæc eruditissimi Cani verba vestris cum animis attentè serioque cogitaveritis: Canus asserit S. Thomam veras gravesque sententias tradere, argumenta solida et propria semper adducere, sermoneque uti rei de quâ disseritur accomodato: Hæretici vero, nonnullique ejusdem furfuris, genus disputandi Div. Thomæ aridum, totamque orationem horridam atque incultam esse blatterant. Fuit vero Canus sapientissimus, itemque limatissimus author: isti vero valdè tumentes, sed ferè nihil scientes:

2 cui ergo fidendum est? cui creden-
 dum? Sed injuriam facio disertissi-
 mo viro , qui eum comparem cum
 his nebulonibus rudibus planè atque
 ad extremum imperitis , hisque qui
 Div. Thomæ opera ne primoribus
 fortè labris attigerunt , vel si atti-
 gerunt , non intellexerunt , nam si
 intellexissent , nequaquam improbas-
 sent : jactitant ingratum esse sibi
 Div. Thomæ sermonem , totumque
 barbarum : at Ludovico Vives , aliis-
 que latinissimis scriptoribus , quorum
 æmulari exopto negligentiam po-
 tius , quàm illorum obscuram dili-
 gentiam , non displicet , quin potius
 rei de quâ disseritur , videtur , quàm-
 maximè accommodatus. Potuisset pro-
 fecto Div. Thomas , si libuisset , or-
 natissimo splendidissimoque dicendi
 genere uti ; neque id ullus , nisi pla-
 nè stupidus sit , sensuque communi
 destitutus inficiabitur ; perlegit enim

sæpissimè Ciceronem , Sallustium, Cæsarem , Livium , aliosque aurei sæculi Scriptores , cum eorum authoritatibus suis in scriptis passim utatur ; sed tamen maluit suo sæculo sese accommodare atque ita scribere , ut ab iis qui sua scripta legerent , non intelligeretur modo, sed etiam non posset non intelligi: Quod si aliter scripsisset , pauci admodum forent , quibus prodesse potuisset , pauci admodum , qui ejus sensa optimasque doctrinas pernovissent , jureque ac merito in illum dici posset , quod de obscurissimo quodam scriptore à nobilissimo Poeta Scævola jactatum est.

Quid juvat obscuris involvere sensa latebris?

Ne pateant animi sensa , tacere potest.

Dominicus
Bañez.

Canum proximè sequitur Dominicus Bañez de Republicâ litteraria

étiam optimè meritis, cujus nomén
usque hodiè per sapientum ora vo-
lunt, qui in prologo Commentario-
rum super 2.^m 2.^æ Div. Thomæ ait:
“ unus Div. Thomas inter omnes
Scholasticos, quidquid ad justitiam
attinens Theologo cognoscendum
erat, suis numeris absolutum dedit.”

Spirituum Doctor et Magister S. Sanctus Fran-
ciscus de Sa-
les.
Franciscus de Sales in Div. Thomæ
doctrinâ versatissimus hoc in qua-
dam Epistolâ de Div. Thomâ pro-
tulit testimonium: “ Div. Thomas
Doctor est major qui unquam fue-
rit.” (1).

Non solum Theologi, sed Juris- Franciscus
Bargas.
periti, summique Politici Div. Tho-
mæ laudes concinnarunt, ut pote
qui omnium Magister jure habitus et
creditus sit: hoc evincitur ex illus-
tri testimonio celeberrimi viri Fran-

(1) Ita refertur à Pizcinardi lib. 2. de approb.
Doct. Div. Thom. quæst. 2. art. 3.

cisci de Bargas , qui Legationes à Carolo V. et Philippo II. sibi commissas feliciter obivit : hic ergo in tractatu quem edidit de jurisdictione Papæ et Episcoporum confirmat. 7. ait : “ Quod facilius consequemur, si Div. Thomam quasi fortissimum quendam Herculem in omnibus id genus difficultatibus superandis adhibeamus : is enim ut in omnibus aliis , ita in his , quæ ad Moralis Philosophiæ cognitionem pertinent , adeo semper fuit diligens explorator veritatis , ut nihil abditum , nihil remotum , nihil obscurum esse permiserit , sed omnia exposita , prompta , ipsâ denique luce clariora omnia fecerit : huic uni in Sapientiæ studiis plus debeo , quam infinitis Jurisperitorum verbosis commentariis : nude breviterque veritatem exponit , et omissa inani Authorum , opinionumque citatione , solidâ vi incedit , rationi-

busque invictis per omnes adversitates viam sibi aliisque sternens ::

Div. Thomas non Physicis magis, et Theologis, quàm Jurisperitis est necessarius, qui si eum legissent, intellexissentque, Deus bone! quantum ignorantiae, quantumque turpis erroris è libris suis atque animis eximere potuissent. "Audiant quid vir iste in utroque jure peritissimus de Div. Thomâ senserit, et erubescant Scioli, qui Div. Thomam existimant subtilitatibus Sholasticis, ac Peripatetismi foeditatibus scatere.

Præter accuratissimos Commentarios in Summam Div. Thomæ contra Gentiles quos Ferrariensis edidit, quibus passim doctrinam Ang. Doctoris laudibus effert, in Epistolâ ad Clementem VII. hæc aurea verba profert: "Tam acutè de naturâ, tam diligenter de moribus, tam sapienter de rebus divinis Div. Tho-

mas dissevit, ut si ejus libros, qui ferè innumeri sunt, Familiares habéas, nihil sit ultra quod scire desideres."

Hosius Cardinalis.

Hic adjungere lubet Cardinalis Hosii testimonium in Confessione cap. 37. prolatum: "Afferemus, inquit, quos Theologiæ Scholasticæ Principes fuisse constat :: ac primo loco eum qui in primis celebris habetur, Thomam Aquinatem collocabimus."

Henricus Henriquez Societ. Jesu.

Sapiens Doctor Henricus Henriquez Societatis Jesu pluribus in locis Ang. Præceptorem laudat. In tomo 1. cap. 1. Summæ Theologiæ Moralis ait: "ut nihil temere et supervacuè docet D. Thomas in Summâ, ita nihil est in eâ quod requiri aut desiderari queat: sic miro compendio cuncta comprehendit, non tantum Theologiæ propria, verum et aliarum Facultatum huic ministrantium, ut nobis Latinis piâ emu-

latione invidens Demetrius Græcus, in suorum, id est Græcorum The-
sauros transtulit magnam Summæ
B. Thom. partem, simul cum Sum-
ma quam edidit contra Gentes. "Idem
de Pontificis Clave Libro 41. cap. 15.
num. 4. et 5." Div. Thomas, inquit,
diligenter ac reverenter consuluit
Patrum Libros, et ex his, quæ spar-
sim variis in locis tradunt, confecit
Universalem Summam, ordine Doc-
trinæ dispositam: ille ergo pluri-
mum de Theologia se meritum esse
putet, qui benemeritus sit de Div.
Thomæ doctrina, quam et PP. dum
in Conciliis disputant, et Censores
Fidei in suis consultationibus, et
Prædicatores in suis concionibus re-
verenter suscipiunt."

Doctor in Theologiâ insignis
unusque ex PP. Tridentinæ Sinodi
fuit Hieronymus Vielmius, Episco-
pus Argolicensis, cujus de doctrinâ

Hieronymus
Vielmi, Epis-
copus Argoli-
censis.

Div. Thom. judicium , tùm ex his quæ suprâ cap. 4. retulimus , inferri potest , tùm ex Opusculo , quod publicam lucem videre fecit de Div. Thomæ Aquinatis doctrinâ , et scriptis adversus Lutheranos et Novatores , ita ut nihil jam de ejus mente dubitandum sit ; unde Lectores ad prædictos mittimus locos.

Joannes Fischer Cardinalis.

Cancellarius Universitatis Cantabrigiensis ac Henrici VIII. Angliæ Regis Preceptor Joannes Fischer S. R. E. Cardinalis unus fuit ex insignioribus suæ ætatis Controversistis. Hic ergo adversus Lutherum agens in confutatione Libri de Captiv. Babylonica ait : “Nec Thomas Aquinas usque adeo tibi , Luthere , parvipendendus est , quem plerique in Sacris litteris exercitissimi , Theologiæ florem appellare consueverunt.”

Ludovicus Molina Societatis Jesu.

Quamquam Ludovicus Molina Systematis cujusdam parum consoni, at

que à Div. Thomæ doctrina alieni
 author fuerit , quo insigniorum DD.
 sui ævi ingenia torsit , et si ita loqui
 fas est , detruncavit : nihilominus ita
 de Div. Thomæ doctrinâ sentiebat,
 ut nullatenus eum sibi vellet adver-
 sarium habere : Hinc in primitiva
 concordia præfatione ad Lectorem,
 se Div. Thom. in omnibus sequutu-
 rum promittit his verbis : “ Cum in
 1. partem Div. Thomæ quem veluti
 Scholasticæ Theologiæ Solem ac
 Principem sequi decernimus , &c.”
 et in 1. part. Epistolæ ad Philip-
 pum II. Hispaniarum Regem sic lo-
 quitur : “ Pulcherrimum illud Domi-
 nicanæ Familiæ , atque adeo Rei-
 publicæ Christianæ Astrum conges-
 sit in Theologicam Summam quid-
 quid studio quæsitum , ingenio ela-
 boratum , industriâ perfectum , Re-
 ligione sanctum , bonis mortalibus
 usui futurum videretur.”

Mapheus Societ. Jesu.

Plurimis obæquivalet testimoniis quod P. Mapheus Societatis Jesu diligentissimus Scriptor non proprio nomine, sed ex verbis vitæque sui Patris S. Ignatii de Loyola protulit: nam in Libro 1. vitæ ejus cap. 9. recenset et affirmat ex Bullâ II. Pauli III. quod S. Ignatius Parisiis sub Dominicanorum PP. disciplina Theologiæ operam dedit, et Doct. Ang. doctrinam edoctus fuit. Idem item in opere de Potestate Pontificiâ pag. 6. cap. 4. addit: "In Consistorio Secreto Gregorii XV. Cardinalem Franciscum Mariam à Monte in relatione de ejus miraculis testatum esse S. Ignatium novas opiniones haud quam admisisse, et in Theologiâ Scholasticâ doctrinam Ang. Doctoris sequutum fuisse. Quin et cum Martinus Olaus, qui Div. Ignatio vivente, Collegio Romano præsidebat, Theses proposuisset, in quibus

erat quoddam caput adversus Dominicanorum sententiam, eam *Thesim*, quamquam ingemiscente Olao, tolli omnino imperavit Ignatius. “En his verbis et Fundatoris Societatis Jesu de Div. Thomæ doctrina judicium, et quanti momenti sit pro Canonizatione Sanctorum eam fidelissimè in omnibus tenuisse.

Patrem sequutus Filius Petrus Fonseca tom. 1. Metaphysicæ admo-
Petrus Fonseca Societatis Jesu.
 nitione ad Lectorem hæc habet:
 “Quod si è totâ Philosophorum et Theologorum Schola unus à nobis Div. Thomas in hoc opere præcipuè colitur, non immerito id factum judicabit, qui præclarum Sanctissimi viri ingenium, præstantissimum judicium, ab omni perverso affectu liberum animum, lectionis magnitudinem et varietatem cum summo veritatis inveniendæ studio conjunctam animo perpenderit.”

Sixtus Senen-
sis.

Sixtus Senensis cujus opera mag-
nam promeruerunt laudem etiam
apud ipsos Protestantes , ut asserit
Continuator Abb. Fleuri ad annum
1569. dum de Div. Thomâ loquere-
tur in Bibliothecâ Sanctâ lib. 4. pag.
328. ait : “ Brevitati , quæ obscuri-
tatis mater est , et comes individua,
ita facilitatem omni seclusâ difficul-
tate copulavit , ut ordinis dispositio-
ne , sententiarum perspicuitate , ver-
borum splendidâ claritate , Scriptores
omnes longo post se intervallo re-
liquerit :: quatuor in se implacabili-
ter pugnancia indissolubili pacis fœ-
dere conjunxit , brevitatem , copiam,
claritatem , et securitatem , quæ nul-
li unquam litterarum Professore vel
ante eum , vel post eum contigit
connectere.”

Titelmanus
exOrdine Mi-
norum.

Insignis Episcopus Titelmanus ex
Ordine Minorum suis ex operibus
apprimè notus in exposit. Psalmi 109.

vocat S. Thomam “doctorem celeberrimum , omniscium , adamantem Theologorum , eorumque coripheum, Alpha litterarum omnium , veritatis unicum artificem , et architectum, omnis litteraturæ delicias , primum, medium , et novissimum sapientum.”

Celeberrimus Cardinalis Toletus Toletus Cardinalis. tam alte de Div. Thomâ sentiebat, ut hæc asserere non dubitaverit: “pace aliorum DD. dixerim *Div. Thomas instar est omnium.*” Sic habetur apud Pizcuardi tom. 1. de approbatione doctrinæ Div. Thomæ.

§. V.

Sæculum XVII.

Eandem tenentes methodum de Aguirre, Cardinalis Benedictinus. alphabetico ordine quam supra pro sæculo XVI. constituimus , auspicari lubet in hujus sæculi Scriptoribus enumerandis, qui Div. Thom. laudibus prosequuti sunt à viro reipsa lau-

de dignissimo, Hispaniæ nostræ de-
 core Eminentissimo Josepho Sainz
 Cardinali de Aguirre, qui absolutis-
 simum opus Conciliorum Hispaniæ
 ordinavit, ac in tom. 3. prologo 2.
 hæc habet: "mirâ illa Angelicæ
 mentis claritate obscura quæque ex-
 posuit Div. Thomas, et abstrusos
 PP. præsertim Augustini sensus lu-
 ce donavit, quod experientiâ didici,
 nec dubium quin alii: contigit in
 controversiis inspectâ solâ S. Aug.
 litterâ mentem obrui fluctibus diffi-
 cultatum, nec apparere viam ad
 emergendum: totam vero procellam
 sedari, et occurrere portum, ubi
 intente quæritur, et tandem inveni-
 tur, quid Ang. Doctor tradiderit:
 ipse enim miti ac suavissimo inter-
 pretationis genere Div. Augustinum
 exponit."

Aloysius Ju-
 glaris Societ.
 Jesu.

In elogiis quæ composuit Aloysius
 Juglaris part. 2. Inscriptione II. hoc

de Div. Thomâ profert : "En tibi omnem in uno demum capite Bibliothecam , en omnem in uno calamo militantis Ecclesiæ Panopliam."

Exactissimus Annalium Cisterciensium author Angelus Manrique, Angelus Manrique Episcopus Cisterciensis. Episcopus Pacensis tom. 1. ann. 1535.

§. 6. n. 10. ait : "Magnus ille totius Ecclesiæ Sol , doctrinâ pariter et puritate vitæ Angelus , et Angelicus Doctor S. Thomas."

Adrianus Baillet in opère quod Baillet. inscribitur. *Les jugemens de Scavans sur les principaux ouvrages des Auteurs.* tom. 1. pag. 110. ait : "nullus est inter Catholicos criticos usque nunc , qui S. Thomæ ausus fuerit abdicare qualitatem Doctoris Angelici , et qui ex singularibus servitiis per ejus opera Theologica Ecclesiæ Dei redditis non agnoscat , justè apud omnes haberi ut Angelum, Antesignanum , Primumque Docto-

rem Scholæ Theologicæ.

Basilii Pontii Augustiniani Defensor acerrimus doctrinæ Div. Thomæ fuit Basilius Pontius Augustinianus, qui in opere quod composuit et inscripsit *de tuendo juramento Salmantino*, tot encomia doctrinæ Ang. Præceptoris inseruit, quot verba scripsit, unum tamen vel alterum proferemus, num. 90. ait: "facile colligitur S. Thomam esse veluti vicesgerentem antiquorum PP. et illustrium Scholasticorum, ejusque libris his, qui Theologiæ student, tanquam facem prælucere debere, quia continent Summam totius doctrinæ, insignium Theologorum qui eum præcesserunt" Idem num. 136. inquit: "possunt mediante hoc juramento de tenendâ ac docendâ SS. Aug. et Thomæ doctrinâ ab Academiâ Salmanticensi emisso, multa peccata Judices et Magistratus Populi, ad quos pertinet prohibere quæcumque

bono regimini obsunt , et quæcumque peccata gravia , quæ sine dubio illis imputantur , qui ea non impediunt cum possint , et debeant , suaviter impedire : hâc enim via eliminantur ex Hispaniâ omnes opiniones contra Div. Thomam , ex quibus prædicti abusus exoriuntur : et si Salmanticæ , ubi est Fons Theologiæ totius Regni , legantur doctrinæ , et defendantur sententiæ Doct. Ang. relictis aliis ipsi oppositis , sensim istæ Magistro et authore qui eas doceat , destituentur : cum autem omnes doctrinam S. Thom. amplexi fuerint , nullus eas actiones excusabit , quæ ex opinionibus Div. Thomæ oppositis justitiæ speciem accipiunt. » Quid præstantius , urgentiusve dicere poterat , si hisce nostris temporibus Pontius viveret , aut quod remediũ ad virulentam tabem , quæ animos hoc nostro sæculo corrodit , expellendam

efficacius ipse præbere posset?

Bollandus Societ. Jesu.

Præter innumera quæ Bollandus de Div. Thomâ profert testimonia in actis Sanctorum ad diem 7. Martij, de extensione Ang. doctrinæ loquens in vitâ S. Thom. cap. 4. ait : “ nulla Scripturæ veritas remansit sibi abscondita , nec Doctoris cujuscumque scriptura inaccessibleis aut involuta.”

Cornelius à Lapide.

Notissimus ob interpretationem sacrorum Librorum Cornelius à Lapide cum expositionem Ezequielis suscepisset , cap. 10. vers. 14. hæc de Div. Thomâ habet : “ Bos hic mutus brevi edet vocem , quam totus exaudiat Orbis : Ita factum , cum scilicet Bos hic laborando , docendo , scribendo , versus in gloriosum Cherub Ang. Doctoris nomen accepit : Hunc sequere , ò Christiane , ò Religiose , ò Doctor , ò Prædicator , et Angelus , immo Cherub et Seraph efficeris.”

Eruditus inter DD. Theologos Didacus Alvarez, Archiepiscop. Thranensis Ord. Prædicat.
 sæculi XVII. fuit Didacus Alvarez, Archiepiscopus Thranensis, cui æquè ac Thomæ de Lemus demandata fuit divina gratiæ defensio in celeberrimis Congregationibus de auxiliis. Hic ergo in tom. I. Disputationum Theologicarum præfatione ad Lectorem ait: " tanta est S. Doctoris excellentia, et in explicandis difficultatibus Theologicis facilitas et ubertas, ut sicut in laudem Augustini dixit Volusianus, legi Dei deest, quidquid Augustinum contigerit ignorare, ita et in elogium S. Thomæ verissimè dici possit: *Theologiæ divinæ deest, quidquid Ang. Doctor non perlustravit*; quidquid enim DD. omnes qui eum præcesserunt, et post illum nati sunt in Philosophicis et Theologicis quæstionibus postèris reliquerunt, unus S. Thomas miro Ordine, magna profunditate, claritate

et brevitate , quasi alter Joseph in proprio manipulo colligavit."

Didacus Baeza Societ. Jesu.

Didacus Baeza in tom. 3. de Christo figurato lib. 6. cap. 2. §. 5. hæc habet : " Ne miremur quod Ang. Doctori pateant universa secreta Cœlorum , Angelus est Thomas in communi omnium sapientum acceptione: hoc putarim in Thomâ divinum quod unus Theologiæ lumina ab errorum tenebris distinxit , ut in sedes proprias, ordinemque præclarum compulerit."

Franciscus Macedo Ordinis Sancti Francisci.

Sapiens Minorita Franciscus à S. Augustino Macedo tale de Div. Thoma profert testimonium in Concentu chronologico pro festo Div. Thomæ. " Scientia Thomæ non habet discrimen temporum , perpetua est , Sol est , et facit diem sine nocte : " Idem Disputatione Theologicâ de ritu azy mi et fermentati cap. 8. " Div. Thomæ omnino credendum est , propter summam , quæ in eo est authorita-

tem. Malo Div. Thomæ fidem affirmanti habere, quàm aliis negantibus assentiri; qui Theologiæ Sol est, qui luce abundat, allucinari non potest, in eo alii allucinari possunt, quorum oculi infirmi ac debiles tanti splendoris radiis perstringuntur.”

Eruditus Episcopus Ajacensis Fabianus Justinianus in Commentar. super Bibliam 1. part. lib. 1. cap. 16. hæc ait: “S. Thomas in Sacræ Scripturæ interpretatione adeo excelluit, ut omnes pænè sensus litterales et mysticos vestigiis PP. inhærens assequutus fuisse videatur.”

Fabianus Justinian., Episcopus.

In eloquentiâ christianâ nobilissimè splenduit P. Franciscus Zucaroni Societatis Jesu, qui in Panegirico cui titulus, *quatro aspetti* ait: “Angelicus Præceptor quatuor Ecclesiæ DD. quos facies quatuor Cherub signant, doctrinam solus ipse complectitur.”

Franciscus Zucaroni Societatis Jesu.

Franciscus
Palanc., Episcopus.

Illustrissimus æquè ac doctissimus Franciscus Palanco Episcopus Panamensis in suo tractatu de *conscientiâ* pag. 560. post assignatas rationes, quæ nos ad sequendam D. Thomæ doctrinam impellere debent, subdit: "Hæc et alia motiva auctoritatem doctrinæ Div. Thomæ ita commendant, ut jure merito præferri debeat cuilibet nostro naturali discursui, ita ut apud ingenium docile pluris sit unum Div. Thomæ testimonium, quàm in contrarium plura ratiocinia propriæ mentis."

Gregorius de
Valentia Societ. Jesu.

Inter multos quos Societas Jesu filios peperit, qui Div. Thomæ vestigiis inhærentes, eum laudibus prosequuti sunt, eminent P. Gregorius de Valentia, qui tom. 1. in Div. Thom. præfatione ad Lectorem ait: "Div. Thomam inter Scholasticos Theologos excellere adeo compertum est, ut neque id Hæretici, quibus est in-

festissimus, diffiteri possint, neque alio nomine alii Sectarii exossum habent, quàm quod videant illum inter reliquos Theologos præcipuâ vi doctrinæ et authoritatis ipsorum erroribus adversari.”

Eodem planè modo sese explicat Gabriel Vazquez Societ. Jesu. P. Gabriel Vazquez Societat. Jesu, qui tom. 1. in 1. part. disputatione 3. cap. 4. num. 7. inquit, “verum enim vero videns aliquos, qui, datâ operâ, S. Thomæ doctrinam refellere nituntur, et tum demum gloriosum aliquid fecisse arbitrantur, cum aliquid contra ipsius sententiam, quam Theologi merito suscipere vellent, pronunciaverint :: hi sanè non levi reprehensione digni sunt, et eos veritatis cognoscendæ viam sibi ipsis præcludere dubium non est.

Omnibus notum est exactissimum Henricus, Cardinalis de Noris. criterium, quò in discernendis authoribus eorumque sententiis perpe-

tuo usus est Henricus Cardinalis de Noris Ordinis S. Augustini : hic ergo lib. 1. Historiæ Pelagianæ cap. 1. his paucissimis verbis summum elogium protulit : *Summus Theologorum Magister S. Thomas.*

S. Joannes Roffensis Cardinalis.

Nec minus protulit elogium Div. Thomæ Sanctus Joannes Roffensis Cardinalis , et Martyr gloriosus , qui in præmio lib. 4. contra Æcolampadium ait : “ Thomas Aquinas , vir item sanctissimus , qui tum propter notitiam Scripturarum , in quibus mirabiliter exercuit se , tum propter innumeros in Sacrà Theologia nodos ab eo dissectos , merito Theologiæ flos appellatur.”

Joannes Barolajus.

Nedum proprio testimonio , sed et alterius fortè præclarioris Joannes Barolajus Div. Thomam laudibus prosequutus est , dum in sua Parænesi lib. 1. pag. 139. cum Jacobo Cujacio Angelicum Doctorem nedum

primum Theologorum, sed primum etiam ab Aristotele Philosophum appellat.”

Jacobus Granado inter Controversistas celebris Societatis Jesu Scrip- Jacobus Granado Societ. Jesu.
 ptor, Controv. 6. de Eucharistiâ in præfatione cap. 4. hæc habet: “Inter omnes Theologos Scholasticos primum locum obtinet S. Thomas Ang. Doctor, huic Angelorum pani devinctissimus, ita ad Sacramentum hoc explicandum cognoscendumque divino lumine perfusus, ut propterea quæ de Eucharistiâ dictavit illam Servatoris nostri laudem meruerint: *Benè hæc scripta sunt.*”

Etsi jam ex Illustrissimo Jacobo Jacobus Benignus Bossuet.
 Benigno Bossuet testimonium in S. Thomæ laudem cum de petitis ex Conciliis agerem, me adduxisse memor sim; alia tamen quædam quæ apud eundem legere quivis poterit

prætereunda non arbitror , propterea quod fuit ille moribus optimus , et quod ad rem etiam plurimum attinet Sapiientissimus : hic ergo omni planè laude dignissimus , quam ipse doctrinam tradebat de incipiente dilectione saltem ad justificationis gratiam in Sacramentis impetrandam omnino necessariâ , jam pridem à S. Thoma , ante Tridentinam Synodum fuisse traditam authoritatibus plurimis , tum ex supplemento ex 4. in Sentent. repetito , tum ex 1. 2. tum denique ex 3. p. Summæ conquisitis conatur patefacere : et post omnes authoritates adductas subjungit:” Non ergo immerito diximus tantam esse Sacrosanctæ Synodi Tridentinæ cum S. Thomâ doctrinæ consensionem , ut ex hâc illa quodammodo contexta esse videatur.” Quæ quidem haud obscure demonstrant , maximam fuisse doctissimi vi-

ri de Sancto Thomâ opinionem: nam secus, ut ostenderet Ang. Doctorem sibi patronum esse, non tantopere adlaborasset: itemque sensisse eundem Ang. Præceptorem cæteris Theologis esse anteponendum, cum plurimis S. Thomam secum sentire contendat, cæteros vero Theologos ne nominet quidem.

Nemini non nota est Joannis Baptistæ Lanuza pietas, et eruditio, idque ejus Homiliæ, quæ passim Doctorum manibus teruntur, satis superque demonstrant. Hic ergo in censura operis sui, quæ in initio 1. tomi habetur §. 5. hæc inter alia de Div. Thomâ ait: singulariter magnam mihi promitto securitatem eo quod perpetuo doctrinam sector celeberrimi Mag. Div. Thomæ, quem Ecclesia Catholica inscribit Doct. Angelicum, illum enim statuit Deus, nobisque tribuit, ut

Joannes Baptistæ Lanuza, Episcop. Barbastrensis.

Angelum Raphael , qui comitetur, ducatque tutos illos qui cum Tobia ejus se per omnia directioni commiserint : evertit , refrænataque machinationes , atque impetus terribiles, quibus per manus Hæreticorum Diabolus affixit Ecclesiam , sicut olim Saram. Absque timore procedit erroris , et securus est quicumque Catholicus ejus doctrinæ constantissimus est imitator.,”

Joannes Baptista Masculus Societatis Jesu.

Masculus insignis Societatis Jesu Scriptor, Encomiorum tom. 1. die 7. Martii ait : “Thomas Aquinas lumen illud ingenii fuit vere augmentum quoddam luminis templum , cuius ad asylum juventus maximè genere ac majorum imaginibus clara, confugere , ut tuta sit , debet :: Medulla est Sapientiæ diviniore , interior flos , integer et illibatus ingenii.”

Joannes de Lugo, Cardinalis.

Alter Societatis Jesu Alumnus

sapientiâ clarissimus fuit Joannes Cardinalis de Lugo, qui in prologo super 1. p. D. Thom. ait : “ Angelicus Doctor S. Thomæ Theologiæ Filius dilectissimus, sponsus vigilantissimus, simulque parens foecundissimus, qui Summam Theologiæ mirabili methodo distributam, quasi quintam essentiam et medullam composuit, in quam omnium suorum laborum et multiplicis eruditionis epitomen expressit.”

Scripturarius præclarissimus fuit Ludovicus de Thena, Episcopus Accitanus, qui in Isagogem in totam Sacram Scripturam ad Lectorem hoc de Div. Thomâ protulit judicium: “ Magistri Sententiarum viri alioqui de re Theologicâ optimè meriti Studium indigestum adhuc et impolitum, digessit, ornavit, et expolivit Angelico planè quò erat præditus ingenio D. Thomas Aquinas in illo num-

Ludovicus de Thena, Episcopus.

quam satis laudato opere Summæ Theologiæ , in quo non solum superiores omnes Theologos , verum et seipsum longe superavit , sive copiam, sive ubertatem rerum inspicias, sive perspicuitatem, et docendi methodum intuearis.”

Ludovicus à
Ponte Societ.
Jesu.

Celebris est inter Asceticos Ludovicus à Ponte Societatis Jesu, ejusque Libri divinâ certè sunt unctio-
ne referti : Hic ergo in tom. 1. de Oratione mentali in introductione ante §. 1. ait : “ Ex Doctoribus Scholasticis unicum tantum promam testem Angelicum Doct. S. Thomam : ipse enim decem millibus præstat, et doctrina ejus certa , segura , et comprobatissima est , ac inter veritates Theologiæ Scholasticæ altissimè sentit , ac sermocinatur de Theologia mysticâ ; sunt enim inter se ambæ conjunctæ , atque in utrâque insignis fuit gloriosus hic Doctor.”

Quo studio , quove labore sapien-
 tum omnium criterium fecerit Ludovicus Moreri. Ludovicus Moreri.
 vicus Moreri illum solum latere potest , qui ejus celebre Dictionarium non perlegerit : Hic ergo in verbo *Thomas D. Aquinas* ait : „Inter omnes Scholasticos *S. Thomas* absque contradictione profundior , solidior , purior.”

Clarissimus vir *P. Mabillonius* de *p. Mabillonius.*
 Studiis Monasticis ad Sacrae Theologiae Studium Summam *Div. Thomae* tanquam in primis necessariam commendat.

Inter Scriptores quos *Hispania* protulit non inferior loco habetur *Mariana Societatis Jesu.*
Joannes Mariana Societatis Jesu , qui dum calamitates suae Patriae deplorat , ingeniorumque sublimium naufragium pari eloquentiâ ac sinceritate quibus inter omnes *Historicos* resplendet , lugubri narratione refert , remedium promptissimum offert in

Doctrina Div. Thom. inquires : "Ista viâ tutius incederent , neque in novitates interdum periculosas prolaberentur : " ita Thouron. vita Div. Thom. pag. 419.

Palavicinus,
Cardinalis.

Non minus inter eruditos bene audit Cardinalis Palavicinus , celebris olim ex historia Concilii Tridentini effectus. Quid de Div. Thoma senserit , facile quisque intelliget , si semel oculos conjecerit in Librum 7. de Virtute et Sacramento Pœnitentiæ , ubi D. Thomam vocat Doctorem celebrem , gloriam nondum Ord. Prædicatorum , sed totius Ecclesiæ Jesu Christi , et universæ terræ , et inter alia hæc ait : " Vix crederem nisi expertus ab aliquibus in Theologica luce versatis tanti Doctoris magnitudinem sibi inaspectam favori , et famæ quadante nus assignari : perinde his accidere mihi videtur ac terricolis cœlum

auspicatis , quibus quanto Sole inferioribus , ipse tanto minor apparet ::: Præclare mecum egit divina bonitas , quod me vocabit ad eam Religiosam cohortem , quæ jubetur Angelici Præceptoris Theologiam sequi : eam namque sequerer vel injussus , immo vix non sequerer vel prohibitus ::: Id ex me sæpe audiunt , qui me audiunt ; quamvis tanta sit D. Thomæ et Sectatorum frequentia , et laudatorum approbatio , utramque tamen adeo infra merita mihi videri , ut inde communem humanæ perspicientiæ tenuitatem vel aspernari cogar vel misereri.”

(Testimonium ex ore inimicorum Petrus Alva. prolatum gratius , certiusque haberi debet quam si ab amicis procederet: tale est illud quod protulit Petrus de Alva D. Thomæ certe adversarius, laudisque ejus ossor acerrimus,

qui tamen vel ipsa veritate coactus
 modo §. §. 2. pag. 44. hæc ait : “ Solum
 ” S. Thomas vocabatur Doctor com-
 ” munis , sicut Alexander Alensis
 ” Doctor irrefragabilis , atque idem
 ” erat dicere hæc opinio est com-
 ” munis, ac dicere , est opinio S. Tho-
 ” mæ.”

Perron, Car-
 dinalis.

ob In Gallia magna cum laude flo-
 ruit Cardinalis Perronius ob erudi-
 tionem , rerumque historicarum acu-
 ratissimam cognitionem : hic in ora-
 tione habita in generali congressu
 Statuum Regni Galliarum ann. 1615.
 ait : “ Summa D. Thomæ semper
 ” tamquam Theologiæ oraculum sus-
 ” pecta fuit , semper publice lau-
 ” data , semper (si ita loqui fas est)
 ” adorationi habita in Parisiensi Scho-
 ” la.”

Petrus Riva-
 deneyra So-
 cietatis Jesu.

ob Vix credibile est quot , quantaque
 de D. Thoma Encomia protulit Ri-
 vadenevra : hæc tamen ex Libris

ejus in vita D. Thomæ decerpere
 placet. “ Sapiaentia , inquit , D. Tho-
 ” mæ adeo clara , celsa , ac divina
 ” est , ut omne ingenium in sui ad-
 ” mirationem rapiat , nihil in Theo-
 ” logia et Philosophia adeo difficile
 ” est , quod ab eo in vias planas non
 ” constituatur , nihil pravum , quod
 ” non dirigatur , nihil obscurum,
 ” quod non ab eo lumen accipiat: nihil
 ” occultum , quod per eum non reve-
 ” letur : omnia breviter , ac concissè
 ” pertractat , ut quot verba tot sint
 ” in ejus doctrina sententiæ : ea est
 ” adversus hæreses antidotum , et
 ” inde accidit quod hæretici nostri
 ” temporis , et implacabili odio eam
 ” habent , et mordicus insectantur;
 ” contra vero pii , sapientesque Ca-
 ” tholici ipsam laudibus efferunt , de-
 ” prædicant , ac suscipiunt , tanquam
 ” columnam , murumque inexpugna-
 ” bilem Ecclesiæ : Hinc Doctor Sanc-

„tus merito audit flos Theologiæ,
 „ornamentum Philosophiæ , summo-
 „rum ingeniorum deliciæ , Religio-
 „nis templum , arx Ecclesiæ , Doc-
 „tor Angelicus , Scutum Fidei Ca-
 „tholicæ , maleus hæreticorum , Scho-
 „larum lumen , vir à Deo edoctus,
 „qui de ipso divinitatis fonte pota-
 „vit , inter Sanctos Sanctissimus,
 „Doctissimusque inter Doctos : de-
 „nique uno ore fatentur quemlibet
 „de se ipso facile cogitare posse , se
 „multum in scientiis profecisse , si
 „sibi plurimum doctrinam D. Thom.
 „placere , conscius fuerit.”

Raymundus
 Capisuc. Car-
 dinalis.

Licèt de Dominicana Familia in-
 tegerrimæ tamen Fidei vir occurrit
 Raymundus Capisuchus , qui in con-
 trover. Theolog. Select. præfat. ad
 Lect. ait : “ Sane obtigit Angelici mei
 „Præceptoris Theologiæ , id quod
 „orthodoxæ Fidei , Sacrisque litteris,
 „nempè auream totam esse , ac sco-

„riæ expertem , contradictionibus
 „explendescit fulgidior , tusionibus
 „dilatatur , pressuris firmior evadit.
 „Hoc vero solius veritatis ingenium
 „est , et nativus character ; sive enim
 „impetatur obnixu imperitorum , si-
 „ve humanorum respectuum lusco
 „despiciatur arbitrio , sive obliquis
 „invidentiæ suffodiatur cuniculis,
 „immota stat , inconcusa viget , tu-
 „tissima perennat.”

Doctissimus in Sacra facultate
 fuit , parensque ac caput cujusdam
 factionis Scholasticæ Franciscus Sua-
 rez , meritoque à Sapientibus cum
 admiratione auditus , cum Salmanti-
 cæ , Compluti , Romæ , ac Conim-
 bræ publice doceret : hic ergo tom. I.
 de gratia prolegom. 6. cap. 6. n. 28.
 hoc de D. Thoma protulit iudicium:
 “ D. Thomas in explicandis fidei Mys-
 „teriis cæteris Scholasticis Theolo-
 „gis antefertur et primis Ecclesiæ

Suarez Socie-
 tatis Jesu.

„Doctoribus comparatur: quapropter eum tamquam primum Duce[m], et Magistrum habuimus.”

Segneri Societatis Jesu.

Quantum apud eruditos valeat auctoritas P. Segneri, ex ingenii præstantia, puritate vitæ ac summo honore quo ab Innocentio XII. habitus fuit, cum Prædicatoris ipsius ordinarii ac Theologi Pœnitentiariæ munere fungeretur, cuique facile patebit: Hic ergo in Paneg. D. Thomæ cui titulus *L'ingegno donato à Dio*: ait: “Jure merito Deus S. Thomam Præcept. Angelicum, tanta per orbem universum longe lateque illius diffusa gloria in sua Ecclesia illustrem adeo reddidit, ut tamquam Sol fulgentissimus errorum caligines, et hæresum tenebras fugaret, cunctosque Divinæ Sapientiæ radiis illuminaret.”

Wadingus Ord. Minor.

Judicium de D. Thomæ doctrina, quod protulit Wadingus ne-

dum absolute , sed relative ad alios
 illam supra modum deprædicat et
 exaltat : sic enim ait : “ si velint om-
 ” nium dubiorum solutionem in Sco-
 ” to non haberi , et pro multis eno-
 ” dandis Thomam esse consulendum,
 ” id libentius admittimus , diffusius
 ” enim , clarius , copiosius , frequen-
 ” tiorum quætionum partitione Di-
 ” vinam , moralemque tradidit ille
 ” disciplinam.”

Sæculum XVIII.

Quot , quantique celeberrimi Scrip-
 tores Theologi , Juris utriusque con-
 sulti , Polemici , Scripturistici , Na-
 turalistæque Sæculo XVIII. prodie-
 rint , vix aut ne vix quidem poterit
 aliquis enarrare ; quamvis tamen plu-
 rima in his de Commendatione Doctri-
 næ D. Thomæ testimonia reperiantur,
 ab his tamen recensendis abstinere
 in animo est , ne congerie approba-

tionum Lector obruatur , et denuo cogatur legere , quod in Libris qui diu , noctuque in manibus versantur, reperire facili negotio poterit. Minimè tamen silentio prætereundum est, quod vir integri judicii , ac in jurisprudentia versatissimus de illo protulit: is est

Franciscus
Ramos del
Manzano.

Franciscus Ramos del Manzano, qui ad Leges Juliam , et Papiam lib. 3. cap. 22. n. 2. ait : “ *Melioris Theologiæ columen D. Thomas Aquinas*, et ibidem n. 1. de se ait : *Mibique vel sola Div. Thomæ nominis præscriptione probatissimum.* ”

Lucas Rami-
rez , Episcop.
Ludensis.

Alter nobis occurrit Lucas Ramirez Ord. S. Francisci Observant. cujus doctrinam , variamque eruditionem evidentissime demonstrat triplex ille agon , quem sustinuit : certamen re vera incredibile suoque tantum ingenio dignum : hic ergo, in epist. dedicat : “ sui defensorii

» Thomistici hæc inter alia habet:
 » cuncta equidem quæ extant hujus
 » celsissimi Doctoris scripta Scholas-
 » tica legi , ac relegi , consideravi
 » opera illius , et expavi , eorum me-
 » thodum , profunditatem , ordinem-
 » que demiratus. Doctor ordinatissi-
 » mus , solertissimus , profundissi-
 » mus , D. Thomas jure excellentiæ
 » ac primitatis Doctor Angelicus. In
 » Summa Theologica præcipue cunc-
 » ta congerit , digeritque quæ pro
 » hoc statu resciri digna sunt , stilus
 » brevis , grata facundia , celsa , cla-
 » ra , firma sententia.

Huic minime secundus Scriptor Henricus Flo-
rez Augusti-
nianus.
 alter occurrit Ordinis Augustiniani,
 et Sæculi nostri decus Henricus Flo-
rez , et sua historia , et operibus
 Theologicis notissimus : hic in 1. tom.
 Theologiæ Augustinianæ in ratione
 operis ad Lect. ait : “ adhibemus An-
 » gelici Præceptoris testimonia (præ-

„termissis aliorum Patrum, Docto-
 „rumque Sententiis) quia velut le-
 „gitimus Protoparentis Filius, et
 „Discipulus medullitus Augustinia-
 „nus, nihil scripsisse videtur, nisi
 „quod Augustinus sugessit scriben-
 „dum, nec melius exponi potest
 „prope Divini mens quam per in-
 „telligentiam Angelici.

Antonius Ge-
 nuensis.

Etsi inferior merito, fama tamen
 non vulgari pollet Antonius Ge-
 nuensis in rebus Philosophicis con-
 scribendis acutum ingenium, clarum-
 que demonstrans. “Hic etsi Thomis-
 „ticæ doctrinæ parum addictus, ve-
 „ritatis vi coactus in elem. Metha-
 „phis. ann. 1751. p. 1. cap. 4. §. 44.
 „adversus Spinosam agens: bina, in-
 „quit, proferam loca (S. Tho-
 „mæ) ut quantum hic homo fuerit
 „Philosophus intelligatur ::: paucis
 „complexus est quæcumque cæ-
 „teri longo sermone ediserere

„solent , quam nervose!“

Carolus Ja-
cobus Duguet.

Nemini non nota est altissimæ eruditionis fama, qua Parisiis, Troade, Bruxelis ineunte hoc Sæculo XVIII. floruit Carolus Jacobus Duguet, in prima enim ex his Civitatibus Congregationi Oratorii nomen dedit , in altera Philosophiam publicè docuit, in tertia apud clarissim um Virum Arnaldum mansit quousque Parisios reversus extremum obiit diem. Hic ergo inter alia plurima opera collectionem quandam fecit epistolarum, quarum in aliquibus honorificam doctrinæ Div. Thomæ mentionem facit: nonnulla ex his excerpta indigtabimus. In 2.º igitur tom. epistol. 36. ad quendam Virum Ecclesiasticum directa pag. 331. hæc inter alia habet : “optimæ ætatis es , ut solide „studio Div. Thomæ incumbas, expeditque nec minimum in Theologia „positiva progredi , quin ordinem

„methodumque in hoc S. Doctore ad-
 „discas. Post Augustinum inter Theo-
 „logos Primas habet. Ut plurimum
 „quod securum est, ab illo resolu-
 „tur, tantaque in principiis ejus con-
 „nexio resplendet, ut ex Thomæ
 „æque, ac ex Augustini operibus
 „discas veritates in ordinem redige-
 „re, permultasque resolvere quæs-
 „tiones parvo principiorum numero,
 „quæ tamen et certitudinem habent
 „et fœcunditatem. Quod antiquæ
 „Philosophiæ quibusdamque subtili-
 „tatibus adhæserit, id vitio sæculi
 „quo vixit, dandum est. Iis tantum
 „stili simplicitas displicet, qui vo-
 „luptatem, dicendique gratiam, po-
 „tius quam veritatem inquirunt; nec
 „uniformitatis tædet, nisi illos qui
 „plus imaginatione, quam intellec-
 „tu pollent: optime ages si lectio-
 „nem hujus Sancti à Summa inci-
 „pias, ab illa tamen ad quæstio-

„nes disputatas , ad quodlibeta , ad
 „commentaria super Magistrum Sen-
 „tentiaram , librosque contra gentes
 „procedes , et si necesse fuerit sóli-
 „da exactaque super epistolas Pauli
 „commentaria consules.”

Idem in tom. 4. epist. 22. ad quem-
 dam Canonicum pag. 438. hæc ait:
 “Nemo unquam plus justo D. Tho-
 „mam pretio habebit , cujus principia
 „admodum concatenata sunt , alia
 „ex aliis pendentia , simulque claris-
 „sima , ac fœcundissima.” In eadem
 epist. pag. 446. ipsum monet “ut se-
 „cundam partem Summæ D. Thomæ
 „perlegat , priusquam ad ministe-
 „rium audiendarum confessionum ob-
 „eundum accedat.”

In 7.º epist. 36. de morali studio
 pag. 283. scribit : “D. Augustini
 „lecturam sociari debet lectio se-
 „cundæ partis Summæ S. Thomæ,
 „cujus decisiones securitate gaudent,

„et tamquam regulæ ab his qui de hac
„materia tractarunt , suspectæ sunt.”

In tom. 9. epist. ad quemdam Ec-
clesiasticum pag. 195. tot tantaque de
D. Thoma deprædicat , quod vix,
aut ne vix quidem alium reperire fas
sit , qui exactiora ejus doctrinæ en-
comia concinnarit. Ne vero supra
modum hoc opus excrescat , Lecto-
rem ad citatam epistolam remittimus
ipsum monentes , ut et propositam
ibi Methodum , qua D. Thomæ Sum-
ma addiscenda est , accurate recogni-
tet , et ætatem juvenilem huic doc-
trinæ convenientiorem esse audiens,
intelligat , quam juste utiliterque Sæ-
culo XVI. Summa D. Thomæ litte-
raliter memoriæ mandabatur , ac in
Universitatibus tradebatur. Quod Stu-
diorum genus vere origo , et fons
credendum est illius eruditionis , ac
Sapientiæ quæ *aurei sæculi scientia-
rum* nomenclaturam ob insignium Vi-

rorum copiam Sæculo XVI. dederunt. Et sane hodie nunc famâ hujusmodi Hispania nostra claresceret, si scientiæ mediæ virulenta lues optima ingenia non hebetasset, corrupissetque.

Sed quid adhuc egemus testibus?

Carolus III.
Hispan. Rex.

Unus pro mille nobis occurrit, Augustissimus æque, ac piissimus Rex Catholicus Carolus III. qui maturo prævioque examine, consilio Præsulum, Magnatum, Regiique ac Supremi Senatus Castellæ seria meditatione adhibita in sanctione data die 14. Augusti ann. 1768. Doctrinam Div. Thomæ tamquam sanam, ac Ecclesiæ Doctrinam pronuntiat numero XVIII. his verbis Hispano sermone scriptis. "Para los Estudios „Eclesiásticos interiores del Seminario „rio, cuya enseñanza y perfeccion „es mas propia del Clero, deberá arreglarse un método, que sirva de nor-

„ma en las erecciones que se hagan,
 „y á cuyo fin en el concepto de mi
 „resolucion , á consulta de mi Con-
 „sejo en el extraordinario de 29 de
 „Enero del próxîmo año pasado , so-
 „bre que solamente se ha de ense-
 „ñar la doctrina pura de la Iglesia,
 „siguiendo la de S. Agustin y San-
 „to Thomas , mando á el mismo
 „Consejo haga prohibir todos los co-
 „mentarios , en que directa , ó indi-
 „rectamente se oigan máximas con-
 „trarias , ó se lisongeen las pasiones
 „con pretexto de probabilidades ó
 „doctrinas nuevas ajenas de las Sa-
 „gradas Letras , y mente de los Pa-
 „dres, y Concilios de la Iglesia.”

VI
 one Vi hujus Decreti cum in singulis
 respective Universitatibus in consessu
 pleno omnium DD. super electione
 Auctoris , quem in Theologia tam-
 quam Ducem , Magistrum , ac Præ-
 ceptorem haberent , diu disceptatum

fuisset , eorum sententiæ ad Supremum Senatuum missæ , discussæ , ad Regiam Majestatem delatæ sunt , et protinus Viris Doctis , Academiis, Ecclesia , populoque plaudentibus, vox illa à Supremo Regni Solio, per cunctas Regi Catholico subjectas ditiones intonuit : *In Theologia Scholastica unus tantum explicetur , ac teneatur D. Thomas.* Hoc à Præsulibus Ecclesiæ in suis Pastoralibus epistolis omnibus suarum Diœcesium Fidelibus injunctum , hoc ab ipsis in suis Seminariis Conciliaribus statutum, hoc ab Universitatibus totius Regni cumulatè præstitum fuit. In Salmantina præsertim, Doctrina D. Thomæ stabilita ita invenitur , ut nedum pro Theologia Scholastica edocenda proponatur , sed, et pro Morali assignetur vel Natalis Alexandri , vel Fulgentii Cuniliati utriusque ex Dominicana Familia opus Theologicum

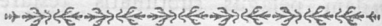
Morale, cum lectione tamen litterali Summæ D. Thomæ (*Vide Synopsim Studiorum ejusd. Universitatis pag. 123. 126. et 139*). Hoc etiam in Vallisoletana, et in Complutensi stabilitum fuit, ann. 1772.

Huic Universitatum Studio certe gratulari possemus his verbis quibus Cardinalis Cajetanus olim Studium Universitatis Heydelvergensis laudavit inquiring (epist. ad Univers. dat. quæ habetur initio 1.2. Conradi). “ Ex
 „ litteris vestris X. Kalendas Maii ad
 „ me datis accepi studium vestrum
 „ ac observantiam ad veram, sanc-
 „ tamque doctrinam Doct. nostri
 „ Thomæ Aquinatis. Non possum
 „ non laudare studium hujusmodi:
 „ Est enim Doctrina D. Thomæ ex
 „ abisso sapientiæ salutaris hausta
 „ adeo profunda, ut Doctissimus quis-
 „ que, et summo ingenio præditus
 „ ad intima ejus pervenire cupiens,

„videat semper sibi immensum quod-
 „dam pelagus subtilitatis restare,
 „quo conari possit; ita vera et so-
 „lida, ut quisquis in ea sedulo se
 „exercuerit, ab ea non declinans,
 „omni careat erroris suspicione: sic
 „irrefragabilis, ut qui eam impug-
 „nare conati sunt, hactenus frustra
 „laboraverint, nisi quod eam suis
 „impugnationibus, et clariorem, et
 „gloriosiorem reddiderunt, et invic-
 „tam comprobarunt.”

Tale de D. Thoma protulere ju-
 dicium, Rex, Senatus, Episcopi om-
 nes Hispaniæ, neque ullum effica-
 cius Jesuiticæ doctrinæ veneno re-
 medium invenerunt, quo et fidem
 sartam tectam conservarent, et po-
 pulos in officio continerent, et vi-
 tam Principum in tuto collocarent,
 et laxiorem Doctrinam ab Ecclesia
 eliminarent. A referendis tamen eo-
 rum verbis supersedemus, ne opus

in immensum succrescat.

CAPUT VIII.

Hæreticorum testimonia.

Validis absque dubio nititur privile-
giis (ajebat S. Maximus homilia 1.
Paschæ) qui causam de adversariis ad-
struit instrumentis: hæc est enim veri-
tatis inaltercabilis demonstratio, cum
inimicos quis invocat testes (inquit D.
Chrisostomus apud D. Thomam in
cat. aurea super caput Joannis 18).
et re vera ita est, inimicorum enim
ora adulatio, assentandique libido
non movet, amoris affectus labia non
distorquet, cumque eis propositum
sit veritatem in æmulo carpere, tan-
to gloriosior est veritatis ipsius trium-
phus, quo majore suo pondere pre-
mit, exprimitque ex adversariis cer-
tum, licet coactum testimonium.

Primus ex his Angelicæ Doctri- Bucerus.
 næ infensissimus hostis in arenam des-
 cendit Bucerus et fidei, et veritatis
 desertor: hic furiis in Ecclesiam in-
 vectus, spiransque minarum in ejus
 perniciem grassabatur, et licet malo
 omine, nam portæ inferi adversus
 eam non prævalebunt, illam se posse
 destruere audacter jactitabat, si
 D. Thomæ Doctrina è medio tolle-
 retur, hinc ajebat: *tolle Thomam et
 dissipabo Ecclesiam Dei.* Audire mi-
 hi videor vocem illam Arrianorum
 ad Constantium Imperatorem: *Pro-
 nibilo sunt tanta opera tua, neque
 quidquam profecimus, quandiu reliquus
 est Hosius.* (Ita Athanasius Epist. ad
 solitariam vitam agentes) vel potius
 eadem ista cum illa Blasphemia est,
 quam Dæmones de Beatissima Vir-
 gine Maria tempore S. Dominici pro-
 tulerunt: *Nisi Mariota ista, inquit,
 obstitisset, nostrosque conatus repre-*

sisset ; à longo jam tempore totam Ecclesiam interminassemus. Ita Maluenda cent. 1. Ord. Prædic. ann. 1215. pag. 140.

Lutherus. Non minori impietate adversus D. Thomam sacrilegam movit linguam Martinus Lutherus, cujus Blasphemix inter celebriores D. Thomæ laudes computandæ sunt , sic enim quondam ad D. Augustinum S. Hieronym. scribebat , inquit : *Catholici te conditorem antiquæ rursus fidei numerant atque suscipiunt , et quod signum majoris gloriæ est , omnes hæretici detestantur.* Hinc Alphonsus Salmeron Societatis Jesu (proleg. 18. in Evang. tom. 1.) ait : *Hoc laudibus B. Thomæ adjungendum, quod impius Lutherus eum inter septem Phialas iræ Dei connumeravit.* Nefarius ergo ille sic de D. Thoma loquitur : “ Thomas est veræ fidei , corruptor , et Scripturarum dilacerator , divini que verbi perversus

„interpres, veræque adulterator Theo-
 „logiæ , hæresum atque falsitatum
 „plurimarum inventor : Quid ad me
 „quod Bullarum Episcopus eum ca-
 „nonizavit ? Similiter agebat : impiam
 „illam extravagantem Clementis VI.
 „ex opinionibus Thomæ insulsissimis,
 „et meris figmentis conceptam. Idem
 „criminabatur Leonem X. quod ni-
 „mis Thomam in pretio habens ex
 „privata ejusd. Doctrina in suis de-
 „finitionibus ageretur. Idem Eccle-
 „siam Romanam Thomistam appel-
 „labat , ejusque Doctrinam Thomis-
 „ticam (1).” En vel invitus fatetur,
 dum maledicta in D. Thom. conge-
 rit , doctrinam ejus doctrinam esse
 Ecclesiæ , illaque Romanos Pontific,
 uti in suis definitionibus. Quid pre-
 clarius ? Quid laudabilius ? nihil ta-
 men tibi , Luthere , debemus.

(1) Ita Gravina pro Sacro deposito cap. 24.
 n. 11.

Non eandem viam ac eorum Pa-
rens , et Antesignanus terere visi
sunt reliqui hæretici Protestantes:
Esto enim de Ecclesia Catholica ma-
le senserint , Divoque Thomæ adver-
sentur quoties de Religione agitur,
nihilominus ipsum laudibus prose-
quuntur in aliis operibus.

Erasmus in
Caput.V.Epi.
ad Rom.

*Erasmus D. Thomam vocat "virum
non suo tantum sæculo magnum, cui nul-
lius recentiorum Theologorum par sit
diligentia , cui sanius iudicium , cui so-
lidior eruditio."*

Brucherus.

Brucherus Philosophiæ tom. 3.
period. 2. p. 2. lib. 2. cap. 3. sect. 2.
§. 19. in Philosophia Scholastica , ait:
"D. Thomas principem locum tenet in
"Theologia : consensum Patrum et
"Scripturæ quærit ::: ac postea confite-
"tur Pontifices, Academias, Gimnasia,
"et quidquid de doctrina , et eru-
"ditione iudicare solet in profunden-
"dis Thomæ laudibus decertasse;

”ibidem ait : fatemur omnino fuisse
 ”in Thoma judicandi aciem haud
 ”mediocrem , ingenium excellens,
 ”lectionis copiam , et inexhaustam
 ”prorsus industriam.

Henricus VIII. Angliæ Rex cum Henric. VIII.
 nondum in ceno hæresis volutatus
 fuisset , et adversus Lutherum pro
 Catholica Religione decertaret , in
 assertione de Sacramento Altaris,
 hæc habet : “ Vir eruditissimus , et
 ”idem Sanctissimus Thomas Aqi-
 ”nas : quem ideo libentius comme-
 ”moro , quoniam ejus viri sanctita-
 ”tem Lutheri ferre non potest im-
 ”pietas ; sed quem omnes Christiani
 ”venerantur pollutis labiis ubique
 ”blasphemat.”

Theodorus Beza Hæreticus Cal- Theodorus
 vinista fere Bucceri Æmulus hæc Beza.
 ait “ D. Thomæ doctrina est Catho-
 ,,licismi unicum fundamentum : tol-
 ,,lantur de medio Thomæ scripta , et

„non erit difficile cum omnibus subire certamen, et vincere.” Ita Raphael Savonarola Cleric. Reg. Theatinor. in orbe litter. litt. T. verb. D. *Thomas Aquinas.*

Joannes Chusus.

Joannes Chusus Oxoniensis Calvinista in speculo Moralium quaestionum ait: “Multi hodie, cum audiunt nomen Thomæ, supercilia contrahunt, et distorquent labia, sed si isti serio unam vel alteram quaestionem in illo sine præjudicata sententia legerint, detracta palea purissimum granum, sublata scoria aurum splendidissimum, forsitan se invenisse dixerint.”

Leibnicius.

Infensissimus hostis Scholasticorum fuit Leibnicius, asserens illos nusquam quæ bona vel recta sunt, inquirere: tamen de D. Thoma, Theodiceæ, §. 330. hoc protulit iudicium. *Thomas Aquinas ad solidum tendere solet.*
Sæpe D. Thomæ ingenium ejus-

que acumen singulare commendat ^{Christianus} ^{Wolfius.}
 Christianus Wolfius, ut videre est,
 Theolog. natur. p. 1. cap. 3. §. 46. et
 cap. 4. §. 685. et alibi.

Insignis fuit Professor Jiennensis ^{Walthemius.}
 Walthemius qui in oratione Jienæ ha-
 bita hæc adversus Puffendorffium ait:
 „Vos venerandi mei Præceptores,
 „Theologi, vos inquam rogo, vos
 „obtestor, eloquamini, per Deum elo-
 „quamini, an Moralistarum Prin-
 „ceps Thomas nugas dumtaxat ven-
 „ditaverit?

Vel ipse Morophius profundita- ^{Morophius.}
 tem ingenii D. Thomæ cum Demos-
 thenis profunditate comparat dicens
 (Polyst. tom. 1. lib. 2. cap. 1. §. 4.): „ex
 „hoc genere inter antiquos Demos-
 „thenes, Virgilius, Thomas Aquinas
 „fuere, atque hic posterior eam ob
 „causam Bobis nomine appellatus
 „fuit. Solent illi profunda discipli-
 „narum omnium penetrare, in civi-

„libus solidâ instructi esse prudentiâ.
 Grotius. Quod nomen Grotius inter juris
 naturalis peritos habeat cuique litte-
 rato notissimum est , hic vero de
 D. Thomâ loquens ait : *Neque pœnite-
 bit ex Scholasticis Thomam Aquinatem
 si non perlegere , saltem inspicere 2.
 p. 2. p. libri quem Summam Theologiæ
 inscripsit : præsertim ubi de justitia agit
 ac de legibus. —* Hæc autem dicebat
 scribens Benjamino Maurerio , qui
 ab ipso rogaverat rationem Studii
 utiliter impendendi in morali doctri-
 na (Epistola 54).

Georgius Pas-
 chius.

Non dissentit ab eo Georgius
 Paschius , qui post vocatas lectiones
 Ethicas S. Thomæ “ opus doctum,
 „et utile , ait (introduc. in rem lit-
 „terar. Veterum sapientiæ Antist. cap.
 „2. §. 12.) præstavit non contemnen-
 „dum usum ejusd. Thomæ Summa
 „Theologiæ , et in primis 2.^a 2.^æ ut
 vocatur , qua de rebus practicis tam

„amplā doctrina continetur, ut viri
„ingenium, et iudicium mirari sa-
„tis non possimus.

Ludovicus Crocius *insignem Tho-* Crocius.
mæ et admirandam sapientiam prædi-
cat. De ratione studior. Theologic.
cap. 3.

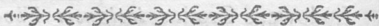
Gabriel Naudæus suæ Bibliogra- Naudeus.
phiæ politicæ pag. 2. et 36. D. Tho-
mam ait: *Esse in ethicis omni lau-*
de, et commendatione majorem, et
nihil non docte ac sapienter protulisse.

Buddeus ipsum vocat *Virum mag-* Buddeus.
num et excellenti ingenio præditum
(instit. Dog. lib. 3. cap. 2.).

In historia Philosophica quam Georgius Or-
Georgius Ornius scripsit lib. 6. cap. ^{nius.}
4. tale de D. Thoma protulit judi-
cium: *Hoc neque in studendo dili-*
gentior quisquam nec parcior in lo-
quendo.

Quæ commendatio splendidior?
quod egregium magis testimonium de

D. Thomæ Doctrina proferri poterit, quam id quod ex adversariis ipsis modo retulimus?

CAPUT IX.

Conclusio operis.

Vere de D. Thoma illud affirmari potest, quod olim Lambertus de Monte occinuit (1) reperiturque in fronte sui libri de Cælo, et Mundo Coloniae prælo dati ann. 1498.

Si fueris cupidus Sophiæ mox carpere flores.

Scripta Thomæ Divi perlege, doctus erit.

Neque vero tantum doctus, sed et contra hæreses securus; ipse enim universorum errorum fontes obturavit, ut recte notat Leonardus de Utino author Sæculi XV. inquit: "adjuvit S. Thomas Ecclesiam in sua doctri-

(1) Floruit hic Doctor Lovaniensis an. 1490.

na omnem errorem suppressere, et calcare, et errantes ad viam veritatis reducere. Hi autem distincti sunt in duodecim gradus; primi sunt naturales, qui varios errores induxerunt in principiis rerum naturalium, quæ principia colebant tamquam Deos, ut declarat Tullius in lib. de natura Deorum: S. Thomas hos errores confutans, obtulit Librum Opusculorum naturalium, in quo manifestat veritatem principiorum naturalium, propter quod dicunt illud Sapientiæ 5. *Ergo erravimus à via veritatis, et justitiæ lumen non illuxit nobis, et sol intelligentiæ non est ortus nobis.*"

Secundi sunt Morales, qui varios errores induxerunt, sicut Socrates, qui inter alia posuit, quod in civitate omnia debent esse communia, scilicet possessiones, uxores. Hos errores confutans S. Thomas,

obtulit illis librum de quatuor Virtutibus Cardinalibus, in quo declarat, quid sit tenendum circa ista secundum veritatem.

Tertii sunt Stoici, qui varios errores induxerunt circa virtutes morales: S. Thomas illos confutans obtulit Librum Ethicorum, in quo exposuit veritatem eorum quæ contingunt circa doctrinam morum.

Quarti sunt Academici, qui voverunt quod nihil possit sciri certitudinaliter: S. Thomas obtulit illis Librum qui dicitur, *Quodlibeta*, in quo docet quid veri ac certi tenendum sit in singulis.

Quinti Peripatetici, qui in varios inciderunt errores ob ductum Aristotelis: S. Thomas obtulit fidelem expositionem super Libros Philosophiæ naturalis, in quibus ostendit veritates naturales non contradicere veritatibus Theologicis, item-

que dedit Summam contra Gentes.

Sexti sunt Epicurei, qui voluerunt animam interire cum corpore: S. Thomas obtulit illis Librum quæstionum de Anima, et quæstiones de malo, in quibus declarat pœnas Hominum pro peccatis, et gloriam sempiternam pro virtuoso vivere.

Septimi sunt Judæi, qui negant multas veritates circa fidem Christi, Angelorum officia, gratiam Incarnationis: S. Thomas obtulit istis quæstiones de veritate, et quæstiones de Incarnatione Verbi, et Postillam super Joannem.

Octavi sunt Græci, qui negant Processiones Spiritus-Sancti à Filio, et multa circa potestatem Romani Pontificis: S. Thom. obtulit istis expositionem super primam Decretalem ultra Librum contra errores Græcorum.

Noni sunt Hæretici sicut Origenes, Manicheus, Pelagius et alii:

S. Thomas obtulit eis Summam Theologiæ, Librum de Articulis Fidei ad Mag. Ordinis Prædicatorum, et quæstiones ad Lectorem Bisuntinum.

Decimi sunt Rectores Civitatum qui multos patiuntur defectus in illarum gubernatione : S. Thomas obtulit eis libros de eruditione Principum, itemque Politicorum et Œconomicorum in quibus docet modum gubernandi Civitatem et familiam.

Undecimi sunt contemplativi in quibus contingit defectus ex contemplatione divinorum, præcipue Cælestium Secretorum : S. Thomas obtulit eis expositionem super Canticum Canticorum, librum de substantiis separatis, et catenam auream super quatuor Evangelia.

Duodecimi sunt activi, præcipue Ministri Ecclesiæ in quibus potest evenire error circa ministeria sua: S. Thomas obtulit illis expositionem

super Libros Dionysii in quibus Officia Ministrorum Ecclesiæ declarantur secundum Ordines Angelorum.

Hi igitur omnes tenentur fateri quod S. Thomas sit lux Mundi:” hucusque Leonardus.

En igitur candide Lector nullum esse hominum genus, nullam Republicæ classem, quæ non à Div. Thomâ lumen accipiat, et quæ se multum illi debere non agnoscat à quo omnium errorum præsentissimum anthidotum efficacissimumque recipit.

¶ Sed quâ moderatione errores expulit, errantesque cohibuit, illorumque rationes nullas esse monstravit? audiatur insignissimus, hujusque nostri sæculi Sapientum primus Benedictus XIV. qui id totum paucis verbis luculentissimè exprimit: hic ergo Summus Pontifex constitutione *solicita* tom. 4. ejus Bull. §.24. ita ait: “ Angelicus Scholarum Prin-

ceps Ecclesiæque Doctor S. Thomas Aquinas, dum tot conscripsit nunquam satis laudata volumina, varias necessario offendit Philosophorum, Theologorumque opiniones, quas veritate impellente refellere debuit: cæteras vero S. Doctoris laudes id mirabiliter cumulat, quod adversariorum neminem parvipendere, velli-care, aut traducere visus sit: sed omnes officiose ac perhumaniter demereri. Nam si quid durius, ambiguum, obscurumque eorum dictis subesset, id leniter benigneque interpretando emolliebat, atque explicabat: si autem Religionis ac Fidei causa postulabat, ut eorum sententiam exploderet ac refutaret, tantâ id præstabat modestiâ, ut non minorem ab iis dissentiendo, quàm catholicam veritatem asserendo laudem mereretur.”

“Eant igitur, ajemus cum Pa-

tribus Salmanticensibus Excalceatis (Oratione exhortatoria tom. 1. Cur-
sus Theologici), et totum orbem cir-
cumeant, quotquot bonarum facul-
tatum addiscendarum amore accen-
si, et stimulati nobilissimum perqui-
runt Magistrum. Quod si non in-
venerint, ut prorsus non invenient
aliud, aut nobiliorem aut æque no-
bilem, eligant Thomam Angelicum
Doctorem, Parentum Regali prosa-
pia illustrissimum, claritate adhuc
nativâ divinos radios emittentem,
vitæ sanctitate et Religione eximium,
præstantissimo ingenio clarum, cujus
doctrina præter integerrimam veri-
tatem, inconcussam stabilitatem, an-
tiquitatem, antiquitatisque venera-
tionem, copiam, varietatem, indi-
vulsam unitatem, in obscurissimo
textu explicando perspicuitatem, præ-
claram methodum, ac stili venusta-
tem, universalissimamque Academia-

rum , Religionum , Pontificum , Conciliorum , cœlestemque et diuinam approbationem supremum post canonicam nobilitatis ac excellentiæ gradum sibi jure optimo vendicat. In libris enim hujus S. Doctoris habet Gentilis unde illuminetur , Judæus unde emolliatur , Hæreticus unde reducatur , Devotus unde ædificetur , tepidus unde incalescat , contemplativus unde sursum agatur , indoctus unde instruatur , doctior unde perficiatur , doctissimus unde consummetur.”

Liceat ergo mihi ad conspectum hujus celsissimæ doctrinæ voces illas usurpare , quas olim Ecclesia in præfatione pro festo S. Thomæ inter Missarum solemnities canebat (1) “ O felix et inclytus Doctor qui suâ universos doctrinâ errores destruxit , et

(1) Videatur Pizamanus in prologo Opusc. D. Thom. impres. Venet. an. 1490. et Missale Dominican. an. 1524.

Orthodoxam fidem firmissimis præ-
sidiis protegit , ac defendit ! Hujus
doctrina tantâ præfulget veritate ser-
monis , ut qui eam tenuit à verita-
tis ac rectæ Fidei tramite devias-
se numquam fuerit inventus , et qui
eam impugnavit , semper habitus sit
de veritate suspectus. ¡O certam, præ-
clarissimam atque fulgentissimam
doctrinam ! cui veritatis præcones glo-
riosissimi Petrus et Paulus Apostoli
tui , et inclyta semper Virgo Maria
cum filio Domino nostro Jesu-Christo
pro Mundi salute crucifixo , et
Universalis et Apostolica Ecclesia
testimonium perhibent veritatis. ¡O
Sapientiæ lucidissimum speculum,
Universalis Ecclesiæ lumen præful-
gidum , candelabrum insigne , ac lu-
cens , ignorantium tenebras perlus-
trans , et hæresum latebras scientiæ
claritate demonstrans ! ¡O stellam
splendidissimam , et matutinam Mun-

di hujus tenebras illustrantem! Lætetur igitur Ecclesia tua, Deus, novi hujus Solis irradiata splendore: Prædicatorum Sacra Religio tanti luminis illustrata fulgoribus, jucundetur, et plaudat: Religiosorum devotio concrepet: Doctorum turba complaudat: animentur ad studia juvenes: proveci non torpeant: senes delectentur in illis: omnes in humilitate proficiant; singuli contemplationem non deserant, sed mandata Dei seduli exæquantur, et compleant. Pro hujus igitur gloriosissimi Doctoris Thomæ Aquinatis honore et gloriâ hodie Majestati tuæ festa persolvimus, et gratiarum et laudum hostiam immolamus. Et ideo cum Angelis &c.”

Tantum igitur habentes impositam nubem testium, quis studiosus erit?, quis scientiæ cupidus, quis veritatis amans, qui doctrinam

Div. Thomæ totis viribus non amplexabitur? Certè si in cæteris Nationibus tanquam infandum crimen in re litteraria suspectum foret, si quis à Div. Thomæ doctrinâ recederet, quid in Hispania nostra reputabitur? cum et plurima ejus opera pro nostrâ salute conscripta esse noverimus, et majora nostra ingenia in ejus Libris explicandis desudaverint? Consulat qui voluerit Nicolaum Antonium Bibliothecæ Hispanæ tom. 2. pag. 502. ibique reperiet usque ad ducentos nonaginta et quinque insignes Viros Hispanos, qui commentaria super opera Div. Thomæ fecerant usque ad ejus tempora, hoc est usque ad ann. 1680. ¿ Quis ergo tam audax invenietur, qui tantorum Majorum nostrorum labores incassos faciat? ¿ Despectuine dabimus, quem illi venerati sunt? Præsules Doctrinam Div. Thomæ sequuntur, se-

quendamque proponunt ; Reges piissimi , sapientissimique Ministri illam tenendam præcipiunt , omnes sapientes eam admirantur , et sciolus quisque , qui nedum à primo limine sapientiæ Aras salutavit , ludibrio haberi , ab omnibusque rejici debere contendet ? avertat Deus hoc ab Hispania malum , faxitque ut omnes vel ipsa veritate coacti , ejus vestigia premant , totis visceribus concupiscant , de illâque hoc judicium efforment quod olim Petrus Labbe Societatis Jesu typis mandavit , posteritati reliquit , nosque ipsi pro coronide operis hic adnectimus.

Thomas Angelus erat , antequam esset Doctor Angelicus.

Angelorum Discipulus , et pæne æmulus fuit.

Multa ab Angelis didicit , quædam Angelos docere potuit.

Aut Theologiam ad terras deduxit de Cœlo:

Aut scivit in viâ , quod videtur in Patria.

Audivit Apostolus arcana verba , sed illa tacuit.

Quæ Paulo dicere non licuit , hæc Thomas dixit.

Mysteriorum compendium est Summa Thomæ.

Inclisit Hieronymos , Augustinos , Ambrosios,

Gregorios.

Inclisit seipsum , major seipso et minor.

Epitomen fecit alienæ sapientiæ , et Summam suæ.

Didicit omnes , qui Thomam intelligit.

Nec totum Thomam intelligit , qui omnes didicit.

Augustinus aliquando obscurus apud Thomam
est clarus.

Ubi alii dubitant , Thomas non ambigit.

Ubi omnes desinunt , indè incipit.

Inde progressus eo ascendit , quo nemo præiverat.

Sequitur præviam fidem , et eam ducit.

Sociam facit Theologiam Fidei , et Magistram.

Ostendit quidquid illa credit.

Neque aliud superest nisi lumen gloriæ post Sum-
mam Thomæ.

De Deo sic loquitur quasi vidisset.

De Angelis sic disputat quasi Spiritus esset.

Ingenerat horrorem peccati , dum ostendit.
 Amabiles facit virtutes , dum describit.
 Incarnatum Verbum sic explicat , quasi vox Verbi.
 Siste aliquando , Thoma , pervenit ad summum
 Summa tua.

Ire ulterius non potest nisi aliquid quærens post
 omnia.

Bene scripsisti de me Thoma.

Probat Scripturam Hominis, qui character est Patris.
 Silete linguæ , ubi Deus laudator est.
 Fallere non potest qui laudatur , dum qui laudat
 non fallitur.

Appellent homines Thomam Angelum Theologiæ.
 Dicant Pontifices Summam tot miraculis constare
 quot titulis.

Plus dicit una VOX BENE.
 Christus est Verbum Patris , Thomas adverbium
 Filii.

¿ Quam ergo mercedem accipies ?

Quàm bene scripserit , collige ex testimonio.
 Quam bene vixerit , disce ex præmio.
 Ut sciat meritum virtutis , datur optio præmii.
 Quid eligat nisi Deum , qui novit pretium Dei?

Nec potuit eligere majus , nec debuit minus.

Malè scripserat , si aliter elegisset.

Atque hinc quidem jam satis investigatum arbitror quare , cum S. Thomas tam simplex omni ætatis suæ tempore extiterit ut nemo magis , verbis etiam adversus Gentiles tam fuerit temperatus , ut nusquam illos ne leviter quidem laccessiverit , tam humiliter atque abjecte de se senserit , ut cum Summus Pontifex ad Archiepiscopatum Neapolitanum evehere , atque in Sacrum Cardinalium Collegium cooptare vehementer vellet , omni animi contentione tantas dignitates sibi fugiendas existimaverit , ad alios regendos sese prorsus inutilem esse reponens ; nonnulli tamen homines in eum tantopere sæviant , atque multo crudelius , quam in Christianos olim Dioclecianus ille perfidus , atque post homines natos crudelissi-

mus , invehantur : iste enim , etsi fere , etsi barbare , nonnisi vitam Martyribus adimebat : at eorum improbi conatus in id unum collineant atque spectant , ut celeberrimum S. Thomæ nomen illustremque famam vel obscurant penitus , vel saltem minuant , vel alios , si fieri potest , à sententia , quam æquissimè induerunt , de ejusdem Angelici Doctoris sanctitate ac scientia deturbent.

Si enim vel tantisper rem nobiscum cogitaverimus , facili negotio reperiemus , non aliam ob causam Hæreticos , aliosque malè affectos , malèque moratos homines tot dicteriis S. Thomam pessundare , nisi quod videant eum esse suorum errorum certissimum debellatorem , atque Ecclesiæ Catholicæ , itemque Monarchicæ Potestatis propugnatorem strenuum : sic enim illi sibi persuadent , si S. Thomas à Cathedris , Universitatibusque se-

mel depellatur , facilius se ex pugnis , quas cum Catholicis inibunt , victoriam triumphosque reportaturos : Neque vero in hoc eos errare multum putem : nam armis , quibus altiora nostræ Religionis Mysteria fortiter propugnantur , è manibus Scholasticorum vel eorum socordiâ elapsis , vel Hæreticorum astu ereptis , haud valde difficile erit præcipua Catholicæ doctrinæ capita subvertere . Nemo enim poterit publico cum Hæreticis inito certamine , quæ ad prædestinationem , gratiam , et liberum arbitrium attinent , eâ quâ par est dexteritate defendere , nisi Canones Conciliorum memoria teneat , nisi in S. Aug. operibus sese diu multumque exercuerit , et usquequaque Theologiæ Scholasticæ præsiidiis munitus sit ; ne in errorum foveas devolvatur , si vel liberum lædatur arbitrium , vel efficacæ gratiæ quid-

quam detrahatur ; cavendum est enim maximè ne vel ad Pelagianorum , vel Lutheranorum et Prædestinatianorum syrtes scopulosque vitandos deferamur.

Quò acriori perspicaciorive quispiam ingenio pollet , eo in majora errorum precipitia devolvitur , si mentis vela superbè tumidèque panderit , nèque pietatis gubernaculum in omnibus curet adhibendum , quò S. Thomas prudenter sanctèque usus fuit , dum omnes scientias naturales , ut fidei famularentur , effecit , atque hunc modum in disputando tenendum monuit , ut nequis vel autoritatibus ex SS. PP. scriptis allatis uteretur nisi humiliter , vel in rebus altissimis suprâque totam naturam positis , quid verum foret inquireret atque investigaret , nisi probè conscius mortaliū neminem posse tot tantasque res mente plenè atque cogitatione

complecti est: enim illud ab Spiritu Sancto dictum: *ultiora te ne quæsieris*, itemque: *Scrutator Majestatis opprimetur à gloria*: Proptereaque S. Thomas, Dei ope, non vero proprio ingenii marte se veritates supernaturales reperire posse existimavit: atque hinc quidem factum est, ut tanta fuerit cumulatus scientiâ, ut ipse intellexerit planeque tradiderit, quæ ante ipsum nemo attigerat, atque ut in ejus Summâ nunquam sane pro meritis laudandâ secretiora nostræ Religionis mysteria expressa, et quantum fieri potest, graphicè descripta, tanquam per speculum tamen atque enigmata videantur.

FINIS.

Cedat hoc opusculum in honorem Dei omnipotentis, *Beatissimæ*, ac *Immaculatæ Virginis Mariæ*, Doctorisque Angelici *S. Thomæ*, Fidei dilationem, Regni nostri Hispani

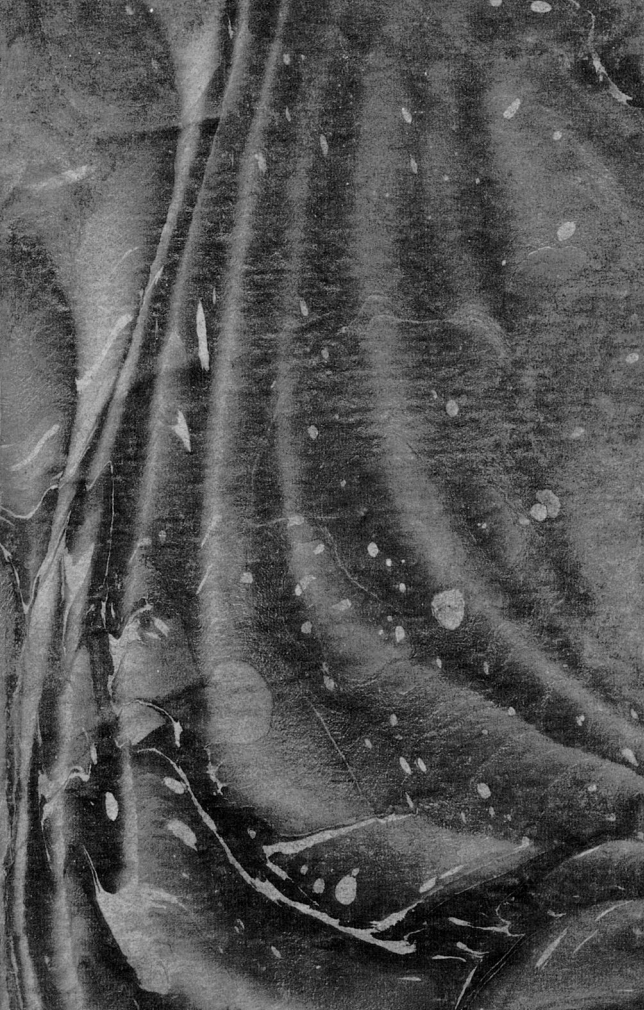
felicitatem, omniumque Hominum
publicam utilitatem.

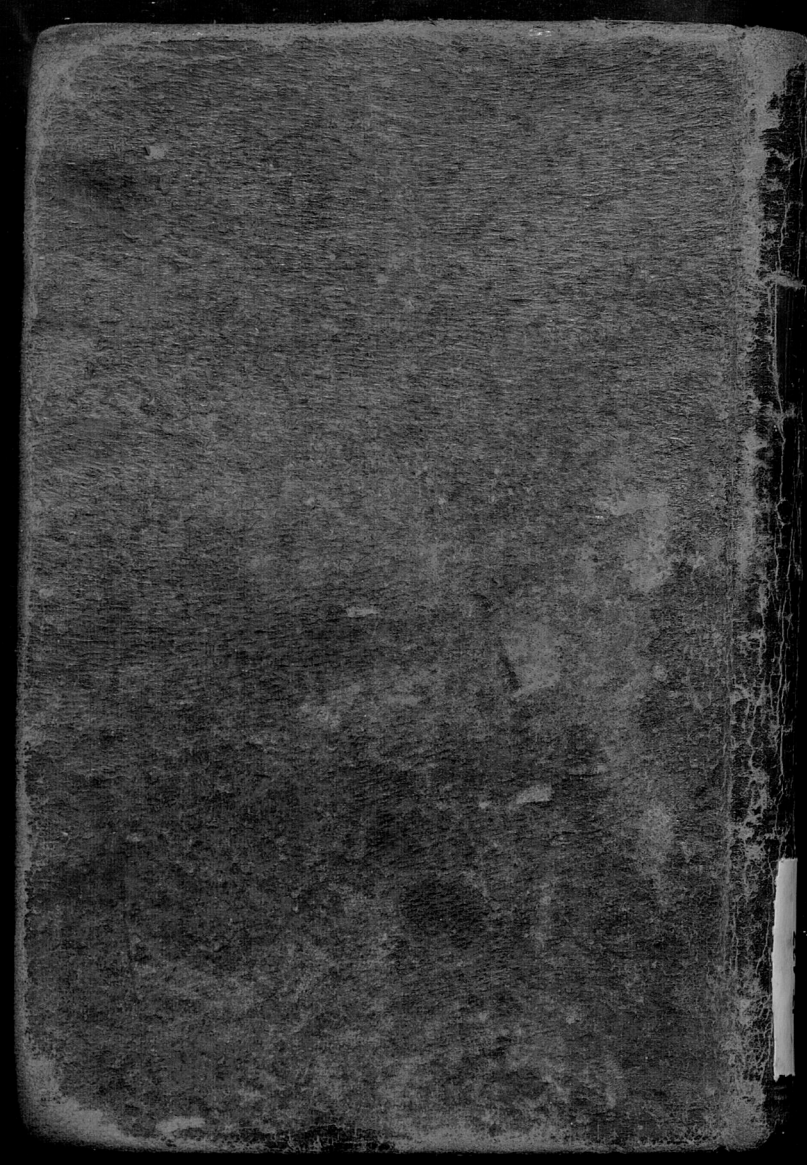
<i>Pag.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Errata.</i>	<i>Lege.</i>
11.	4.	<i>humanitatus</i>	<i>humanitus</i>
17.	17.	<i>aulum</i>	<i>Paulum</i>
63.	9.	<i>inter</i>	<i>ut inter</i>
113.	12.	<i>dictioni</i>	<i>ditioni</i>
127.	17.	<i>latis</i>	<i>lactis</i>
139.	17.	<i>area</i>	<i>aera</i>
160.	15.	<i>prisci</i>	<i>priscis</i>
175.	18.	<i>secunda</i>	<i>secundæ</i>
189.	13.	<i>Scholasticis</i>	<i>Scholasticis</i>
196.	19.	<i>post cum</i>	<i>post eum</i>
217.	4.	<i>vocabit</i>	<i>vocavit</i>
224.	<i>not. marg.</i>	<i>Ludensis</i>	<i>Tudensis</i>
244.	20.	<i>præstavit</i>	<i>præstabit</i>

JT 437

JURAMI
TESTIMO